

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

פרשת
בהעלותך
תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

לא תלקט לעני — סמיכותו רחמנא "לא תלקט" "לעני ולגר", ודרשינן סמוכין: לא תלקט אתה לצורך העני. **להזהיר עני על שלו** — עני הראוי ליטול פאה, ויש לו שדה — להזהירו הכתוב להניח פאה. **לעבד** — כנעני. **עשה עמי** — מלאכה, ואיני זנך, אלא חזור על הפתחים. **בדלא ספקא** — לזון במעשה ידיה, וצריך להוסיף משלו. **ופרכינן: עבד נמי לא ספק, ומשנינן: עבדא הנהום בריסיה לא שויא** — עבד שאינו שוה לחם אבלו. **למריה למאי מתבעי** — הלכך אינו מוסיף משלו, אלא יחזור על הפתחים, כי מי יכפנו לזונו ולהפסיד שלו? אבל אשה — כך התנה עמה בכתובתה: ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי. **שגלה לערי מקלט** — שהרג בשוגג וגלה. **להעדפה** — שמעשה ידיו ערפים על מזונותיו. **לא לישקול מינה** — וידא ביד העבד, שמא יש יום שלא ימצא להשתכר. **וחי** — "גם אל אחת הערים האל וחי". **בבזוזה בת מלך** — כל ישראל בני מלכים. **פגימה** — צנועה, ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה משם ואין מכירין אותה, ולהביא לה מלאכה בביתה, אלא אם כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר. **ותסברא** — דבראמר לה "עשה עמי" קא מיירי. **ועוד מאי שנא שני בצורת** — אפילו בשני שובע, כיון דאמר ליה "עשה עמי" — הרי זן לו שני בצורת. **לא ספק** — אינו מספיק. **מאן דמרחם אכני חרי אעברא נמי מרחם** — דשייך במצות כאשה.

[שייך

דְּתַלְמָא לָא הֲוָה אִיתָא. עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם אֶלָּא דְּמִינּוֹ דְּאִי בָּעֵי מַפְקַר לְהוּ לִנְכָסֶיהּ וְהָוֵי עָנֵי וְחָזֵי לֵיהּ, וּמִינּוֹ דְּבָזְיָא לֵיהּ לְנַפְשֵׁיהּ וְזֵי לְחַבְרֵיהּ, אֲבָל הָכָא - לָא. וְעַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם - אֶלָּא דִּכְתִיב: "לֹא תְלַקֵּט לָעֳנִי", לֹא תְּלַקֵּט לוֹ לָעֳנִי, אֲבָל הָכָא - לָא. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַאי "לֹא תְלַקֵּט" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְהַזְהִיר לָעֳנִי עַל שֶׁלּוֹ. "שֶׁאִם יִרְצֶה שֶׁלֹּא לְזוֹן" כו'. שְׁמַעְתָּ מִינָּהּ: יָכוֹל הָרַב לוֹמַר לָעֶבֶד "עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זָנֵךְ"! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאָמַר לֵיהּ "צֵא מֵעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְמְזוֹנוֹתֶיךָ". - דְּכְוָותָהּ גַּבֵּי אִשָּׁה, דְּאָמַר לָהּ "צְאִי מֵעֲשֵׂה יָדֵךְ בְּמְזוֹנוֹתֵיךְ", אִשָּׁה אַמַּאי לָא? - אִשָּׁה בְּדָלָא סָפְקָא. - עֶבֶד נָמֵי בְּדָלָא סָפֵק! - עֶבֶד דְּנָהוֹם בְּרֵיסֵיהּ לָא שָׁוֵיא, לְמֵרֵיהּ וּלְמַרְתֵּיהּ לְמַאי מִיתְבָּעֵי? תָּא שְׁמַע: עֶבֶד שֶׁגָּלָה לְעָרֵי מִקְלָט - אֵין רַבּוֹ חַיָּב לְזוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּעֲשֵׂה יָדָיו לְרַבּוֹ; שְׁמַע מִינָּהּ: יָכוֹל הָרַב לוֹמַר לְעֶבֶד "עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זָנֵךְ"! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאָמַר לוֹ "צֵא מֵעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְמְזוֹנוֹתֶיךָ". - אִי הָכִי, מַעֲשֵׂה יָדָיו אַמַּאי לְרַבּוֹ? - לְהַעֲדָפָה. - הַעֲדָפָה, פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּכֹל לֵית לֵיהּ לָא יָהֵיב לֵיהּ, כִּי אִית לֵיהּ נַמֵּי לָא לִישְׁקוֹל מִינַּיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. - וּמַאי שְׁנָא לְעָרֵי מִקְלָט? - סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: "וְחַי" - עֲבִיד לֵיהּ חִיּוּתָא טָפֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. - וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֲבָל אִשָּׁה שֶׁגָּלְתָה לְעָרֵי מִקְלָט - בַּעֲלָהּ חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ - מִכְּלָל דְּלָא אָמַר לָהּ, דְּאִי אָמַר לָהּ, בַּעֲלָהּ אַמַּאי חַיָּב? וּמִדְּסֵיפָא דְּלָא אָמַר לָהּ, רֵישָׂא נַמִּי דְּלָא אָמַר לֵיהּ! - לְעוֹלָם דְּאָמַר לֵיהּ, וְאִשָּׁה בְּדָלָא סָפְקָה. - וְהָא מְדְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְאִם אָמַר לָהּ "צְאִי מֵעֲשֵׂה יָדֵךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ" - רֵישָׂא, מִכְּלָל דְּרֵישָׂא דְּלָא אָמַר לָהּ! - הָכִי קָאָמַר: וְאִם מְסַפְּקָא, וְאָמַר לָהּ "צְאִי מֵעֲשֵׂה יָדֵךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ" - רֵישָׂא. - מְסַפְּקָא, מַאי לְמֵימְרָא? - מַהוּ דְּתֵימָא: "כָּל בְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה", קָא מַשְׁמַע לָן. לֵימָא פְּרִנְסֵנִי; רַבָּנַן שְׁמָעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יָכוֹל הָעֶבֶד לוֹמַר לְרַבּוֹ בְּשֵׁנִי בַּצֹּרֶת "אוֹ פַּרְנְסֵנִי אוֹ הוֹצִיאֵנִי לְחֵירוּת", וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הָרְשׁוּת בְּיַד רַבּוֹ. מַאי לָאו בְּהָא קָמִפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: יָכוֹל, וּמָר סָבַר: אֵינוֹ יָכוֹל! - וְתִיסְבְּרָא? הַאי "אוֹ פַּרְנְסֵנִי אוֹ הוֹצִיאֵנִי לְחֵירוּת"? "אוֹ פַּרְנְסֵנִי אוֹ תֵּן לִי מַעֲשֶׂה יָדַי בְּפַרְנָסָה" מִיבָּעֵי לֵיהּ! וְעוֹד, מַאי שְׁנָא בְּשֵׁנִי בַּצֹּרֶת? אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאָמַר לוֹ "צֵא מֵעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְמְזוֹנוֹתֶיךָ", וּבְשֵׁנִי בַּצֹּרֶת לָא סָפֵק; רַבָּנַן שְׁמָעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אוֹ פַּרְנְסֵנִי אוֹ הוֹצִיאֵנִי לְחֵירוּת, כִּי הֵיכִי דְּחָזוּ לִי אֲנָשֵׁי וּמְרַחֲמִין עָלַי; וְרַבָּנַן סָבְרִי: מַאן דְּמַרְחֵם אַכְּנֵי חֲרֵי, אַעֲבָרָא נַמִּי רַחְמֵי מְרַחֵם. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב: הַמְקַדֵּישׁ יְדֵי עַבְדּוֹ, אוֹתוֹ הָעֶבֶד לוֹוֶה וְאוֹכֵל וְעוֹשֶׂה וּפוֹרֵעַ; שְׁמַע מִינָּהּ: יָכוֹל הָרַב לוֹמַר לָעֶבֶד "עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זָנֵךְ"! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּמַעֲלָה לוֹ מְזוֹנוֹת. - אִי הָכִי, לְמַאי לוֹוֶה

דהתם לא הוי תן כוזבי. ועוד פירש רבינו תם: דשיחרור עבד הוי בעין מלוה, דאמרינן בה תן והולך כוזבי, אף על גב דבמתנה לא הוי כוזבי. דשחרור, אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה – לא הוה משחרר ליה, משום הכי חשיב כחוב, דאמרינן ביה תן כוזבי. ומדקתני רבינו הם דיש חילוק בין מתנה למלוה. דתניגן לקמן (יד,א): "הולך מנה לפלוני שאני חייב לו", "תן מנה לפלוני שאני חייב לו" וכן בפקדון – חייב באחריותו, ואם בא לחזור – אינו חוזר. אלמא בחוב הוי הולך כוזבי. וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כרבי שמעון הנשיא. דהולך לאו כוזבי. וכן בריש "השולח" (גיטין לב,ב) אמר: שליח מתנה כשליח הגט, והולך לאו כוזבי. וכיון דהולך לאו כוזבי – תן נמי לאו כוזבי. דאי הוי כוזבי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון – אמאי תנן "תן"? דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כוזבי – כל שכן "תן" כוזבי, דאפילו במתנה הוי כוזבי. ורבינא יצחק הבריא ראיה מתוספתא, דקתני בהדיא: "תן מנה לפלוני שאני חייב לו" אפילו שיש לו בידי" וכן "הולך" כו' – אינו חוזר, והזיכיי באחריותן. "תן מנה זה לפלוני" "תן שטר מתנה זו לפלוני" או "הולך" כו', רצה לחזור – יחזור, "זכה מנה זו לפלוני" "התקבל מנה זו לפלוני" רצה לחזור – לא יחזור. אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כוזבי.

דלמא לא היא – דיזדיא בעלמא היא. דרב פפא אית ליה בהדיא: תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים – לא קנה (כתובות פד,ב).

אלא דכתיב לא תלקט לעני – ואם תאמר: למאן דאמר בפרק קמא דתמורה (ד,ב) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד – אי עביד מהני, אם כן קנה העני! ויש לומר: דהכא בתר "לא תלקט" כתיב "לעני ולגר תעזוב אותם" משמע דלא קני. ואם תאמר: נילף מהכא בעלמא דדמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו! ויש לומר: דהכא סברא הוא, שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו. ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לבעל חוב לא קני – איכא למימר דמהכא יליף. **עבר** נמי בדלא ספיק – ואם תאמר: אמו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו, ולא יוכל לומר לו "צא מעשה ידיך במזונותיך"? ועוד קשה הלשון דקאמר: עבדא דנהום בריסיה לא שוי. דוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו, כיון דאמר ליה "צא מעשה ידיך במזונותיך"! ואומר רבינו יצחק: דה???ס"ד??? דחיגלות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו, אפילו בשאמר ליה "צא מעשה ידיך במזונותיך" – משום הכי בעי למימר (אף על גב) דלא ספיק שיתחייב במזונות, כיון שמכל מקום עובדו. משום הכי מהדר ליה בלשון זה: עבדא דנהום בריסיה לא שוי בו'. ולהכי קאמר לעיל: שמע מינה יכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך", דאפילו מיירי דאמר ליה "צא מעשה ידיך במזונותיך", מכל מקום כיון שעובדו – היה לו

שנא לערי מקלט – פירוש: אם אמרת בשלמא יכול, **מאי** להחזיקיה במזונותיו, אי לאו משום דיכול. ועוד: דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה, דומיא דאשה, דבדלא ספיק לא שכיח. אשמועינן ערי מקלט דאף על גב דאמר רחמנא "וחי" עביד ליה חיותא טפי – אפילו הכי יכול הרב לומר כו'. אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום "וחי" תיהוי העדפה דידיה.

מספקת מאי למימרא כו' – אי אמרת בשלמא כולה בדספקא, תנא ספיק דאמר לה – לגלויי אדרשא דאיירי בלא אמר לה. אבל השתא דמוקמת דרישא בדלא ספקא, ולא תנא דך ספיק אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך" מאי למימרא? דזה אינו שום חידוש. **ומר** סבר אינו יכול – והא דקתני "או הוציאני לחירות" – לאו דוקא, אלא כלומר: שיהיה מעשה ידי לעצמי, כמו לבן חורין. **כי** היכי דחזו אינשי ורחמני – הקשה הרב רבינו יצחק בן הרב רבי מאיר: בדפרק "השולח" (גיטין לו,ב) גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר, שמנעוהו איפכא. דקא אמרי רבנן: לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני, לרבו שני לא – דהא לשם בן חורין פרקיה, לרבו ראשון לא – דלמא מינגעי ולא פרקי. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: כשם שמצאה לפדות בני חורין – כן מצוה לפדות את העבדים! ואומר רבינו יצחק: דרבן שמעון בן גמליאל סבר דלענין פדיון פרקי ליה טפי, שלא יטמע בין הגוים. ורבנן סברי דלענין מזונות מרחמי עליה טפי, שלא יימות ברעב, וגם כל אחד יתן לו מעט לחם, אבל בפדיון – צריך הרבה ביחד. **אמר** רב המקדיש ידי עבדו – גרסינן, ולא גרסינן: המקדיש עבדו. דהתם יצא לחירות, דבאמר רב ב"השולח" (גיטין לח,ב) דלילחוי עם קדוש קאמר. ואם תאמר: וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למאכלתן, הכי נמי בשהקדיש כל עבדו – הוה לן למימר שהקדישו למאכלתו, פיו – לדבורו, ידיו – למעשהו, רגליו – להילוכו, דבענין זה חשיב הקדש, כדאמרינן בסוף פרק קמא דנדרים (יג,ב)? ואומר רבינו יצחק: דסברא הוא דלא נתבון להקדישו למאכלתו, לפי שיש חילוק במאכלתו, שאין פיו ידיו ורגליו שוין במאכלתן. הלכך, אית לן למימר דלשחררו נתבון, דהוי הכל בענין אחד. אי נמי יש לומר: התם כשמקדיש עבדו סתם – משמע יותר למיהוי עם קדוש, דהא "למאכלתו" לא קאמר. אבל מקדיש ידי עבדו – הקדיש מלאכת ידיו, דלא שייך למימר בענין אחר.

ולימא ליה

ולימא ליה הקדש עד האידנא כו' – לענין "עשה עמי ואיני זנך" ניחא דלא אמר ליה הקדש הכי, אף על גב דרבו מצי אמר ליה – משום דפשיטא דהקדש ניחא ליה שלא יפות עבדו ברעב.

פחות משוה פרוטה – פירש בקונטרס: דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה. והקשה רבינו יצחק: דתנן ב"הודב" (בבא מציעא נה,א): חמש פרוטות הן – ליתני שש פרוטות הן, דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה! ואומר רבינו יצחק: דהכא היינו טעמא – שאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משוה פרוטה.

שבתו ורפואתו לרבו – שבתו היינו שבת קטנה וגדולה, דהיינו נוק, והוא הדין צער ובושת לרבו, לרבנן דרבי יהודה, דאמרי ב"הודב" (בבא קמא פז,א) דיש לעבד בושת. ולא נקט להו, משום דאין חידוש שהן לרבו. אבל בשבתו קא משמע לן, דאף על גב דשקיל הרב שבת דידיה – לא מיחייבי במזונותיו, דיכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך". והא דפריך בסמוך "שבתו פשיטא" – הכי פירושו, כיון דיכול הרב לומר לעבד "עשה עמי" כו'. ולא הוה ליה לרבי יוחנן למינקט: קוטע יד עבדו של חבירו, אלא הוה ליה למימר בהדיא: יכול הרב לומר לעבד כו', אם לא בא להשמיענו דבר אחר. ומשני: דנקט קוטע יד עבדו לאשמעינן חידוש שני – דרפואתו לרבו, דהיינו צער דסמא חריפא, כדמסיק. דהוה אמינא שיהא לעצמו, כמו רפואתו שהיא לעצמו, גם כשיכול צער כדי להרויח שבר רפואתו – יהא לעצמו. אבל צער קטיעת היד – פשיטא דלרבו, ולהכי לא תני: וכן לבושת. רבינו יצחק. **שמע** מינה יכול שמע מינה – ואם תאמר: רבי יוחנן היכי מוקי פלוגתייהו דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן דלעיל? דלא מצי למימר דפליגי דמר סבר יכול ומ"ס אינו יכול כדפריך לעיל. ואי דאסיקנן לעיל דאמר "צא מעשה ידיך במזונותיך", ובשני בצורת לא ספיק כו' – אם כן לכולי עלמא אינו יכול! ויש לומר: דאף על גב דבשאר שנים יכול – בשני בצורת אינו יכול, דבשאר שנים ימצא מרחמים יותר, כשיחזור על הפחתים, מבשני בצורת.

רפואתו דידיה הוא – והא דתנן בפרק "החובל" (בבא קמא פז,א) בעבד כנעני שלו פטור מכולן – שמא יש לחלק, דאף על גב דכשחבל בו אחר נותן רפואתו לעבד, הוא שחבל בעבדו – לא מיחייב. אי נמי: דאי עביד ליה סמא חריפא, דפטור מן המותר, כדאמרת הכא.

שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה – ואם תאמר: טפי הוה ליה למנקט לפי שאוסרו בשפחה, דשייך אף בעבד ישראל! ויש לומר: דלדבריהם קאמר להו, דסברי: אדרבה, הרי מתירו בבת חורין.

השבתוני על המזונות – רבנן שהשיבו לו: ומה אם ירצה שלא לזונו – רשאי, היו סבורין: הא דקאמר רבי מאיר שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה – הוי חוב לו, לפי שנותן לו דרב מזונות בריחיה, בשביל שיש תרומה דרבה לכהנים או משום שיש מצוה באבילת תרומה. ומשום הכי מהדרי ליה: ומה אם ירצה שלא לזונו! וקאמר להו רבי מאיר: השבתוני על המזונות, מה השיבוני על התרומה? שאפילו לא ירצה הרב לזונו – יש חובה, דמכל מקום מוצא העבד לקנות תרומה בזול יותר מן החולין. וגם חולקין לו על הגורן, לרבי יוסי דאמר (בתוספות כת,ב): חולקין תרומה לעבד אף על פי שאין רבו עמו. **ובי** תימא אי בעי זריק ליה גיטא – ואם תאמר: מה בכך? מכל מקום חוב הוא לו זה השתרור, שפוסלו מתרומה! ויש לומר: דקסבר דלא חשיב ליה חובה מה שמקבלו זה, כיון דאפילו אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו מתרומה בענין אחר. אי נמי הכי פירושו: אי בעי זריק ליה הארון גיטא ספק קרוב לו וספק קרוב לעבד, ויאסר בתרומה ובשפחה ובבת חורין – וטוב לו להיות משוחרר. וכן אי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ופסיל ליה מתרומה, ועדיין הוא עבד. **שביק** ליה ועריק ואזיל לעלמא – משמע דאי עריק אוכל בתרומה. ואם תאמר: ליחזוש שמא מכרו לישראל, ומיתסר בתרומה! ויש לומר: דלא שביח שיקנהו ישראל מאחר שברח.

ומה

[שיך לעמוד א] לוה ואוכל עושה ופורע – לא יעשה תחלה, דפרוטה קמייתא קדושה לה, ושוב אסור לו. אלא לוה תחילה, ואוכל, ועושה פחות פחות משוה פרוטה ופורע, כדמפרש לקמיה. וקא סלקא דעתך בשאין מעלה לו מזונות, וקאמר דיכול להקדישו, אלמא: יכול לומר לו "עשה עמי ואיני זנך". **להקשה** — מזונות מרווחין יותר, מה שאין דרך בעליו להאכילו. **דלשבח עבדיה** — בגוף בריא. **בפחות פחות משוה פרוטה** — עד שלא תצטרף הפרוטה — יפרענה, דלא חייל הקדש אפחות משוה פרוטה. **הכי נמי מסתברא** — דבמעלה לו מזונות קאמר. **דאי לא עבד מאן פלח ליה** — שמאחר שאין עושין לו מאכל — מה יאכל העבד הזה? מי יעבדנו ומי יזמן לו מזונות? **אי אמרת בשלמא** — דקר דלעיל דקאמר רב, דחל הקדש. **במעלה לו מזונות** — קאמר, ואין יכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך". **והא** — דקאמר: לא חייל הקדש — בשאינו מעלה — שפיר. **אלא אי אמרת** — קמייתא בשאינו מעלה, ואפילו הכי חייל הקדש, דיכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך". **דאי לא עבד מאן פלח ליה** — בתמיה: מאן דבעי ניפלחיה! **תא שמע** — דאיכא אמוראי אחרינא דפליג עליה דרב. **ניתן שבתו ורפואתו לרבו** — שבתו — שכר בטלתו בחליו. ואף על פי שנותן לו דמי ידו — רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין, דעדיין הוא ראוי לכך בשיעמוד מחליו. **ורפואתו** — לקמיה פריך: הא בעי למיתבא לרופא. הוא הדין לנוקו רצערו, אלא נוקו לא איצטריך, דהיינו דמי ידו, ופשיטא דלרבית הוא, דאפתחתיה מכספיה. וצערו נמי בכלל רפואתו דהכא הוא, כדמפרש לקמיה, דהאי רפואתו — צערא דסמא חריפא הוא. והוא הדין נמי לצער המכה. ומדקאמר: שבתו לרבו הוא ניתן מן הצדקה — שמע מינה יכול הרב כר'. **להקשה** — שהוא צריך מפני חליו להוסיף על מזונותיו. ניתן — משמע: מזונות כדי חייו. **פרנסה** — היינו כל שאר צרכיו, בלשון לעז קונדי"ר. **פשיטא** — דלרבו הוא, אלא למאן דיהיב? הרי מעשה ידיו לרבו. ואי לאשמועינן אף על פי שאינו זנו, ולממרא דיכול הרב כו' – נימא: אותו העבד ניתן מן הצדקה, ותו לא! **דאמרה לחמשא יומי** — ליתן לרופא שבר חמשת הימים. **צערא דידיה** — וסלקא דעתך אמינא: צערא לא זכי ליה רחמנא. **קא משמע לן** — דבכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו, כשורו וחמורו. **אמרנו לו למאיר נרסינן** מפני שחבירו הוא אינו קורהו "רבי". **ומה ואלא אם ירצה שלא לזונו רשאי** — נמצא שאינו מפסידו בשחרורו כלום. **אבל אשה חוב הוא לה** — רבנן דקאמרי לה. כלומר, בהדיא ודאי מודינא. **מאי דקאמרי ליה ומאי קמהדר להו** — כלומר, תשובה שהשיבום — ומה עבד כהן שברח — מה תשובה היא למה שאמרו לו על המזונות? השבתוני על המזונות — שאינו זנו משלו. **מה תשיבוני על התרומה** — שהרי כל זמן שלא שחררו הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו. **זכי תימא** — ודאי קבלת שליח זו אינה חוב, דאי בעי מריה — זריק ליה גיטא ברשות הרבים בתוך ארבע אמות. **ופסיל ליה** — שהרי משוחרר הוא — זו אינה ראיה, דאיהו שביק ליה מידי, ולא ימציא עצמו למקום שיוכל לפוסלו בזריקת גט. **ואזיל לעלמא** — ואביל תרומה.

ווה

וזה אינו אוכל — משוחרר אינו אוכל. **מפני שהוא קנינו** — טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה — מפני שהוא קנינו דכהן. הלכך, אי בעי להוא כהן, כשיברח עבדו — שקיל ארבעה זוזי מישראל, ומקני ליה נידליה כל היכא דאיתיה, ושוב אינו קנינו, ומיפסיל. **זילא ליה** — זוללה היא בעיניו לזולל בה לכל תאותו. **ופריצה ליה** — מתנהגת עמו בפריצות. **משנה האומר תנו גט זה לאשתי** — נרסינן במתניתין, ולא נרסינן "תן". שלא מסרם ליד שליח בחזיו, לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר, לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר. **לא יתנו לאחר מיתה** — דגיטא לא הוי עד דמטי ליידיה, וכי ממטי ליידיה — הא מיית ליה משוחרר, ופקעה ליה רשותיה. **גמרא והוא שצבורים** — "מנה" דקתני מתניתין — בצבורין ומזנחין המעות עסקינן, ואמה: מנה זה תנו לפלוני. **בבריא** — מתנות בריא במטלטלין — יכול לחזור בו עד שימשוך, ויזרשו נמי מצי למיהדר ביה, אליבא דמאן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת. **במעמד שלשתן קנה** — ולקמן מפרש שטעמא. וצבורין בעינן, דסבר רב זבידי: לא אמר רב קנה — אלא בפקדון, דקני ליה כל היכא דאיתיה. **שמא מנה קבור** — יש לו בקרקע, וההוא הוא דיהב ליה. **לא ומה** אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה בו' – לכך מזכיר אשת כהן – כלומר, כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב – אודו לי נמי בעבד. והא דמסיים נמי "אבל באשה חוב הוא לה" – הכל מדברי רבי מאיר, מדלא קאמר "אמרנו לך". **עברא** בהפקירא ניחא ליה – ואם תאמר: עבד קטן ישראל, דלא ניחא ליה בהפקירא, בדאמרי' בפרק קמא דכתובות (יא,א) משום דלא טעים טעמא דאיסורא, מאי איכא למימר? ויש לומר: דמודה רבי מאיר בעבד קטן ישראל. ואם תאמר: והא דקאמר התם "והא קיימא לן ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה", מנלן? והא רבנן פליגי ארבי מאיר, ולית להו "בהפקירא ניחא ליה"! ויש לומר: דמודו רבנן דניחא ליה בהפקירא, אלא הכא גבי עבד לית להו, לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו, וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא. אבל גר שאין רשות אחרים עליו – לא. **האומר** תנו גט – אי גרסינן "תן גט זה" – אתיא מתניתין כרבי מאיר דוקא. אי נמי, אפילו כרבנן, וכגון שאינו מוסרו מיד ליד, אלא מראהו לו ומצוה ליתנו, והוא לא נטלו עד אחר מיתה. אי נמי, נטלו לאלתר, ואפילו הכי לא נזכה העבד, ונאמר דלא אמרינן תן כזכי אלא בשמוסר לשליח מיד ליד. ואשמעינן במאי דנקט "זה" – דאף על גב שהגזבר בעין, וראוי לינתן בשעה שעשתוה שליח, והוחזק כל כך מחיים – אפילו הכי לא יגמרו הדבר לאחר מיתה, דאין גט לאחר מיתה. אבל אומר רבינו חם: דלא גרסינן "זה", דעל כרחך לא תנא "זה" במתניתין לשום חידוש. מדדייק בגמרא דמתניתין בבריא, דאי בשביב מרע מאי איריא "תנו" אפילו "כתבו" נמי, ואי תנא "זה" לאשמועינן שום חידוש – אפילו מיירי בשביב מרע לא הוה ליה למימר "כתבו". ואין נראה לומר דהכי דייק: אי בשביב מרע – הוה ליה למיתני: כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי. דהא כיון דצריך לשנות "תנו

ומה זה מזונותן בקרן זוית. - במאי עסקינן? אילימא בבריא, כי צבורין מאי הוי? הא לא משתך! ואלא בשכיב מרע, מאי אירייא צבורין? כי אין צבורין נמי, דהא קיימא לן דדברי שכיב מרע כבתורין ובמתורים דמו! אמר רבי זביד: לעולם בבריא, ובדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: "מנה לי בידך, תנהו לו לפלוני", בבעמד שלשתן - קנה. רב פפא אמר: לעולם בשכיב מרע, וכאידך דרב, דאמר רב: שכיב מרע שאמר "תנו מנה לפלוני מנכסיי"; "מנה זה" - נותנין; "מנה" סתם - אין נותנין, חיישינן שמא מנה לאחר מיתה. ורבא אמר: אפילו "מנה זה" - נותנין, מפני שהוא כקבור בקרקע. ורב אשי אמר: אפילו "מנה זה" - אין נותנין, מפני שהוא כמתנה בחייו. ואיבעית אימא: אפילו "מנה זה" - נותנין, מפני שהוא כמתנה בחייו. ואיבעית אימא: אפילו "מנה זה" - אין

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא מלוה לא שנא פקדון – ואם תאמר: ולרב פפא, ורב גופיה אמאי לא אוקי מתניתין במעמד שלשתן ואפילו אין צבורין? וכי תימא משום דלא משמע ליה לישנא דמתניתין במעמד שלשתן – אם כן, מהאי טעמא הוה ליה למימר דרב פפא לא אמר כרב זבידי! ויש לומר: אף על גב דמתניתין לא משמע ליה לרב במעמד שלשתן, מכל מקום מדאתא רב פפא לאיפלוגי ארב זבידי – משמע שיש לו כח ושעם דבשום ענין לא מפרשא מילתא דרב משום מעמד שלשתן.

ממאי מדקתני תנו ולא קתני כתבו – ואם תאמר: הא דקתני "תנו" אשמעינן דאפילו הכי אין כופין את היורשים לשחרר, כרבי דפליג בירושלמי אדרבנן, ואמר ד"תנו" לא הוי כ"שיחררו", אלא כ"כתבו", ואין כופין! ויש לומר: דמתניתין לא אתא לאשמועינן בדין מצוה לקיים דברי המת אם כופין היורשים לקיים אם לאו, אלא לאשמועינן דאין גט לאחר מיתה. ועוד, דמסתמא כרבנן אתיא.

גופא אמר רב הונא אמר רב כהן: תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה – אומר רבינו תם: דבמעמד שלשתן קנה בעל כרחו של לוה או של נפקד. דאי לא קני אלא מרצונו, למאן דאמר דוקא בפקדון קנה – למה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן? יאמר לו "זכי"! ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד הנפקד אלא ביד אחרים, דלא יועיל אם יאמר "זכי". ועוד: אף בשאין הפקדון ביד הנפקד – יקנה באודיתא, כדאמר התם (בבא בתרא קמט,א); אדהכי נפקא אודיתא מבי איסור גיורא. אלא נראה להם דאפילו בעל כרחו של נפקד קני. וכן גבי איסור גיורא, דקאמר רבא: היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי, אי במעמד שלשתן לא אזלינא – משמע דאם היה הולך – היה קונה בעל כרחו. ואין לומר אם היה הולך שם היה מתרצה, לפי שהיה מתבייש בפני איסור לומר "אין רצוני". דאם כן בלא מעמד שלשתן הוה ליי למימר: לא אזילנא, שלא יאמר לו זכה, כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא. ומיהו, לההוא טעמא דמפרש בסמוך: בההיא הנאה דקא משתעיא לא מהני – משמע דלא קני אלא מדעתו, אלא דבלאו הכי מפיק ליה מההוא טעמא. **תנהו** לפלוני במעמד שלשתן קנה – אומר רבינו תם: דאף על גב דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו – מחול, מכר או נתן במתנה במעמד שלשתן – אינו יכול למחול. וכן משמע בפרק שני דקדושין (מה,א) דקאמר: במלוה בשטר פליגי בדשמואל, דמאן דאמר מקודשת ליה דשמואל, ומר אית ליה דשמואל. ואיבעיא אימא: כולי עלמא אית להו דשמואל, וב"אשה סמכה דעתה" קמיפלגי, מאן דאמר מקודשת – סבר: דסמכה דעתה, דלא שביק לדידה ומחיל לאחריני. וכי קאמר במלוה על פה – פליגי בדרב הונא, אי קנה במעמד שלשתן במלוה. משמע דאי אית להו דרב הונא – אף במלוה לבולי עלמא מקודשת. ואי יכול למחול – אמאי מקודשת, למאן דאית ליה דבעי מלוה בשטר לא סמכה דעתה? ואמאי לא מסיק: ואיבעיא אימא כולי עלמא קנה במלוה, אפילו מלוה על פה, ובאשה סמכה דעתה פליגי, כדמסיק אדשמואל אמלוה בשטר? אלא משמע דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול. ואם תאמר: בפרק "החובל" (בבא קמא פט,א) גבי היא שחבלה באחרים, דפריך: והתנין כתובתה בטובת הנאה! ומשני: כל לגבי בעלה ודאי מחלה. והשתא, אבתי המכור במעמד שלשתן, דאז לא תוכל למחול! דאף על גב דהכור ודאי לא ירתה – הא פרישית דאפילו בעל כרחו קני. ועוד: גבי שחבלה בבעלה – תמכור במעמד שלשתן – דשם ירתה הבעל כדי לגבות חבלתו! וכן בסוף פרק קמא דבבא מציעא (יט,ב) גבי מצא שובר, דפריך: בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל? ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו'! ומשני: שמע מינה איתא לדשמואל. והשתא, ניחוש דלמא מכרה במעמד שלשתן, דאינה יכולה למחול! ויש לומר: דלא תקינו מעמד שלשתן בכתובה, דאפשר שלא תבא לידי גבייה לעולם. ועוד יש לומר: דהתם גבי שובר אין לחוש כלל דשמא מכרה במעמד שלשתן; דאם אין עדים שמכרה – אם כן הבעל האשה יכפרו המכירה, ואם יש עדים ואומרים שהבעל נתרצה, או אפילו שתק – ודאי השובר שקר, ואם מיהה אז – מוכח שהשובר אמת, וליכא למיחש דלמא כתבה ליתן בניסן כו'. **במעמד** שלשתן קנה – אומר רבינו תם דלא תקינו מעמד שלשתן בגוי, אם הנפקד או הלוה גוי ואמר ליה "ישראל תנהו לישראל אחר" – לא קנה. כיון דאפילו אמר לו "זכי" לא קנה, כיון דאין זכיה לגוי – הוא הדין במעמד שלשתן לא קנה. ואם המקבל גוי, ואמר ישראל לישראל "תנהו לפלוני גוי", כל זמן שאינו חוזר בו – יתן, אפילו אמר ליה בלא מעמד שלשתן. אבל אם חזר בו – לא יתן לגוי, אפילו אם אמר לו במעמד שלשתן, אם לא שאינו יכול להשמט מן הגוי. ואם הנותן גוי – נראה דקנה, דאם ממונו של ישראל הפקיעו על ידי מעמד שלשתן, דהוי הלכתא בלא טעמא – כל שכן ממון הגוי. ועוד, דבדיניהם דיינינן ליה, שאמרינן לו לגוי: כך דיינכם, כדאמרינן ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קיג,א).

הקנה לנולדים דבני נמי דלא קנו – פירוש: הקנה לנולדים במעמד שלשה, שלא נולדו עדיין בשעת מתן מעות, דבני נמי דלא קנו? ולספרים דגרסי "דבני נמי דקנו" – הכי פירושו: הקנה לנולדים בקנין בעלמא בלא מעמד שלשה, דלא הוו בשעת קנין, שלא נולדו עדיין – הכי נמי דקנו? דהא במעמד שלשתן קנו אפילו נולדו אחרי כן. **לדבר** שאינו בעולם מי אמר – דך סנויא אליבא דרב הונא קיימנא, דאית ליה: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ולא לדבר שלא בא לעולם. דב"ואשה רבה" (ביבמות צג,א) אית ליה גבי פירות דקל, משבאו לעולם – אינו יכול לחזור בו. ובפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמב,א) קאמר רב הונא דהמזבה לעובר, אף לכשתלד – לא קנה, ורב נחמן חזי איפכא מדרב הונא, דאית ליה התם לכשתלד קנה, וב"ואשה רבה" (ביבמות צג,א) קאמר רב נחמן: אף משבאו לעולם יכול לחזור בו. ואם תאמר: מהיכא שמעינן ליה לרבי מאיר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם – היינו מההיא דתקני "לאחר שתתגיירי ושתשתחררי" – מקודשת. מההיא גופא שמעינן נמי דאדם מקנה לדבר שלא בא לעולם, דהא קתני: "לאחר שאתגייר" "לאחר שאשתחרר" – דמקודשת! ויש לומר: דגוי ועבד אינהו בעולם, אלא שמחוסרים גירות ושחרור, ולא דמו לנולדים דליתנהו בעולם כלל. ואף על גב דלפלוני מינה דאדם מקנה לרבי מאיר פירות דקל, ולא משלגינן – היינו משום דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דרבי אלעזר דאמר (קידושין סב,ב): האומר "פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו התלושין לכשיביאו שליש ויתלשו" – דבריו קיימין.
אם

לא שנא במלוה – ואף על גב דלהוצאה ניתנה, ואינה בעין. הלכך לא בעינן צבורין אי במעמד שלשתן קמיירי מתניתין. **מעמא דמת** — הוא דלא יתנו, דאין גט לאחר מיתה. **הא מחיים ניתנין** — ולא צריך תו לאימלוכי ביה. **ומעמא דאמר תנו** — כלומר, והא דדייקינן: הא מחיים ניתנין — טעמא דאמר מעיקרא "תנו", כדקתני "תנו גט לאשתי". **הא לא אמר תנו** — אלא "כתבו" — לא הוי תלי תנא דמתניתין טעמא ד"לא יתנו" משום מיתה, דאפילו מחיים נמי אין נותנין עד דלימא "תנו". מדלא קתני האומר "כתבו גט (זה) לאשתי" ומת, לא יתנו לאחר מיתה — שמע מינה דאי אמר הבי — אפילו מחיים נמי לא יהבינן. ואי בשביב מרע, אף על גב דלא אמר "תנו" אלא "כתבו" — יהבינן, כרבי שמעון שזורי. **הייצא בקולר** — ליהרג. **ואמר כתבו גט לאשתי** — כדי שלא תזקק ליבם. **הרי אלו יכתבו ויתנו** — דמתוך שהוא בהול על נפשו — לא גמר למילתיה. ומיהו, "כתבו ותנו" הוה דעתיה. **המפרש** — בים. **והייצא בשיירא** — למדבר. **אף הממונן** — שכיב מרע. במילתיה דשמואל גרסינן: מלוה לי בידך. **מאי מעמא** — במלוה קנה, הא ליתא בעינא דלקנייה. **נעשה כאומר לו** — לוה למלוה. **בשעת מתן מעות** — דהלוואה. **משעבדינא** — מהשתא לכל מאן דאתי מחמתך. הלכך, כי אמר ליה: תנהו לפלוני — אינגאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה. **הקנה** — מלוה זו. **לנולדים** — שזה המקבל נולד לאחר אותה הלוואה. **הכי נמי דלא קנו** — דכיון דטעמא משום שעבודא דקביל עליה לוה בשעת הלוואה לאישתעבודי להאי דאתי מחמתיה הוא, ואיהו לא היה בעולם בההיא שעתא — לא קני. **ואפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם** — כגון מוכר פירות דקל, או מה שתעלה מצודתכי. **הני מילי** — כי מקנה — לאדם שישנו בעולם, אבל לדבר שאינו בעולם — לא.
בההיא

בהיא הנאה דקא משתניא — האי מלוה לגבי האי, ממלוה ישנה למלוה חדשה, ונוח לו לדחות הפרעון זמן ארוך. **גמר** — השתא בשעת אמירה. **ומשעביד נפשיה** — בלב שלם לאחי, ומינתיק מקמא. **בנון הני דבי בי אלישיב** — אם היה מקבל זה אדם חזק, שאינו ממתין, בגון הני דבי בר אלישיב כו'. **בהלכתא בלא מעמא** — באילו קבלה משה הלכה מסיני, שאין צריך לתת בה טעם. **אפיטרופיא** — להכניס ולהוציא. ואף על פי שכתבו לה בלשון מתנה — לא קנאתן. ואין טעם בדבר, אלא כך תקנו, והפקר בית דין היה הפקר. **בבית** — בית מיוחד שאינו דר בה, אלא עשאו לו לבית חתנות. **באפיה קאמינא לך דלא הדרינא בי** — השתא סלקא דעתך דהכי אמר ליה: בפניו אני מבטיחך שלא אחזור בי. **ופרבינן: מכלל דאי בעי למהדר מצי מיהדר** — בתמיה. **הכי קאמר דברים** הללו בו' — כיון דבאפיה קאמינא לך דתיתביה ניהליה — תו לא מצי הדרנא בי. **הא אמרה רב חדא זימנא** — ולמה ליה למימר דלא מצינא הדרנא? **הני טילי** — דבענן בפניו. **מתנה מרובה** — כגון מנה. **קא משמע לן** — להכי אינצורך למימר: באפיה קאמינא לך — לאשמועינן דקבא דמוריקא דמתנה מועטת היא — בעיא נמי באפיה. **ניתי** — בעלי גינה, מוכרי ירק. **איפתייי זוזי** — סילעי מדינה. סתם באיסתירי — סלע צורי. **איסתירי זוזי** — סלע מדינה, שמנינית שבסלע צורי, דהיינו חצי דינר. **באפי מרי** — א"אמרו ליה" קאי, כלומר, אמרו ליה באפי מרי ארעא: יהבינהו ניהליה למרי ארעא. **חייב** — המשלח הזה. **באחריות** — אם יאנסו מיד שליח זה. **ואם בא לחזור** — ולומר: החזירים לי, שמא יאנסו ממך בדרך — אינו חוזר. **רב סבר הולך כוכי דמי** — הלכך אינו חוזר, ומיהו חייב באחריותו, שהמשלוח לא צוותו למוסרם לזה. הכי גרסינן: **דבולי עלמא הולך כוכי דמי** — כלומר, בעלמא "הולך" כ"וכי" דמי, ואם היו במתנה, דליכא אחריות — מודה שמואל דאינו חוזר. שמואל סבר: אמרינן מגו, מתוך שחייב באחריות, אם בא לחזור — חוזר. הולך תן — כלומר, אחד מכל לשונות הללו. **ליטא** ליה — האי משלח. **אין רצונו** — של מפקיד. **שיהא פקדונו ביד אחר** — דהכי קיימא לן לקמן בפרק שלישי (כט,א), וכיון דאין רצונו — אשתכח דחוב הוא לו, ואין חבין לו לאדם אלא בפניו. ואמאי אינו חוזר? האי לאו "וכי" הוא, **בשהותוקן** — משלח זה. **בפרן** — בפקדון, דאנן סהדי דניחא ליה לבעליו שיצא מתחת ידו. **סרבלי** = קרט בלעז"ו. **אשרתא** — הקפה, שנתן סרבלים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע. **נקבי מינך** — אונטא דאורתא, דאי מיתנסי מינך — לא ליהדר לתובען. **אמר להו אין** — כן אעשה. **שפיר עבדת** — שלא שיעבדת עצמך על חנם, ותהיה עבד. ולהך לישנא גרסי: שפיר עבדת דלא שוית נפשך "עבד לוה לאיש מלוה". לישנא אחרינא גריס: שפיר עבדת, עבד לוה לאיש מלוה. כלומר, שפיר עבדת דאשתמטת, לפי שהן לווים, ועבדים לי להביאו לי באחריותן. **אי סבקא** — כלי.

בְּהַהִיא הַנָּאָה דְּקָא מִשְׁתַּנְיָא לֵיהּ בֵּין מִלְוֶה יְשָׁנָה לְמִלְוֶה חֲדָשָׁה, גָּמַר וּמְשַׁעְבֵּיד נַפְשֵׁיהּ. אֲמַר לֵיהּ הוֹנָא מָר בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָיֵה לְרַב אַשִׁי: אֶלָּא מַעֲתָה, בְּגוֹן הָנֵי דְּבֵי בַּר אֶלְיָשִׁיב, דְּכָפְתֵי וְשָׁקְלִי לְאַלְתַּר, הֵכִי נַמִי דְּלָא קָנוּ? וְכִי תֵּימָא הֵכִי נַמִי, אִם כֵּן נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לִשְׁיעוּרִין! אֶלָּא אֲמַר מָר זוּטְרָא, הָנֵי תְּלָת מִילֵּי שָׁיְורֵנוּ רַבֵּנוּ בְּהַלְכָתָא בְּלָא טַעֲמָא: חָדָא, הָא, וְאִידָךְ, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַסּוֹתֵם כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ - לֹא עָשָׂאהָ אֶלָּא אֲפִיטְרוֹפְיָא; וְאִידָךְ, דְּאָמַר רַב חֲנַנְיָא: חֲמִשָּׁה אֵשָׁה אִבְּנוּ גְּדוֹל בַּבַּיִת - קָנְאוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב לְרַב אָחָא בְּרַדְּלָא: קַבָּא דְּמוֹרִיקָא אִית לִי בְּנַפָּךְ, וְהָבֵיהּ לְפְלוֹנִי, בְּאַפֵּיהּ קָאֲמִינָא לָךְ דְּלָא הָדְרִנָא בִּי. - מִכְּלָל דְּאִי בָּעֵי הָדַר בֵּיהּ מָצֵי הָדַר בֵּיהּ? - הָכִי קָאָמַר: דִּבְרִים הַלָּלוּ לֹא נִיתְּנוּ לַחֲזָרָה. - הָא אֲמַר רַב חָדָא זִימְנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: "מַתָּנָה לִי בְּיָדְךָ, תְּנֵהוּ לוֹ לְפְלוֹנִי", בְּמַשְׁעֵמַד שְׁלַשְׁתָּן - קָנָה! - אִי מַהֲדְרִיא, הַוָּה אָמְרִינָא: הָנֵי מִילֵּי מַתָּנָה מְרוּבָּה, אֲבָל מַתָּנָה מוּעֶטֶת - לָא לִיבְעֵי בְּפָנָיו. קָא מַשְׁמַע לָן. הָנֵהוּ גִּינָאֵי דַּעֲבִיד חוֹשְׁבָּנָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, פֵּשׁ חֲמֵשׁ אִיסְתָּרֵי זוּזֵי גַּבֵּי חַד מִנַּיְיהוּ, אֲמְרֵי לֵיהּ: "יְהָבֵינְהוּ נִיהֲלֵיהּ לְמָרֵי אַרְעָא" בְּאַפֵּי מָרֵי אַרְעָא, וְקָנָה מִינַּיְיהוּ. לְסוֹף אָזַל עֲבַד חוֹשְׁבָּנָא בֵּין דִּילֵיהּ לְנַכְסֵישֵׁיהּ, לָא פֵּשׁ גַּבֵּיהּ וְלָא מִידֵּי. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֵיעֲבִיד לָךְ? חֲדָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב; וְעוֹד, הָא קָנוּ מִינָּךְ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִמּוֹ הַאי מִי שֶׁאָמַר "לָא יָהֲבִינָא"? "דִּלְיָכָא גַּבָּאי" קָאָמַר! - אֲמַר לֵיהּ: אִם כֵּן, קָנוּ בְּטְעוּת הוּא, וְכָל קָנוּ בְּטָעוּת חוֹזֵר. אֵיתֵימַר: "הוֹלֵךְ מָנֶה לְפְלוֹנִי שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ", אֲמַר רַב: חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, וְאִם בָּא לַחֲזוֹר - אֵינוֹ חוֹזֵר; וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מִתּוֹךְ שֶׁחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, אִם בָּא לַחֲזוֹר - חוֹזֵר. לֵימָא בָּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: "הוֹלֵךְ" כְּ"וְכִי" דָּמֵי, וּמָר סָבַר: "הוֹלֵךְ" לָאו כְּ"וְכִי" דָּמֵי? - לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא "הוֹלֵךְ" כְּ"וְכִי" דָּמֵי, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: לָא אָמְרִינַן מִיגּוֹ, וּמָר סָבַר: אָמְרִינַן מִיגּוֹ. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב: "הוֹלֵךְ מָנֶה לְפְלוֹנִי שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ", "תֵּן מָנֶה לְפְלוֹנִי שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ", "הוֹלֵךְ מָנֶה לְפְלוֹנִי פְּקַדּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיָדִי", "תֵּן מָנֶה לְפְלוֹנִי פְּקַדּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיָדִי" - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, וְאִם בָּא לַחֲזוֹר - אֵינוֹ חוֹזֵר. - פְּקַדּוֹן, לֵימָא לֵיהּ: אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁיְּהֵא פְּקַדּוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר! - אֲמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר חֲמָא: בַּהֲדֵי דְּאִתַּיְא אֵיתַיְנהוּ נִיהֲלֵיהּ. אָזַל, יְהָבֵינְהוּ לֵיהּ. אֲמְרֵי לֵיהּ: נִיקְנֵי מִינָּךְ. אֲמַר לְהוּ: אֵין, לְסוֹף אִישְׁתַּמְּטִי לְהוּ. כִּי אָתָא לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ, דְּלָא שָׁוִית נַפְשָׁךְ "עֶבֶד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה". לִישָׁנָא אָחֳרִינָא: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ, "עֶבֶד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה". רַבִּי אַחַי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְאוֹשִׁיָּה הָוָה לֵיהּ אוֹסְקָא דְּכַסְפָּא בְּנַהֲרְדְּעָא,

אם כן נתת דבריך לשיעורין – מה שקשה על פירוש הקונטרס בפרק קמא דקידושין (יא,א) גבי בנתיה דרבי ינאי דקפדן אתרקבא דרבינרי, מפורש בקידושין. **כהלכתא** בלא טעם – פירוש: מה שמועיל לקנות. אבל טעם יש למה תקנו חכמים; מעמד שלשתן תקנו – שלא יעצור לטרוח ולעשות קניינים. וב"התוהב נכסיו לאשתו" – משום דלא שביק לבריה ויהיב לאחרינו, ואין דרך לעשות כן, אלא לחלק לה כבוד ולמנותה אפיטרופיא. ומשיא אשה לבנו, כשהאב מסיר כל מה שיש לו מן הבית – סמכא עליה דעתא דבן, כדמפרש בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמד,א).

אבל מתנה מועטת כו' – ואם תאמר: הא נמי שמעינן לה, דאמר רב בפרק "החודב" (בבא מציעא טז,א): דברים אין בהן משום חיסור אמנה. ומדמי התם מתנה מועטת למכר, דליכא מעות בהדי דברים! ויש לומר: דהכא שאומר לנפקד או לבעל חוב שיתן לו – סלקא דעתין דקני טפי מכשאמר "מתנה אני נותן לך". **ולא** פש גביה ולא מידי – פירש רבינו חננאל וכן רבינו תם: שהיו בעלי דינין מודים לו, או היה הדבר ידוע בעדות ברורה דלא פש גביה מידי. ומשמע מדבריהם דמנפשיה אין נאמן לומר "שעיתי במה שהודיתי", אף על גב דאית ליה מיגו דאי בעי אמר "חזרתי ופרעתי". וכן משמע מהא דתנן בשבועות (לח,ב): "מנה לי בידך". אמר ליה: הן. למחר אמר ליה "תנהו לי". אם אמר "נתתי לך" – פטור, "אין לך בידי" – חייב. ומפרש טעמא בפרק קמא דבבא בתרא (דף ה,א): משום דכל האומר "לא ליתי" – כאומר "לא פרעתי" דמי. ואמאי לא מהימן לומר לו: אין לך בידי – שטעיתי, שהיתימי סבור להיות חייב ואינו חייב כלום, מיגו דאי בעי אמר "פרעתי" אחר כך? אלא משמע דבמגו לא מהימן לומר שטעיתי.

חדא דאמר רב הונא כו' – רב נחמן סלקא דעתיה שהיה חוזר בו, ולא משום דלא פש גביה מידי.

ומר סבר הולך לאו כוכי דמי – והשתא סבור שאותו טעם שאומר שמואל: מתוך שחייב באחריותו חוזר – לא עיקר טעם הוא. וכהאי גוונא שכתבו (גיטין כה,א) בההיא דהלוקח יין מבין הכותים, דמעיקרא בעי למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלית ליה ברירה, אף על גב דקתני (שם כו,א) אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד כו'. וכהנה רבות.

לא דבולי עלמא הולך כוכי – פירש בקונטרס: ואם היו במתנה, דליכא אחריות – מודה שמואל דאינו חוזר. ואין נראה, דבמתנה אין הולך כוכי, כדפרישית לעיל (יב,א). אלא יש לומר: דכשפטרו מלוה מן האחריות, אז גמר שחרור – מודה שמואל דאינו חוזר.

לסוף אישתמיט להו – משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר, אף על גב דלא הוחזקו כפרנים – היינו משום דאמת היה שהוא שלוחו, ולא מצי אמר: אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר.

הא

חֲוָה לֵיהּ אַשְׁרָתָא דְּסַרְבָּלֵי בְּמִחְוָא. אֲמַר לֵיהּ לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא: בַּהֲדֵי דְּאִתַּיְא אֵיתַיְנהוּ נִיהֲלֵיהּ. אָזַל, יְהָבֵינְהוּ לֵיהּ. אֲמְרֵי לֵיהּ: נִיקְנֵי מִינָּךְ. אֲמַר לְהוּ: אֵין, לְסוֹף אִישְׁתַּמְּטִי לְהוּ. כִּי אָתָא לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ, דְּלָא שָׁוִית נַפְשָׁךְ "עֶבֶד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה". לִישָׁנָא אָחֳרִינָא: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ, "עֶבֶד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה". רַבִּי אַחַי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְאוֹשִׁיָּה הָוָה לֵיהּ אוֹסְקָא דְּכַסְפָּא בְּנַהֲרְדְּעָא,

אמר

הא בשכיב מרע – אומר רבינו יצחק: אף על גב דמת מקבל בחיי נותן, ולא קני אלא אחר מיתת נותן – אפילו הכי קנו ירושין. דדעת נותן הוא דכיון שישנו למקבל בשעת מתן מעות – שיזכה המקבל אחר מיתתו, או הוא או ירושיו. ואפילו לא נולדו ירושי מקבל עד אחר מיתת נותן – קנו, אפילו למאן דאמר המזכה לעובר לא קנה, דדברי שכיב מרע בשמת כמסורים למקבל משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו. **ורבי** יהודה הנשיא בשם רבי יעקב אומר הולך לאו כזכי – ואף על גב דרבי אית ליה בפרק "התקבל" (גיטין סג,א) "הולך ותן לה" – זכה לה, "התקבל לה" – רצה לחזור לא יחזור, ד"הולך" רתן" כ"זכי". התם משום שאמר השליח: אשתך אמרה התקבל לי גט, דמסתמא על דעת כן נותן לו, כל זמן שאינו אומר בהדיא "אי אפשי שתקבל לה".

וחכמים אומרים יחלוקו – כל "תיקו" שבתלמוד מפרש בשערים דרבינו האי דחלקים. ואין נראה לרבינו יצחק, אלא היכא דאשכחן בהדיא "יחלוקו". דאדרבה, אומרים: אוקי ממונא בחזקת מריה.

וכאן אמרו שודא עדיף – מכאן מדקדק רבינו תם דאין לפרש "שודא" כמו שפירש בקונטרס בפרק "החכותב" (כתובות פה,ב), גבי שניהם קרובים, שניהם שכנים, שניהם תלמידי חכמים – שודא דדייני – דהיינו שידקדק הדיין את מי היה אוהב יותר, ולמי היה בדעתו ליתן. וכאן נמי פירש בקונטרס כמו התם. אלא: יתן הדיין למי שירצה. כי היכא, דקאמר: מה שירצה שליח יעשה, וקרי ליה "שודא". **רבי** אליעזר אומר אחד בריא ואחד כו' – אומר רבינו תם: דרבי אליעזר גרס. דבסיפא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אומר בשבת בדבריו קיימין, אבל לא בחול. ורבי יהושע כו'. אבל ברישא פליגי בין בחול בין בשבת, מדלא ערבינהו. ועוד: מדפרכי רבנן לרבי אליעזר מאימן של בני רוכל – דלמא בשבת היה, דמודה בה רבי אליעזר. ועוד: דקאמר התם: קונים משכיב מרע ואפילו בשבת, ולא לחוש לדברי רבי אליעזר. ואי אדרבי אליעזר קאי – הא מודה הוא בשבת דדבריו קיימים! ואף על גב דרבי מאיר קאמר התם דלרבי אליעזר בחול דבריו קיימים ולא בשבת – התם לא קאי ארבי מאיר אלא אמתניתין. ועוד: דאמר הכא דרבי מאיר כרבי אליעזר, והולך מנה – משמע דבחול מיירי, ורבי מאיר אית ליה דתם דלרבי אליעזר בחול דבריו קיימים. אלא ודאי שלש מחלוקת בדבר.

ורבי

אמר להו אין – מהדרנא. **אמר** להו **לא** – כדאמרינן לעיל: אם בא לחזור – אינו חוזר. **אמרו** לו – לרבי דוסתאי. **חזי מר מאי קעביד** – דלא קמהדר לן. **טב רמו** ליה – הרבה הבהוו, לשון מורך. לשון אחר: טב רמו ליה – יפה, ראויות המכות הללו. **אמאי תעביד הכי** – שנתרצית להחזיר מיד. **הן אמה** – אנשי מדות, גבוהים בקומה. **ובוובון אמה** – אף מלבושיהן מאויימים משאר בני אדם. **ומדברין מהאייתן** – כלומר, קולן עבה ונראה הדיבור יוצא מטיבורן. **אורבא** ואיבא **ופלי ברישי**. **ולא מצאו** – שמת. **כזכי דמי** – וכיון שזכה בהן בחייו – יתנו ליורשיו. **דבולי עלמא** הולך **לאו כזכי דמי** – גרסינן. **בשכיב מרע** – שכל זמן שלא חזר בו – דבריו בכתובים ובמסורים, ד"הולך" דידיה – "זכי" הוא, ויתנו ליורשי מי שנשתלחו לו, שהרי זכה אביהן בחייו. **בבריא** – יחזרו למשלח, ד"הולך" לאו כ"זכי" דמי, דהא לא שלחו אלא למקבל ולא ליורשיו. **הא הא בשכיב מרע** – ד"הולך" דידיה – "זכי" הוא. **הא דאיתיה למקבל** – בעולם. **בשעת מתן מעות** – ושליח זכה בהן מיד, ובשמת – זכו יורשיו מכחו. **הא דליתיה למקבל** – שכבר מת, וזה לא היה יודע. נמצאת זכיה בטעות ולא קנו יורשין. **הא והא בבריא** – ד"הולך" דידיה – לאו כ"זכי" דמי. **הא דמית מקבל בחיי נותן** – יחזרו למשלח, דלא זכה בהן מקבל. ואפילו מת הנותן בחזירת השליח – אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת, שקודם מיתתו בטלו דבריו משעת מתן המקבל. **והא** – דקתני ליורשי מי שנשתלחו לו. **דמית נותן** – לאחר שמסרן לשליח – מת, ועדיין מקבל זה. הלכך, משעת מיתת הנותן – זכה בהם המקבל, משום דמצוה לקיים דברי המת, ואפילו היה בריא. **רבי יהודה הנשיא בי**' – לקמן מפרש מאי פליג איש אומרים. **ובאן אמרו** – בבבל. **מה שירצה שליח יעשה** – לפי מה שראה בדעתו של משלח, אם היתה עינו יפה במתנה זו, ואוהב את המקבל ואת בניו. **תנא קמא** – דלא איירי במת משלח, ואמר: יחזרו למשלח. **סבר הולך לאו כזכי דמי** – אבל אם מת משלח – לא ידענן מאי קאמר בה. **ורבי נתן ורבי יעקב** – הוסיפו על דבריו, ואמרו: דאפילו מת משלח – ליח לן בבריא דמצוה לקיים דברי המת. **ויש אומרים הולך כזכי דמי** – ופליגי אפילו לא מת משלח, ואמילתיה דתנא קמא [קאי], ותדע, דמדקאמר רבי יהודה הנשיא מצוה לקיים דברי המת – שמע מינה שמעינהו ליש אומרים דתלו טעמייהו ב"הולך" כ"זכי" דמי, ואפילו לא מת משלח, ואמר איהו: דוקא מת, דמצוה לקיים דבריו. אבל לא מת – לא, ד"הולך" לאו כ"זכי" דמי. **מספקא להו** – אי כ"זכי" דמי אי לא, ואי מצוה לקיים אי לא. **שודא** – ראות עיניו של שליח. **עדיף** – מחלוקת במילתא דמספקא. **בבריא כולי עלמא לא פליגי** – דלאו כ"זכי" דמי. **ובפלוגתא דרבי אלעזר** – דמשלח ליה לשכיב מרע בבריא. **על פיו** – על פי צוואתו מחלק נכסיו לבניו, ולא בשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה. **בכפפ בשטר ובחזקה** – שבכך הן נקנים מן הבריא. ושכיב מרע נמי לרבי אלעזר, אי לאו אקנינהו בהבי – לא מיקנו.

אמר להו לרבי דוסתאי בר רבי יאני ולרבי יוסי בר בי רבי: בהדי דאתיתו אתיוה ניהלי. אזול, יהבוה ניהליה. אמרי להו: נקני מיניכו. אמרי להו: לא. אמרי להו: אהדריה ניהלן. רבי דוסתאי ברבי יאני אמר להו: אין, רבי יוסי בר בי רבי אמר להו: לא. הוו קא מצערו ליה. אמר ליה: חזי מר היכי קא עביד! אמר להו: טב, רמו ליה. כי אתו לגביה, אמר ליה: חזי מר, לא מיסתייה דלא סיען, אלא אמר להו נמי "טב רמו ליה"! אמר ליה: אמאי תיעבד הכי? אמר ליה: אותן בני אדם הן אמה וכותבן אמה, ומדברין מחצייהן, ושמותיהן מבוהלין: ארדא וארטא ופילי ברישי, אומרין "כפותו" - כופתין, אומרין "הרוגו" - הורגין. אילו הרגו את דוסתאי, מי נתן לינאי אבא בר כמותי? אמר ליה: בני אדם הללו קרובים למלכות הן? אמר ליה: הן. - יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן? אמר ליה: הן. אמר ליה: אי הכי, שפיר עבדת. "הולך" מנה לבלוני", והלך ובקשו ולא מצאו - תני חדא: יחזרו למשלח, ותניא אידך: ליורשי מי שנשתלחו לו. לימא בהא קמיפלגי, דמר סבר: "הולך" כ"זכי", ומר סבר: "הולך" לאו כ"זכי"? אמר רבי אבא בר ממל: הכי דייקי עלמא "הולך" לאו כ"זכי", ולא קשיא: הא בבריא, הא בשכיב מרע. רב זביד אמר: הא והא בשכיב מרע, הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות, הא דלית ליה למקבל בשעת מתן מעות. רב פפא אמר: הא והא בבריא, הא דמית מקבל בחיי נותן, הא דמית מקבל בחיי מקבל. לימא "הולך" כ"זכי"; תניא: "הולך" לאו כ"זכי", ואף על גב דמית - לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת; ליש אומרים: "הולך" כ"זכי"; רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב: משום רבי מאיר: מצוה לקיים דברי המת. וחכמים אומרים: יחלוקו. וכאן אמרו: כל מה שירצה שליח יעשה. אמר רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר: מצוה לקיים דברי המת. וחכמים אומרים: יחלוקו. וכאן אמרו: יחזרו ליורשי משלח. ויש אומרים: ליורשי מי שנשתלחו לו. רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר: מצוה לקיים דברי המת. וחכמים אומרים: יחלוקו. וכאן אמרו: כל מה שירצה שליח יעשה. אמר רבי אלעזר: דוקא מת, דמצוה לקיים דבריו. אבל לא מת - לא, ד"הולך" לאו כ"זכי" דמי. מספקא להו - אי כ"זכי" דמי אי לא, ואי מצוה לקיים אי לא. שודא - ראות עיניו של שליח. עדיף - מחלוקת במילתא דמספקא. בבריא כולי עלמא לא פליגי - דלאו כ"זכי" דמי. ובפלוגתא דרבי אלעזר - דמשלח ליה לשכיב מרע בבריא. על פיו - על פי צוואתו מחלק נכסיו לבניו, ולא בשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה. בכפפ בשטר ובחזקה - שבכך הן נקנים מן הבריא. ושכיב מרע נמי לרבי אלעזר, אי לאו אקנינהו בהבי - לא מיקנו.

רבי שמעון הנשיא: על ידי היה מעשה, ואמרו: יחזרו ליורשי משלח. מאי לאו בהא קמיפלגי, דתנא קמא "הולך" לאו כ"זכי"; ורבי נתן ורבי יעקב נמי "הולך" לאו כ"זכי", ואף על גב דמית - לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת; ליש אומרים: "הולך" כ"זכי"; רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר: "הולך" לאו כ"זכי", מיהו היכא דמית - אמרינן מצוה לקיים דברי המת; וחכמים אומרים: יחלוקו, מספקא להו; וכאן אמרו: שודא עדיף; ורבי שמעון הנשיא, מעשה אתא לאשמועינן? לא, בבריא דכולי עלמא לא פליגי, והכא במאי עסקינן - בשכיב מרע, ובפלוגתא דרבי אלעזר ורבנן קמיפלגי; דתנן: המחלק נכסיו על פיו, רבי אלעזר אומר: אחד בריא ואחד מסוכן, נכסים שיש להן אחריות - נקנין בכסף ובשטר ובחזקה, ושאין להן אחריות - אין נקנין אלא במשיכה; והכמים אומרים: אלו ואלו נקנין באמירה. אמרו לו: מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה, ואמרה: תינתן

כבינתי — נושק"א בלע"ז. **והיא בי"כ מנה** — כך היתה שוה. **תקברם אמם** — קללה היא, כלומר, לא יעלו על לב ולא יזכרו בבית המדרש לראיה, לפי שהיו מקיימין קוצים בכרם, ולרבי אלעזר כלאים ניגנו. ולא נלמד מהן ראיה, לפי שלא דקדקו בהן איך היתה אותה צוואה, שמתוך שהיו רשעים לא החזכרו בבית המדרש. **תנא קמא כרבי אלעזר** — דאמר: שכיב מרע ובריא שוים, הלכך "הולך" דידיה לאו כ"זכי" דמי. **ויש אומרים ברבנן** — דדברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמי, ואפילו לא מת משלח — נמי יתנו ליורשי מקבל, כל זמן שלא חזר משלח מדבריו. **כרבי אלעזר** — מדהלז טעמא במיתה, הא אם לא מת — יחזורו לו. **מספקא להו** — אי כרבי אלעזר אי כרבנן. והיכא דמית — נמי מספקא להו, אי מצוה לקיים דברי המת או לא. **תני** — במילתיה דרבי שמעון "יחזרו למשלח", ולא תתני "ליורשי משלח", דבלא מת עסקינן.

הדרן עלך המביא קמא

משנה המביא. **בפני נחתם חציו** — אחד מן העדים. **אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בי' פסול** — אי כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו, ואין חבירו שליח בהבאתו — משום הכי פסול, דלשליח אצרכוה רבנן למימרינהו לתרוייהו. ולמאן דמוקי לה נמי בגמרא בשטניגדם שלוחים — אפילו הכי פסול, כיון דחד הוא דאיכא אחתימה, ואיהו לא מסהיד אכתיבה — אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד, כדאמרינן בפרק קמא (גיטין ג,א). **שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד** — שלישי אומר כר', נמי פסול משום דאי לאסהודי נמי אכתיבה או הוא או אחר — תו לא אתי לאיחלופי. ובגמרא אמרינן דחלוק היה רבי יהודה אף בראשונה, א"אחד אומר: בפני נכתב ואחד אומר: בפני נחתם". **אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר** — בגמרא מפרש לה. **גמרא שיטה אחת** — שיטה ראשונה, שבה שם האיש והאשה והזמן. **אמר רב חסדא** כו' — לאו לפרושי מתניתין אתא, ולאוקומי מתניתין בהכי, אלא סברא דידיה מוסיף, ואמר רבותא: דאפילו שנים מן השוק מעידין, שהן מכירין יד עד חתימת השטר שלא העיד השליח עליו — פסול. **קיום חגט** — היינו עדים המעידין על חותם העדים. **תקנת חכמים** — עדות השליח, שהאמינוהו חכמים בשנים. **מי איכא מידי דאילו אמר חד בשר** — אם היה אומר השליח: אני מכירם — בשר, ואפילו לא אמר "בפני נחתם". דהכי אמרינן בפרק קמא (גיטין ג,א) דבי אמר "יודע אני" נמי מהימן, בשמעתא קמייתא.

הוא

מבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה, ומתה, וקיימו חכמים את דבריה! אמר להם: בני רוכל תקברם אבל אמם; תנא קמא - כרבי אלעזר. ורבי נתן ורבי יעקב - נמי כרבי אלעזר, אף על גב דמית, לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת. ויש אומרים - ברבנן. ורבי יהודה שאמר משום רבי מאיר - כרבי אלעזר, מיהו היכא דמית, אמרינן מצוה לקיים דברי המת. וחכמים אומרים יחלוקו - מספקא להו: וכאן אמרו - שודא עדיף. ורבי שמעון הנשיא - מעשה אתא לאשמועינן. אבעיא להו: רבי שמעון הנשיא, נשיא הוא, או משמייה דנשיא קאמר? תא שמע, דאמר רב יוסף: הלכה כרבי שמעון הנשיא. - ועדיין תיבעי לך: נשיא הוא, או דקאמר משמייה דנשיא? תיקו. גופא, אמר רב יוסף: הלכה כרבי שמעון הנשיא. והא קיימא לן: דברי שניהם מרע בכתובין וכמסורין דמו! - רב יוסף מוקי להא בברייא. - והא ל"ורשי משלח" קאמר, וקיימא לן: מצוה לקיים דברי המת! - תני: יחזרו למשלח.

הדרן עלך המביא קמא

המביא גט מדינת הים, ואמר: "בפני נכתב אבל לא בפני נחתם", "בפני נחתם אבל לא בפני נכתב", "בפני נכתב כיולו ובפני נחתם חציו", "בפני נכתב חציו ובפני נחתם כיולו" - פסול. אחד אומר: "בפני נכתב", ואחד אומר: "בפני נחתם" - פסול. שנים אומרים: "בפנינו נכתב", ואחד אומר: "בפני נחתם" - פסול. ורבי יהודה מכשיר. אחד אומר: "בפני נכתב", ושנים אומרים: "בפנינו נחתם" - כשר. **גמרא** הא תו מה ליה? הא תנא ליה חדא ויתנא: המביא גט מדינת הים, צריך שייאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם"! - אי מההיא הוה אמינא: "בפני צריך, ואי לא אמר - כשר, קא משמע לן. "בפני נכתב חציו ובפני נחתם כיולו - פסול". חי חציו? אלימא חציו ראשון, והאמר רבי אלעזר: אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה, שוב אינו צריך! אלא אמר רב אשי: חציו אחרון. "בפני נכתב כיולו ובפני נחתם חציו - פסול". אמר רב חסדא: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו — בגמרא משמע דגרסינן ברישא "בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו". ותימה: למאן דאמר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו, כיון דתנא "בפני נכתב חציו ונחתם כולו" פסול — כל שכן "בפני נחתם חציו"! ואומר רבינו יצחק: דאיצטריך, דסלקא דעתך אמינא: ליתיכבד, דחשיב טפי מכתב סופר ועד, דאיכא שני עדים חתומין אלא דליכא קיום אלא אכתיבה וחתימת עד אחד, ועדיף מ"בפני נחתם כולו ונכתב חציו" דבעינן שיעיד על עיקר כתיבה, כדאמרינן בריש מכילתא (גיטין ג,א): דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. **או** כולו בקיום הגט כר' — לפי מה דבעי למימר בפרק קמא (שם ג,א) גבי רב חסדא מצריך מאקטיספין לארדשיר, דקסבר: לפי שאין בקיאין לשמה, איכא למימר דהכא איירי בשנים מעידים על חתימת השני דנעשה לשמה. **או** כולו בתוכית חכמים — קסבר דלא דייק השליח כל כך בשאין כל העדות מתקיימות על ידו. ורבא סבר דמכל מקום דייק שפיר. (שייך לעמוד בן) **מי** איכא מידי דאילו מסיק לבוליה דיבורא כשר — מה שפירש בקונטרס, דלרבא, חד כי אמר "ידעינן" כשר — דתימה: מה עלה על דעתו של רבא לפסול בשמסייעו אחר? כיון דלא חייש לאיחלופי — כי ליכא אחר בהדיה כשר, לפי שמעיד גם על הכתיבה, וכל שכן כי איכא אחר בהדיה! לכך נראה כדפרשתי לעיל: ד"ידעתי" בחד לא מהני, אף על גב דמעיד על הכתיבה. והשתא אתי שפיר, דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין תחתימת השני משום איחלופי, כמו שפסול כי ליכא חד בהדיה. ורב אשי פריך: מי איכא מידי דאילו מסיק איהו לבוליה דיבורא, ואומר גם "בפני נחתם" — כשר, וכי איכא אחר בהדיה, ומעידין שמכירין החתימה — נמי אין לפוסלו, דלא גרע אותו עדות משאם היה אומר בעצמו "בפני נחתם".

אני

ורבי יהודה הנשיא כר' כרבי אליעזר והיכא דמת אמרינן מצוה לקיים כר' – פירוש: היכא דמת נותן קודם שמת המקבל. אבל דברי שכיב מרע כמוסרין דמו אפילו מת מקבל ברישא, כדפרישנן לעיל.

או דקאמר משמיה דנשיא – לפי שלא מצינו שהיה נשיא קבוע, שמא חיסר התנא מדברירו והיה לו לשנות: אמר רבן שמעון: הנשיא אומר. ופשיט מרב יוסף, ודחי: עדיין תבעי: הנשיא אומר או דקאמר משמיה הנשיא. דשמא לישנא דברייתא נקט רב יוסף, ומצינו שהתנא שונה בענין זה בבבא קמקמא (לט,ב): רבי יעקב משלם חצי נזק, ופריך: רבי יעקב מאי עבידתיה.

הדרן עלך המביא קמא

המביא. בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו — בגמרא משמע דגרסינן ברישא "בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו". ותימה: למאן דאמר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו, כיון דתנא "בפני נכתב חציו ונחתם כולו" פסול — כל שכן "בפני נחתם חציו"! ואומר רבינו יצחק: דאיצטריך, דסלקא דעתך אמינא: ליתיכבד, דחשיב טפי מכתב סופר ועד, דאיכא שני עדים חתומין אלא דליכא קיום אלא אכתיבה וחתימת עד אחד, ועדיף מ"בפני נחתם כולו ונכתב חציו" דבעינן שיעיד על עיקר כתיבה, כדאמרינן בריש מכילתא (גיטין ג,א): דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. **או** כולו בקיום הגט כר' — לפי מה דבעי למימר בפרק קמא (שם ג,א) גבי רב חסדא מצריך מאקטיספין לארדשיר, דקסבר: לפי שאין בקיאין לשמה, איכא למימר דהכא איירי בשנים מעידים על חתימת השני דנעשה לשמה. **או** כולו בתוכית חכמים — קסבר דלא דייק השליח כל כך בשאין כל העדות מתקיימות על ידו. ורבא סבר דמכל מקום דייק שפיר. (שייך לעמוד בן) **מי** איכא מידי דאילו מסיק לבוליה דיבורא כשר — מה שפירש בקונטרס, דלרבא, חד כי אמר "ידעינן" כשר — דתימה: מה עלה על דעתו של רבא לפסול בשמסייעו אחר? כיון דלא חייש לאיחלופי — כי ליכא אחר בהדיה כשר, לפי שמעיד גם על הכתיבה, וכל שכן כי איכא אחר בהדיה! לכך נראה כדפרשתי לעיל: ד"ידעתי" בחד לא מהני, אף על גב דמעיד על הכתיבה. והשתא אתי שפיר, דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין תחתימת השני משום איחלופי, כמו שפסול כי ליכא חד בהדיה. ורב אשי פריך: מי איכא מידי דאילו מסיק איהו לבוליה דיבורא, ואומר גם "בפני נחתם" — כשר, וכי איכא אחר בהדיה, ומעידין שמכירין החתימה — נמי אין לפוסלו, דלא גרע אותו עדות משאם היה אומר בעצמו "בפני נחתם".

אני

חסדא: ואפילו שנים מעידים על חתימת יד שני - פסול; מאי מעמא? או כולו בקיום הגט, או כולו בתקנת חכמים. - מתקיף לה רבא: מי איכא מידי, דאילו אמר חד - כשר, השתא דאיכא תרי - פסול?! אלא אמר רבא: אפילו

הוא

אני הוא עד שני פסול – ואם תאמר: ומי איכא מידי דאילו אמר "בפני נחתם" – כשר, ומשום דאמר "אני הוא עד שני" פסול? ונראה לרבינו יצחק במו שאומר בירושלמי: דכי אמר "אני הוא עד שני" – נעשה כנוגע בעדותו, דנראה דלכך בא להעיד על התימת השני – כדי שתתקיים עדות התימתו. ואם תאמר: וכיון דטעמא משום הכי הוא, למה ליה למימר משום "או כולו בקיום הגט" כו'? ויש לומר: משום דלאו טעמא גמור הוא זה, אי לאו טעמא ד"או כולו בקיום הגט", דאין זה נוגע בעדות ממש.

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו' – פירש בקונטרס: אם היה חריץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה – אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד. ולקשה לרבינו תם: דאמר בשבת בפרק "הזורק" (צט,א) ובפרק בתרא דעירובין (צט,ב): דבור דזוללייתו מצטרפין לעשרה, ואף על פי שזה בגובה וזה בעומק! ועוד: דאמר פרק "כל גגות" (עירובין צג,ב) בהדיא, גבי שתי חצרות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה – דמודה רב חסדא בתחתונה, הואיל ורואה פני עשרה, דמערבת שנים ולא אחד! ויש לומר: דלענין שתי חצרות זו למעלה מזו איירי הכא, ולגבי עליונה לענין עירוב, כדמוכח פרק "כל גגות" (שם צג,ב). אי נמי – לענין תל ברשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה, דלא חשיב רשות היחיד לענין שבת. ואם תאמר: ויחשב רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה ומשתמש, כדאמר בפרק "חלון" (שם עח,א) גבי מילאו כולו ביתדות! ויש לומר: דמיירי ברחב הרבה, דלא שייך מנח עליה מידי אלא בדבר צר.

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו' – פירש בקונטרס: נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים, ואחת בשטיפה בנהר כארבעים סאה. ואם תאמר: והיכי פשיט מהכא כי משי חדא ידא והדר משי לאידך? דלמא הכא מיירי שעשה בבת אחת, שטיפה לזו ונטילה לזו! ויש לומר: דקסבר התלמוד דאין חילוק, דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני – הוא הדין דבבת אחת נמי לא מהני, אפילו שתיהן בנטילה. יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר. ורבינו תם גרס על פי המשניות: נטל ידו אחת משטיפה אחת – ידו טהורה. וקפשיט מדקתני: ידו טהורה – שמע מינה דחדא הוא מהניא. והכי פירוש משטיפה אחת – שצריך לשפוך מן הכלי על ידיו שתי פעמים, כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים, דצריך מים ראשונים ושניים. ועל זה קאמר: ואם נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה, שהיא כשתים – ידו טהורה, כיון שיש בשטיפה זו בשיעור מים ראשונים ושניים. וקא מסיים בסיפא: שתי ידיו בשטיפה אחת, רבי מאיר מטמא עד שיטול מרביעית. אף על גב דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי מרביעית, השתא דליכא אלא שטיפה אחת – צריך רביעית בשטיפה זו. אבל ידו אחת – אין צריך רביעית, כי אתו משיירי טהרה, אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים.

הנצוץ

הוא ואחר — השליח, ואחר מן השוק עמו. ואם לא היה מעיד עליה אלא השליח לבדו, ואפילו אמר "יודע אני" — היה כשר, אבל עכשיו שהיה אחר עמו — פסול. **אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא** — כגון שנים החתומים על השטר, ומת אחד מהם, ובא זה ואמר "זה כתב ידי, וזה כתב ידו של חברי", ונצטרף אחד מן השוק עמו להעיד על כתב יד המת — אמרינן בפרק שני דכתובות (כא,ב): דאינו קיום עד שיהו שנים מן השוק מעידין על חותם המת, דאם כן נפיק תלתא ריבוי דממונא אפומא דחד. דקיימא לן (שם): נאמן אדם לומר "זה כתב ידי" — הרי חצי עדות, ואם בא להצטרף להעיד על חותם חבירו עם אחר — הרי שלש רביעית העדות על פיו, ורחמנא אמר (דברים יז) "על פי שנים" — דמשמע פלגא אפומא דהאי, ופלגא אפומא דהאי. וגבי גט נמי, אי אמר "בפני נחתם חציו" — מהימן כתרי, דשליח הוא. ובחציו השני הוא מצטרף עם אחר לקיימו בתורת שאר קיומי שטרות. והכא גבי גט לא חיישינן לה, דהא בלאו אחר הוי מתכשר אפומיה, דהימנוה רבנן בתרי. אלא משום גזירת שאר שטרות הוא. **נבי ריבעא דממונא** — כל הממון יוצא על פיו, חסר רביע. **אני הוא עד שני** — היינו קיום הגט כשאר שטרות, דאדם מעיד: זה כתב ידי. **אלא** — לאו, על ברחיך משנה יתירא דנקט רבותא אתא לאשמעינן מאי דלא אשמעינן באחד אומר "בפני נבהב" ואחד אומר "בפני נחתם", והיכי דמי — כגון דבחציו השני יש עדות, כדברא אי כדדב אשי, ולאפוקי מדרב חסדא. דכיון דמתניתן משום רבותא אתא, ולא פירש מאי רבותא אתא לאשמעינן — על ברחיך אי אתה רשאי לתפוס המרובה, כגון דרב חסדא, אלא רבותא זוטרתי — כגון דרבא ורב אשי. דהא לא שמעת מינה רבותא אלא משום דמשנה יתירא היא, וכי משמע לן אפילו רבותא זוטרתי — תו לאו משנה יתירא היא. ואי דא דרב חסדא הוה משמע לן — פרושי קמפרש לה. ואם תאמר: לאפוקי נמי מדרבא, ולא אשמעינן אלא דא דרב אשי דהיא זוטרא? דרבא נמי לא קפיק מינה, דהא בשאר שטרות נמי פסול כי נפיק נבי ריבעא דממונא אפומא דחד, הלכך בגט נמי שייך למפסל משום שאר שטרות, דלא ליחלוף. והא דלא גזרינן בשליח לחודיה כי אמר "בפני נבהב ונחתם" — אהא עביד רבנן היכירא, דאצרכוה לאסהודי אכתיבה משום דלא ליתי לאיחלופי, ובדאמרינן בפירקא קמא (גיטין ג,א). **אטו לך רב חסדא ולעמיץ** — דבעית למימר דמתניתן לאשמעינן רבותא אתא, ומדלא פריש דיחידה — שמע מינה לא סבר לה. **בפני נבהב אבל לא בפני נחתם** — מאי אשמעינן? השתא "בפני נבהב כולו בפני נחתם חציו" — פסול, הכא דלא מסהיד כלל מיבעיא? אלא על ברחיך תשני: דמתניתן, כל הדא לא אשמעינן אלא היא גופה מאי דתני בה. ודקשיא לך: ליתני בתרייתא וכל שכן קמיירא — לא זו אף זו קתני, ואורחא דתנא דנקיט ברישא מילתא דפשיטא, והדר מוסיף עלה מילתא דרבותא. וקאמר הכי: לא זו בלבד דלא אסהיד כלל, אלא אף זו **בפני נחתם חציו"** — פסול. **הכא נמי** — לדידיה, לעולם "בפני נחתם חציו" דמתניתן לא איירי לאשמעינן שום רבותא. ואי הוה נחית לרבותא — הוי תני לה לדידיה. אלא היא גופה הוא דאשמעינן כדקתני, דלא קמסהיד אינש באידך חציו מידי. ודקשיא לך: אחד אומר "בפני נבהב" ואחד אומר "בפני נחתם", מינה שמעינן דכל שכן — הא ודאי, אי תנייה ברישא — תו לא איצטריך למיתני הא. אבל השתא דתנא הא ברישא — מוסיף ואומר: ולא זו בלבד דליכא סהדותא דאידך חציו, אלא אף זו דדאי קא מסהיד אבולה בתיבה והאי קמסהיד אבולה **חתימה** — פסול. **גידוד חמשה** — לענין שבת, דבענן מחיצה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרשות היחיד. ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקיפו מחיצה חמשה. **אין מצטרפין** — להיות בתוכו רשות היחיד. ואיידי דאיירי לעיל ב"או כולו בקיום הגט" כו', נקט נמי הא. **דקא משו בי תרי מרביעית** — והיינו לחצאין, דלכל חד פלגא שיעורא. **מרביעית** — כלי מחזיק רביעית מלא מים. **ואפילו לשנים** — כיון דמעיקרא הוה שיעורא, וקאתו משיירי טהרה. **הבי מפרש ב"כל הבשר"** (חולין קו,א). **רמשי חדא יריעה** — והדר משי לאידך. **הנוטל ידו אחת** — מן הכלי בזריקה על ידיו, כתיקון חכמים. **ואחת בשטיפה** — בנהר, במ' סאה. **פלגא פלגא דיריעה** — עד הפרק הוי מצות נטילה, ונטל חצי השיעור תחילה, ונגבה, וחזר ונטל חצי האחר. **דאיבא משקה טופח** — כשחזר ונטל חציו השני לא ניגב הראשון לגמרי, דעדיין משקה טופח.

הנצוץ

הנצוק – קילוח. **והקטפרס** — הר משופע שמדרונו מחודד הרבה. **אינו חיבור** — לטומאה. כגון המערה מכלי שהוה לכלי טמא, ונצוק הקלוח מחבר משקה שני הכלים — אינו חיבור לטמא משקין העליונים. וכן הקטפרס, אם העבירו דרך דף הנתונים במדרון והתחתונים מחוברים לטומאה — אין העליונים טמאים. וכן אם היתה ערימה ארוכה, ובשני ראשיה משקין, אחד טמא ואחד טהור, ומשקה טופח מחברן — אינו חיבור. **טופח להטפיח** — שיש משקה הרבה, שאם טפח בו — יכול להטפיח במקום אחר. **חיבור** — לטומאה ולטהרה. וקא סלקא דעתך דהוא הדין לנטילה, דחשיב כמאן דעביד בהדי הדדי. **דלמא** — הא דקתני "חיבור". **לענין מקוואות** — קאמר, ורבי יהודה היא, משום צד אחיזת (כדתני') כו'. ומיהו, לענין נטילה מבעיין אי הויא נטילה בתיקונה לחצאין או לא, ואין ראיית חיבור מקוואות ראיה לכאן, דאנן לאו משום חיבור מבעי לן. **מכוונות** — לא פחות ולא יותר. **השני טמא** — שחסר המקוה על ידי הראשון. **נוגעות במים** — בשעת טבילת השני. **אף השני טהור** — דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו. **הבא ראשו וריבו** — כשהוא טהור, במים שאובים בתוך הכלי. **טמא** — לתרומה עד שיטבול. ומגזירת שמונה עשר דבר היא. ובפרק קמא דמסכת שבת מפרש מאי טעמא גזור עליה: לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה, ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין, והתחילו לומר: לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין, וגזרו עליהן. ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין, דאי לא הא — לא קיימא הא. **חציו בביאה** — בתוך הכלי, וחציו בנפילה — שנפלו על חצי גופו שלשה לוגין. **בעל קרי חולה כו' טהור** — לדברי תורה. דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה, והלכך על החולה בנתינת תשע קבין אפילו שאובין במסכת ברכות. אבל לטהרו ליכנס במקדש — בעינן ארבעים סאה. **וחציו בטבילה** — שנכנס חציו לתוך המקוה, ועל חציו נתן תשעה קבין שאובין. **שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם** — שאין שניהם שלוחין בהבאתו, דלא הוו שנים שהביאו גט, אלא אחד הביאו — צריך המביא לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וזה לא אמר. **אבל הגט יוצא** — בבית דין. **מתחת ידי שניהם** — ששניהם אדוקין בו, ושניהם שלוחין.

כשר

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה – פירש בקונטרס: אינו חיבור לטהרה – לענין שתי מקוואות שאין באחד מהן ארבעים סאה, ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן – אינו חיבור. וקשה לרבינו תם: דעד כאן לא נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בפרק "אין דורשין" (חגיגה יט,א) גבי שלש גוממיות, העליונה עשרים והתחתונה עשרים ובאמצעית ארבעים וחרדלית של גשמים עוברת ביניהם, אלא בטובל בעליונה, אי אמרינן גוד אסיק, אבל בתחתונה – כולהו מודו דעלתה לו טבילה, דאמרינן גוד אחיזת, אלמא: קטפרס ומשקה טופח מחברן, ואפילו הכי אינו חיבור לכלי! ואומר רבינו תם: דהכא משמע דאינו חיבור כלל! ואומר רבינו תם: דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו שעשרים ובזו עשרים, דליכא מקוה שלם באחד בפני עצמה, דלא הוו חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה. אבל התם, דאיכא באמצעית מקוה שלם – לכולי עלמא מטבילין בתחתונה, ובעליונה פליגי. דדוקא נקט אמצעית, אבל שתי גוממיות שאין בשום אחת מקוה שלם – לכולי עלמא אין מטבילין אף בתחתונה. עוד הקשה: דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור, ובסמוך קאמר רבי יהודה: אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים – אף השני טהור. והך דצנוק רבי יהודה היא, דהא מסקינן: לענין מקוואות ורבי יהודה היא! ואומר רבינו תם: דכיון שהמים שעל הראשון סופן ליפול ולירד למקוה – הוי קטפרס חבור. ומיהו, צנוק גרוע מקטפרס, לפי שהקילוח של הצנוק עומד באויר ולא הוי חבור אפילו סופו ליפול, כדמשמע בפרק בתרא דעבודה זרה (עב,ב), והא דדייק התם גבי כותי דאנח ידיה אבת גישתא ואסירה רבא לכולי חמרא, שמע מינה נצוק חיבור אף על גב דהתם הוי קטפרס – דייק שפיר דצנוק הוי חיבור, דכיון דמה שנגע בו הכותי הדיינו בקצה העליון דאין סופו ליפול בתוך חבית, כיון שראשו אחד מונח על גישתא, ולהכי לא עדיף מנצוק. עוד הקשה: דהכא משמע דטופח להטפיח הוי חיבור, ובפרק שתי דמקוואות (משנה ז) תנן, ומיהיו לה בפרק קמא דיבמות (טו,א) ובפרק שלישי דחגיגה (כא,ב): עירוב מקוואות כשפופרת הנוד בעוביה ובחללה, כשתי אצבעות חזרות למקומן! ואומר רבינו תם: דנקב בעינן כשפופרת הנוד, אבל מים סגי בטופח להטפיח, ואין נראה לרבינו יצחק, דתנן במסכת מקוואות פרק ששי (משנה ט): כותל שבין שתי מקוואות שנסדק לשתי – מצטרף, לערב – אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד. רבי יהודה אומר: חילוף הדברים. נפרצו מלמעלה זה לתוך זה – על רום כקליפת השום על רוחב כשפופרת הנוד, היינו שתי אצבעות. אם כן הא דקאמר עירוב מקוואות כשפופרת הנוד – מלא נקב מים בעינן, ובצפין מלמעלה אין צריך אלא כקליפת השום ברוחב כשפופרת. ואי במים סגי בטופח להטפיח, אלא דנקב הוא דבעי' כשפופרת, כדפירש רבינו תם – אם כן אין רוחב המים כשפופרת שתי אצבעות, שהנקב עגול, והוא צר מלמטה, כדאמר בשתי אצבעות חזרות למקומן! ונראה: דדוקא לרבי יהודה סגי בטופח להטפיח, אבל לרבנן צריך כקליפת השום ברוחב שתי אצבעות, וכשכותל מפסיק – צריך כשפופרת הנוד שיהא הנקב מלא. והויא דצנוק, לפי מאי דמסיק: לענין מקוואות ורבי יהודה היא – מצי אתיא כרבנן, דדוקא הויא דטופח להטפיח חיבור אתיא כרבי יהודה, אבל הויא דצנוק וקטפרס, דקתני בה דמשקה טופח אינו חיבור – היינו אפילו טופח להטפיח. ועוד אומר רבינו יצחק: דאפילו רבי יהודה לית ליה טופח להטפיח חיבור ברגלין נוגעות במים אלא מכח גוד אחיזת, אבל בקרקע שוה, דלא שייך גוד אחיזת – בעי קליפת השום. ואתיא הויא דנפרצו זה לתוך זה אפילו כרבי יהודה, דאיירי התם ברישא: ורבי יהודה אומר. דהויא דהצנוק וקטפרס – לא לענין חיבור מקוואות איירי, אלא לענין השקה. והשתא הוי לטהרה דומיא דלטומאה. וכן משמע מדקאמר: דלמא לענין מקוואות ורבי יהודה היא – משמע דעד השתא לא הוה מוקי בקרקע, ופשיט דמשקה טופח אינו חיבור לענין השקה – הוא הדין לענין נטילה. וקאמר: לא צריכא, דאיכא טופח להטפיח. ובעי: הא דקתני דמשקה טופח אינו חבור לענין השקה, אי מיירי בטופח להטפיח או אפילו בטופח להטפיח. וקאמר: הא נמי תניא דהוי חיבור. ודחי: הא דתניא דטופח להטפיח – דלמא לענין מקוואות, ורבי יהודה היא, מטעם גוד אחיזת. אבל לענין השקה – אימא דלא הוי חיבור אפילו לרבי יהודה, כמו במקוה בקרקע שוה, דליכא גוד אחיזת. והשתא דהויא דלחיגיגה לא קשה מידי, ומצינו למימר לכולי עלמא מטבילין בתחתונה אפילו ליכא באמצעית ארבעים, ונקוט באמצעית ארבעים לאשמועינן אפילו הכי קתני בסיפא בתוספתא: חכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית, ואף על פי שיש ארבעים באמצעית – אפילו הכי אין מטבילין בתחתונה, וכל שכן בעליונה. אי נמי, קא משמע לן דלא גזרינן אמצעית אטו אחריני. אבל קשה: למאי דסלקא דעתך דטופח להטפיח הוי חבור לענין השקה, אלמא בטופח להטפיח אנו מקילין יותר לענין השקה מלענין מקוואות, דבמקוה לא הוי חיבור. ונצוק וקטפרס לא הוי חבור, ולענין מקוה הוי חיבור! **הבא** ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו בו – הכי גרסינן בפרק קמא דשבת (יג,ב), דעל טבול יום דוקא גזרו בביאה וכל שכן בנפילה, אבל טהור – דוקא בנפילה. וטעמא, אומר רבינו יצחק דדהמירו בנפילה משום שמעשה כך היה, כדאמר התם: והיו (מעבירים על גביהן) שלשה לוגין מים שאובין. (ועיין תוספות שבת יג,ב דיבור המתחיל וטהור). **אבל** גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר – מה שפירש בקונטרס ששניהן אדוקין בו – לאו דוקא, שאין צריך שיהיו ממש שניהם אדוקים ואוחזים בגט, אלא ששניהם אומרים שהבעל עשה שניהן שלוחין על כך ואמר להם: שניכם תוליהו גט לאשתי, ונתנו האחד במעמד חבירו, כדאמרינן בסוף "התקבל" (גיטין סז,ב): "כולכם תוליהו" – אחד מוליך במעמד כולם. ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו – לרבא כשר, דמה אם יאמרו בפנינו גירשה. אבל לרבה, אפילו לאחר שלמדו – אין להכשיר, כיון שאין שניהם שלוחים. ודוקא בשניהן שלוחים אמרינן בפרק קמא (גיטין ה,א) דכשר לרבה, משום דבי תרי דמיתי גיטא מילתא דלא שכיחא היא, אבל כהאי גונא לא.

אלמא

אלמא קסבר שנים שהביאו גט אין צריכין כר' – פירש בקונטרס: דטעמא – משום דאין עדים מצויין לקיומו. ונראה, דאפילו למאן דאמר: לפי שאין בקיאין לשמה איירי הכא, דלאחר שלמדה, בבי תרי דלא שביח – לא גזרינן שמא יחזור לקלקולו. אבל מאן דסבר שנים שהביאו גט צריכין – על ברחך סבר לפי שאין בקיאין לשמה. דלרבא אפילו לא אמר זה "בפני נבתב" וזה "בפני נחתם" בשר, כיון שאומרים שהבעל שלחם – דמה אילו יאמרו "בפנינו גירשה". ואם תאמר: ולרבא נמי, דלמא בעלמא צריכין, והכא דכשר – משום דחד מיניהו מסהיד אכתיבה וחד אחתימה! ואין לומר: דכיון דלא מסהיד אכוליה מילתא לא דייק. דהא תנן: אחד אומר "בפני נבתב" ושנים אומרים "בפנינו נחתם" – כשר, אלמא מהימן חד אף על גב דלא מסהיד אלא אכתיבה לחודא, ולא אמרינן דלא דייק! ויש לומר: דאם איתא דצריכין בעלמא – גם כאן לא היה מועיל, דכיון שאין כאן אלא אחד שמועיד על התחימה לבד – אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא, אף על גב דאידך מעיד על הכתיבה, מאחר דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה. דרבה נמי אית ליה טעמא דאיחלופי, דכיון דכבר תקנו "בפני נבתב" משום דספרישית לעיל בפרק קמא (ה,א). אף על פי שכיון שהם שנים אין צריכין להעיד משום קיום, אלא משום לשמה, מכל מקום, כיון דצריך מיהא עדות משום לשמה – יסברו העולם דעדות זה משום קיום הוא, ואתי לאיחלופי משום קיום שטרות דעלמא. **הא** גט יוצא מתחת ידי שנידם מכשרי רבנן – מדקתך בן לפי שרוצה לישאל! וכי אין גט יוצא כר' במאי פליגי? דבגט יוצא מתחת ידי שניהם ניחא ליה דפליגי, כמו שמפרש בלשון שני. ובלשון שני איפכא. וניחא ליה טפי דפליגי באין גט יוצא כר' כמו שמפרש כאן בלשון ראשון. ובעין סוגיה זו איכא ב"אלו טרפות" (חולין נח,א) גבי ולד טרפה.

אלמא קסבר צריכין כר' – היינו כרבה, כדפירשנו. **במאי** פליגי – ואם תאמר: ולימא דפליגי באיחלופי, כמו ללשון ראשון? ואומר רבינו יצחק: דבשלמא ללישנא קמא – איכא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלא חיישׁ לאיחלופי. כיון דאין גט יוצא אלא מתחת יד עד התחימה – מוכחא מילתא, משום דעד תחימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט, מדמצרכינן אכתיבה תרי – משום דלא חזו שלוחים. אבל להאי לישנא דמוקי לה בגט יוצא מתחת יד שניהם – איכא למיחש לאיחלופי, דהשתא אין כאן הוכחה, כיון דעד המעיד על הכתיבה ישנו נמי שליח הגט.

ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיומו – השתא הוה מצי לאקשויי: ולפלוג רבי יהודה ברישא. **ורבה** אמר לך דכולי עלמא כר' – הוא הדין דמצי לשנויי דרבה בלישנא קמא, דלדידיה נמי בי תרי דמייתי גיטא אין צריכין, משום דלא שביחא, כדאמרן בפרק קמא (גיטין ה,א).

ומר סבר לא גזרינן – פירש בקונטרס: דלא גזר רבי יהודה שמא יחזור דבר לקלקולו, דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שביחא, ולא גזרו ביה רבנן. ובחמש פירש כן, דאפילו בחד נמי לא גזר. דהא מסיק: למעוטי "בפני נחתם אבל לא בפני נבתב", ומפרש טעמא משום איחלופי, ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו. והיינו טעמא: דנראה לו לגמרא כיון דרבנן לא מפלגי, וגזרו בין בחד בין בתרי – לרבי יהודה נמי לא מיסתבר לחלק, כיון דלא גזר בתרי – הוא הדין בחד.

הא

בְּשֵׁר. אַלְמָא קָסָבַר: שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, אֵין צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ: "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם". - אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָּה, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: שְׁנַיִם אוֹמְרִים: "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב", וְאֶחָד אוֹמֵר: "בְּפָנַי נֶחְתַּם" - פָּסוּל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, טַעְמָא דְּאֵין הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, הָא גֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם - מַכְשְׁרֵי רַבָּנַן? אֲמַר לֵיהּ: אִין. - וְכִי אֵין גֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם בְּמַאי פְּלִיגִי? - מָר סָבַר: גָּזְרִינַן דִּלְמָא אָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא בְּעָד אֶחָד, וּמָר סָבַר: לָא גָּזְרִינַן. לִישָׁנָא אָחֳרִינָא אָמְרִי לָהּ, אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ גֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם - פָּסוּל. אַלְמָא קָסָבַר: שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ: "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם". - אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָּה, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: שְׁנַיִם אוֹמְרִים: "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב", וְאֶחָד אוֹמֵר: "בְּפָנַי נֶחְתַּם" - פָּסוּל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר; אֲפִילּוּ גֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם פְּסוּל! - אֲמַר לֵיהּ: אִין. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: לְפִי שְׁאֵין בְּקִיאִין לִשְׁמָהּ, וּמָר סָבַר: לְפִי שְׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ. לֵימָא, דְּרַבָּה וְרַבָּא תַּנָּאֵי הִיא! - לָא. רַבָּא מָתְרֵץ בְּלִישָׁנָא קַמָּא. וְרַבָּה אָמַר לָךְ: דִּכּוּלֵּי עָלְמָא בָּעֵינַן לִשְׁמָהּ, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - לְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ, וּבִגְזֵרָה שָׁמָּא יַחֲזוֹר הַדָּבָר לְקִלְקוּלוֹ! קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: גָּזְרִינַן, וּמָר סָבַר: לָא גָּזְרִינַן. וְלִיפְלוֹג נָמֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵישָׁא! - הָא אִתְּמַר עָלָּהּ, אָמַר עוּלָּא: חָלוֹק הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אַף בְּרֵאשׁוֹנָה. מְתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא לְעוּלָּא: רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּזוֹ וְלֹא בְּאַחֶרֶת; מַאי לָאו לְמַעוטֵי אֶחָד אוֹמֵר: "בְּפָנַי נֶחְתַּם"? - לָא, לְמַעוטֵי "בְּפָנֵינוּ נֶחְתַּם אֲבָל לֹא בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב". סְלָקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא, הוֹאִיל וְלֹא גָּזַר רַבִּי יְהוּדָה גְּזֵירָה שָׁמָא יַחֲזוֹר דָּבָר לְקִלְקוּלוֹ - דִּלְמָא אָתֵי לְאִחְלוּפֵי בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא בְּעָד אֶחָד נָמֵי לָא גָּזַר, קָא מַשְׁמַע לָן. אִתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, בָּאנוּ לְמַחֲלוֹקֶת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן. רָבָה בַּר רַב חָנָה חָלַשׁ, עוּל לְגַבֵּיהּ רַב יְהוּדָה וְרָבָה לְשַׁיּוּלֵי בֵּיהּ; בָּעוּ מִינֵּיהּ: שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם" אוֹ אֵין צְרִיכִין? אֲמַר לָהֶם: אֵין צְרִיכִין. מַה אִילּוּ אָמְרוּ "בְּפָנֵינוּ גֵּירְשָׁהּ" מִי לָא מְהֵימְנִי? אַדְּהָכֵי אַתָּא הַהוּא

חברא

נחתם אבל **לא בפני נבתב** – דחד הוא ופסוליה משום גזירה דלמא אתי לאיחלופי הוא.
אתמר נמי – בלישנא בתרא דרבי יוחנן, דבגט יוצא מתחת ידי שניהם מחלוקת.

חברא

הא

בשר – ואף על גב דלא כלום קאמרי, דלחד אצרכוה למימר תרוייהו, דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא — אפילו הכי בשר, דקסבר: שנים שהביאו גט אין צריכין לומר כר' דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיומו, והרי עדים מצויין לקיומו. ואי קשיא: כיון דסוף סוף שנים הן, מה לי שניהם שלוחים מה לי אחד מהם? הרי עדים מצויין לקיומו! לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי; דאין מבחין ובודק באלה, דלא מוכחא מלתא, ואם באת להכשיר את זה — יכשירו את זה. אבל בששנים הביאוהו — מלתא דמוכחא, ולא שכיחא היא, ולא אחמור בה רבנן. **סיפא** דקתני — פלוגתא דרבי יהודה ורבנן, על ברחך בשאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הוא, דאי שניהם שלוחין — מכשרי רבנן, ואף על גב דאמירה דידהו לא כלום היא, דהא שנים שהביאו גט אין צריכין לומר. **במאי פליגי** — דואיל ואחד מביאו, הוא לא אמר בתיקון חכמים, אמאי קמכשר רבי יהודה? **תנא קמא סבר** — אף על פי שהגט יוצא מתחת עד התחימה, והשליח — הימנותו רבנן כתרי, אפילו הכי, כיון דלא אמר נמי "בפני נבתב" — פסול, גזירה דלמא אתי לאיחלופי כר'. **ורבי יהודה סבר** — כיון דאצרכינהו תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה — תו לא אתי לאיחלופי. **צריכין** — ואלו לא אמרו בתיקון חכמים. דכיון דחד הוא דאסהיד אחתימה — אתי לאיחלופי, דואיל ואיהו לא אמר אכתיבה. **סיפא** דקתני — דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיומו, דאפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי? דהא צריכין לומר, והני לא כלום קאמרי. דאי גט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה — האי דחתימה לאו כלום הוא, שאינו שליח בדבר. ואי מתחת יד אחד מאלו ועד החתימה, או שלשתן שלוחין בו, כיון דאחתימה חד הוא דאסהיד, ואיהו לא אמר אכתיבה — אתי לאיחלופי בעלמא. **במאי פליגי** — כלומר, רבי יהודה אמאי אכשר? **תנא קמא סבר לפי שאין בקיאין לשמה** — הלכך שנים שהביאו גט צריכין לומר, והני לא כלום אמרו, כדאמרן. **ורבי יהודה סבר לפי שאין מצויין לקיימו** — אין צריכין לומר, הלכך, שנים שהביאו גט — אין צריכין לומר, ולא איכפת לן. **רבא** מתרץ **בלישנא קמא** — דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם. דאי שנים הביאוהו — דכולי עלמא כשר, דאין צריכין לטעם לפי שאין עדים מצויין. והכא בשהביאו אחד, אותו שהעיד על התחימה. ושמעא דרבי יהודה — בדאמרן לעיל, דכיון דאיכא תרי אחריני אכתיבה — לא אתי לאיחלופי. **ורבה** — מוקי לה בלישנא בתרא, ואמר לך: הכא דמכשיר רבי יהודה — לאו משום דשנים המביאין גט אין צריכין, אלא לאחר שלמדו עסקינן, דלמאי ניחוש לה? אי לשמה — הא איכא, אי לקיומו — הא איכא, דשנים הם, ורבנן דפסלי — גזרי שמא יחזור דבר לקלקולו, ורבי יהודה סבר: לא גזרינן, דתרי דמייתי גיטא לא שכיחא, ולא גזרו בה רבנן. **ולפלוג נמי רבי יהודה בריישא** — באחד אומר "בפני נבתב" ואחד אומר "בפני נחתם", כיון דיוצא מתחת ידי שניהם דלקיומו ליכא למיחש, ולשמה נמי — הא למדת, ולקלקול לא חיישׁ. **לא למעוטי בפני**

חברא = פרסאי. **שקלה לשרנא** — שיש לפרסים יום אידּ, שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית עבודה זרה שלהן. **אטר** — רבה בר בר חנה. **רחמנא אי כשוולי** — או החביאנו בצילך, או הגלונו בצל בני עשו, שהן מכבדין אותנו. **הבין דרכה** — של תורה ולומדיה, היכן היא ראויה להתיישב. **גזירות** — שגזורין שמד, שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצוה. **והגלה אותן לבבל** — בחורבן הבית. **הא** מקמי דניתו חברי לבבל – בימי בשדים, נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר. **לבתר דאתו חברי** – משכשב כורש את המלכות, ומלך בבבל. **מתחת יד עד כתיבה** — דהשליח נאמן בשנים. **פסול** — ואף על פי ששניהם הביאוהו. **דימנין** — פעם אחרת. **אשכחיה** — רבי אסי לרבי אמי. **יתר היא** — לשון אחרון זה אמת. **משנה נכתב בלילה ונחתם ביום** — דהיינו חד יומא, ואין כאן גט מוקדם. **ביום ונחתם בלילה** — מוקדם הוא, דמשמע דמהדהוא יומא איגרשה, ולא איגרשה עד למחר. ובגמרא מפרש מאי פסוליה. **כל הגיטין** — של מכר ומתנה והלואה. **פסולין** — דאתי למטרף לקוחות מיומא דכתיבה, ושלא בדין. **חוץ מגיטי נשים** — דלאו לגובייא עבידא, ובגמרא מפרש לה. **גמרא מפני מה תיקנו זמן בגיטין** — כיון דלאו שטרא דגובייא הוא. **משום בת אחותו** — והיא אשתו, ושמא תזנה תחתיו, וחס עליה שלא תתקן, וכותב לה גט בלא זמן, ונותן לה. וכשמעידין עליה בבית דין, מוציאה גיטה, ואומרת: גרושה הייתי, ופנויה באותה שעה. **משום פירות** — שמזמן הגט ואילך, אם יכתוב הבעל בפירות נכסי מלוג שלה — תגבה. ואם לא היה בו זמן — יהיה מוכר והולך, וכשתתבע לדין — הוא יד ידה על התחתונה, שיאמר לה: קודם גירושין מכרתי.

לא

הא מקמי דאתו חברי לבבל – פירש בקונטרס: חברי – היינו פרסיים, ר"מקמי דאתו חברי לבבל" – היינו בימי בשדים בנובוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר. "בתר דאתו" – היינו כשכבש כורש את המלכות ומלך בבבל. ונקשה לרבינו תם: דעל כרחך חברים לאו היינו פרסיים, דאמר בפרק "עשרה יוחסין" (קדושין יב,א): הראסי פרסים – דומין לחיילות של בית דוד, והראני חברים – דומין למלאכי חבלה. ועוד, דבפרק "הבא על יבמתו" (יבמות סג,ב) משמע דבימי רבי יוחנן אתו חברי לבבל, דאמרו ליה לרבי יוחנן: אתו חברי לבבל, שוא נפל. ואומר רבינו יצחק: דחברים הם אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן, וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל, ואתקלקלו טפי מארמוראי. ואם תאמר: למאי דפירש בקונטרס דמימי כורש באו פרסיים לבבל, וב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קיז,א) אמרינן דאמר ליה רב לרב כהנא: עד האידנא הוה מלבושא דיוונאי דלא קפדי אשפיכות דמים, השתא פרסיים נינהו וקפדי אשפיכות דמים. משמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל! וי"ל דאומר רבינו יצחק דהתם הכי פירושא: "עד האידנא הוה מלבושא דיוונאי" – שמושלים של בבל היו מיוונים, ועכשיו המושלים הם פרסיים. אבל לעולם פרסיים היו שם מימות כורש.

אחר אומר בפני נכתב רשנים אומרים בפניו נחתם כשר – לרבא אפילו ליכא מעיד על הכתיבה כשר, ולא נקט "אחד אומר בפני נכתב" אלא אגב רישא דתני "אחד".

אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני – קושיא דרבי אסי אינה אלא במאני פליגי כדפרישית לעיל, אלא שלא חש להאריך.

נכתב ביום ונחתם בלילה פסול – לרבי יוחנן – משום שמא יחפה על בת אחותו, ולריש לקיש – משום פירי. דסבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם, ותטרוף האשה מלקוחות שלא בדין פירות שנמשעת כתיבה עד שעת חתימה.

ורבי שמעון מכשיר – דלית ליה שמא יחפה, כדאמר בגמרא. ומשום פירי נמי ליכא, דסקסר: משנתן עיניו לגרשה – שוב אין לבעל פירות, דהיינו משעת כתיבה. ואם תאמר: ונימחו שמא נכתב בלילה, והסקידמו הבעל והאשה ובתבו זמן של יום לעשות קנונא על הלקוחות, ואף על פי שבא לגרשה, כדהיישינן בסוף פרק קמא דבבא מציעא (יט,ב) גבי שובר? ויש לומר: דלעולם אין חותמין העדים בשראין הזמן מוקדם, אלא אם כן יודעים שביום הזמן נכתב. **מפני** מה תיקנו זמן בגיטין – לא מצי למימר דתיקנו זמן כדי שתובל להחזיר האשה מן הבעל מזונות שלוותה ואבלה קודם זמן הכתוב בגט, שלא יוכל לומר לה "גירשתיך מקודם לכן" – דבלאו הכי נאמנת אשה על כך, מיגו דאי בעי תימני את גיטך, ולא ידעו שהיא גרושה, ולא תראנו עד שתרצה להנשא. ואם יביא הבעל עדי מסירה – או לא תפסיד האשה. שידעו העדים מתי נמסר. אף על גב דבעל שאומר "גירשתי את אשתי" – נאמן, היינו דווקא מכאן ולהבא, דאמרינן ב"יש נוחלין" (בבא בתרא קלה,ב), ואפילו מכאן ולהבא לא מצינו שיהא נאמן בשאשתו מכחישתו. ועוד: דמשום מזונות לא היו צריכין לתקן זמן, כמו שאפרש על רבי יוחנן בסמוך, דאפילו אין בו זמן – יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני בית דין, או עדים שהיום נתגרשה, ויכתבו לה שטר אחר. (ונימחו, שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לבית דין, או לומר לעדים ויכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה, ואדרבה על ידי הזמן – פעמים היא תפסיד מזונות שלא בדין, כשלא גרשה בשעת הכתיבה). ואם תאמר: וגט שיזרוד למה תיקנו בו זמן? דאי משום מעשה ידיו – בלא זמן נמי יוכל לבא לבית דין, ויכתבו לו שאומתו יום נשתחרר. ואפילו למאן דאמר: עדיו בחתומיו זכין לו – אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה, כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב. כמו בשני שטרות היוצאין ביום אחד, דאפילו לאביי דאמר: עדיו בחתומיו זכין לו – זה שמסר לו תחילה קנה. דבפרק "זה בורר" (סנהדרין כח,ב), משמע דאביי סבר כרבי אלעזר, דאמר: עדי מסירה כרתי, ולרבי אלעזר על כרחך זה שמסר לו תחילה קנה, כדמוכח בפרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צד,ב). והיינו משום דלא אמרינן: עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמוכח מתוכו, והוא הדין הכא באין בו זמן כלל! ואומר רבינו יצחק: דתיקנו זמן, דאי לא הוי ביה זמן – פעמים שהיה אדם מוכר עבדו, ואחר כך כותב לו גט שיזרוד בלא זמן, והיה אומר העבד לרבו שני: אייתי ראיה ששטר מכר שלך קדם לשזרור, שהעבד הוא מוחזק בעצמו, והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד. אבל הכא – הבעל מוחזק, ולא האשה.

משום בת אחותו – שלא יחפה עליה בשאין בו זמן. דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והשתא הוא דאיגרשה, כיון שהיא גרושה לפנינו. ועוד: אדרבה, אוקמה בחזקת בשרה, שלא נבעלה בשהיא אשת איש. **ריש** לקיש אמר משום פירות – כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם, ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה. ואם תאמר: גט מאחר יפסל מהאי טעמא, ובפרק "גט פשוט" (בבא בתרא קסא) מוכח דכשר, דאמר: גט מקושר שבתבו עדיו מתוכו – כשר, מפני שיכול לעשותו פשוט. ואו יהיה מאוחר, דמקושר אמרינן התם: מלך שנה – מונין לו שתים, ועבשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט, שלא ידעו דתחילתו מקושר היה! ואומר רבינו יצחק: דבמאוחר אין הבעל מספיד פירות משעת חתימה אלא משעת הזמן, דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר, ואין הגירושין חלים עד הזמן. אבל נכתב ביום – לרבי שמעון ראוי לגרש בו מיד, אף על פי שלא נחתם עד ידי עדי מסירה. דרבי שמעון סבר כרבי אלעזר, דעדי מסירה כרתי, כדאמרינן בפרק קמא (גיטין ב,ב). ולרבנן, אף על גב דראוי לגרש בו, כיון דליכא נמי קול – אין הבעל מספיד פירות. אבל כשעסוקים באותו ענין, דיש קול, וראוי לגרש בו – מספיד הבעל פירות משעת כתיבה, כדאמרינן בפרק קמא (שם). וקשה לרבינו יצחק: דאמרינן לקמן (יח,ב) אמר לעשרה "כתבו לו לאשתי" וחתמים בו בי תרי מיניהו וניתיק, ואינך מכאן עד עשרה יומי, ודריש לקיש אמר: כולם משום עדים, ופסול, ואמאי? הרי יש לו קול, והרי ראוי לגרש בו, דאם היה רוצה הבעל – לא היה מקפיד על העשרה, ויפסיד פירות משתחמו שני הראשונים, ויהא כשר לגרש בו! ויש לומר: כל זמן שהבעל מקפיד, ולא חתמו כולם – אין קול עד שיחתמו כולם, או שיהו עסוקין לחתום.

זנות לא שביחא – פירוש: זנות בעדים ובהתראה לא שכיח. אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח, דהא בריש כתובות (ב,א) תקנו שהוהא בתולה נישאת ביום הרביעי, שאם היה לו טענת בתולים – ישבים לבית דין, דחיישינן לאיקרורי דעתא. ומסתברא דטפי איכא למיחש לשמא תזנה, מלשמא יזנתה. ועוד: דהתם, אף על גב דלא שכיח – עשו תקנה, וחשו שלא תאסר עליו עולמית, ויתפסנה באיסור, אבל הכא – לא חשו אי מחייבה מיתה ולא מיקטלה, כיון דלא שכיח. **עד** שעת נתינה – פירש בקונטרס: הלכך, זמן כתיבת הגט לא מהני, דכי בעיא למיטרף – בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה. אף על גב דבבל שטרות אין צריך להביא עדים אימת מטא השטר לידיה, אפילו למאן דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו – היינו משום דלדידיה אין כותבין שטר ללוה אלא אם כן מלוה עמו, בר מנשטרי אקנייתא, כדאמרי' בפרק קמא דבבא מציעא (ג,א), הלכך, כיון שהיה מלוה שם – אמרינן שמיד מסר לו. אבל גט אשה כותבין לאיש אף על פי שאין אשתו עמו משום עיגונא, כמו בל גיטין הבאין ממדינת הים. אבל קשה לרבינו יצחק, מדוע דאמר בסוף פרק קמא דבבא מציעא (טו,א): מצא גט אשה בשוק, בזמן שהבעל מודה – יחזיר לאשה. ופריך: ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי, ואול חבן פירי מניסן עד תשרי, ומפקא ליה לגיטא דכתב בניסן, ואתיא למטרף לקוחות שלא בדין! ומשני: כי אתיא למטרף – אמרי' לה: אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך. ואמאי קשה ליה טפי אההיא ברייתא מבבל גיטין שבעולם? אלא משמע דוקא בגט הנמצא, דאיתרע בנפילה הוא דאמר: אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך, אבל בבל גיטין – אמרינן: מסתמא ביום שנכתב ונחתם נמסר! ואומר רבינו יצחק דהכי פירושה: עד שעת נתינה – לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום פירות, דבאין בו זמן נמי תביא גיטה לבית דין או לעדים, ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה. ואם תאמר: ולרבי יוחנן, היאך כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו? ניחוש שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי, כדפרישית בפרק קמא דבבא מציעא (יב,ב) גבי כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו! ויש לומר: דגבי כותבין שטר ללוה פריך, משום דמאן דיזוף – בצנעה יזוף, ויש לחוש שאחר זמן ימסור לו בצנעה, ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה. אבל לא צריך עדי מסירה. ואפילו לרבי מאיר (דאמר עדי חתימה ברתי) – אומר רבינו תם דבענינן עדי מסירה, דאין דבר שבערוכה פחות משנים, וגם מפרסמין להוציא קול שהיא פנויה. וידעו לקוחות שלא נתגרשה מיום הכתיבה, ויאמרו לה: אייתי ראיה אימת בר'. ומיהו, ב"משלישי גט לאשתו" דשמעתין – ליכא למיחש לרבי יוחנן למידי, לא משום פירות ולא משום שמא יחפה. דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה – קלא אית ליה, כדאמר בסמוך א"ניטין הבאין ממדינת הים". ואם תאמר: נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול? הא אית ליה קלא! ויש לומר: דלא שייך למימר קלא אית ליה אלא כשמגרש על ידי שליח, אבל נכתב ביום ונחתם בלילה – יש לחוש שימסור לה בעצמו בצנעה, לחפות עליה. ולהכי לא מצי לשנויי גבי "כתביה ואותביה בכיסתיה" דקלא אית ליה, כדמשני א"גיטין הבאין ממדינת הים". ואם תאמר: ואמאי כותבין גט לאישל לאיחוי ויש לומר: דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה, דלא מקדים פרעונא לנפשיה, כדמשני בסמוך גבי "כתביה ואותביה בכיסתיה". **איפוך** – ריש לקיש אמר: משעת כתיבה, פירוש משעת חתימה. **גזייה** לזמן ויהיבה נזהלה מאי כר' – הא דאמר בפרק "ארבעה אחין" (ביבמות לא,ב), גבי: מפני מה לא תיקנו זמן בקידושין? משום דהיכי נעביד – מחקה ליה. ופריך: אי הכי גירושין נמי ניתקו! ומשני: התם להצלה דידה קאתי, לא כמו שפירש בקונטרס, דאי מחקה ליה קטלין לה, דמוקמינן לה בחוקת אשת איש. אף על גב דאי לא תיקון זמן מצי לחפויי עלה, דמספיקא לא קטלינן לה, השתא דתיקון זמן אי מחקה ליה – מוקמינן לה בחוקת אשת איש וקטלינן לה. דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן לה, דקאמר: מה התועילו חכמים בתקנתם. ודוחק לומר דלא פריך הכא אלא למאן דאמר משום פירי. אלא אומר רבינו יצחק דהכי פירושה: התם להצלה דידה קאתי – הגט בא להצילה למחוק הזמן – כי סבורה שיפסול בכך. אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלינן לה. הכא לחובת דידה קאתי – כלומר, הקידושין באין לחייבה להתיר שהיא מקודשת, ומחקה לה לזמן.

כתביה ואנחיה כר' – הכא לא בעי לשנויי דאתיו לקמיה, כדאמרינן לעיל דגבי "כתב חדש שבת". ניין דאתיו לקמיה – לא חיישי' לחפויי, שהכתיבה והנחיתה כי הדדי ניתנו, כמו ביזמא גופא, כדאמרינן לעיל. אבל בגי כתב ואנחיה בכיסתיה, וגיטין הבאין ממ"ה, שהנתינה היא אחר הכתיבה – חיישינן שמא יחפה ויאמר שקר, שמקודם לכן נתגרשה. וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול, אף על גב דאתיו לקמיה.

ואנחיה

לא שביח – ולא חשו בה רבנן. **עד** שעת נתינה – הלכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי, דכי אתיא למיטרף – בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה. **משום** הכי מבשר רבי שמעון – בגט מוקדם, כדאמר לקמן: קסבר רבי שמעון: כיון שנתן עיניו לגרשה – שוב אין לו פירות. הלכך אם אתיא למיטרף לקוחות דפירות מיום כתיבה – שפיר עבדא. וטעמא דרבנן לקמיה מפרש. **אלא** לרבי יוחנן – דאמר: זמן משום בת אחותו איתקן. **מאי** טעמא דרבי שמעון דמבשר – הא זמנין דזנאי באותו יום, ועודנה אשת איש. דכל זמן שלא נחתם – לא ניתן לה, ובשמעידין על זנותה – מוציאה גיטה, ובתוב בו מאותו יום, ואומרת גרושה הייתי. **אליבא** דרבי שמעון **לא קאמינא** – דלרבי שמעון ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן, אלא משום פירות. **אליבא** דרבנן – דמשום הכי פסלי רבנן, דקא סברי: זמן משום בת אחותו. **בשלמא** לרבי יוחנן – דאמר: לרבנן משום בת אחותו, ולרבי שמעון משום פירות. **היינו** דאיבא בין רבי שמעון לרבנן – טעמא דפלוגתייהו בהכי, לרבנן פסול גט מוקדם – משום בת אחותו, ולרבי שמעון כשר – דקסבר: זמן משום פירות איתקן, והלכך גט מוקדם כשר, דאי טרפא משעת כתיבה – שפיר טרפא, דהא נתן עיניו לגרשה. **מאי** איכא – במאי פליגי, ואמאי פסלי רבנן? הא שפיר טרפא, דהא לרבי איתקן זמן! **עד** שעת חתימה – דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך. הלכך מוקדם פסול, דכי מפקא ליה – אתיא למיטרף מיום כתיבה, דסברי בו ביום נחתם. **שמעינן** להו – לרבי יוחנן ורישׁ לקיש. **שלשה** ניטין **פסולין** – ואחד מהם: יש עליו עדים ואין בו זמן, ותנן דאם ניסת – הולד כשר, כיון דאי עבד – שפיר דמי. **מה** הועילו **חכמים בתקנתם** – משום בת אחותו, ומשום פירות. **אהנו** דלכתחילה **לא תינשא** – וכיון דהכי הוא, אי בעי לכתוב גט בלא זמן, לחפות על בת אחותו או למכור בפירות – לא כתבו ליה סופרי הדיינים, ולא חתמי עליה סהדי. **נזייה** לזמן ויהיבה ניהלה – לאחר שכתב בו זמן – חתכו, כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות, ויהיבה ניהדלה, ואמרינן דגט שאין בו זמן, אם ניסת – הולד כשר, וכשמעיאתו – דרי היא בחזקת מגורשת, ולא מיקטלה, מה הועילו חכמים בתקנתן? **לרמאי** לא חיישינן – לרמאות בזה, שהוא ניכר ונגלה – לא עבידי אינשי דעבדי, ולא חשו רבנן לתהי. **כתוב** בו – זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה, או כתב שנה ולא כתב חדש, או כתב חדש ולא כתב שבת, או כתב שבת ולא כתב יום, מאי? **אמר** ליה כשר – לכתחילה. **מה** הועילו **חכמים בתקנתם** – הא לא ממנעי מלמכתביה נהלתה? **לשבוע** דקמיה – שאם יזנתה תיזרע, **ולשבוע** דבתריה – לפירות, שאם ימכור בהם – תוציא גדוה ותגבם. ואי אפשר לפרש לשבוע דקמיה אהני לפירות, שלא הטרפם מלקוחות – דבלאו זמן נמי לא טרפה, דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זנין. ולשבוע דבתרא לא מהני מחקה ליה לא קטלין לה. הכא לחובת דידה קאתי – הגט בא להצילה למחוק הזמן – כי סבורה שיפסול בכך. אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלין לה. הכא לחובת דידה קאתי – כלומר, הקידושין באין לחייבה להתיר שהיא מקודשת, ומחקה לה לזמן.

כתביה ואנחיה כר' – הכא לא בעי לשנויי דאתיו לקמיה, כדאמרינן לעיל דגבי "כתב חדש שבת". ניין דאתיו לקמיה – לא חיישי' לחפויי, שהכתיבה והנחיתה כי הדדי ניתנו, כמו ביזמא גופא, כדאמרינן לעיל. אבל בגי כתב ואנחיה בכיסתיה, וגיטין הבאין ממ"ה, שהנתינה היא אחר הכתיבה – חיישינן שמא יחפה ויאמר שקר, שמקודם לכן נתגרשה. וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול, אף על גב דאתיו לקמיה.

ואנחיה

זְנוּת לָא שְׁכִיחָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כָּרִישׁ לָקִישׁ? - קָסָבַר: יֵשׁ לַבַּעַל פְּיָרוֹת עַד שָׁעַת נְתִינָה. בְּשְׁלָמָא לְרִישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם הָכֵי קָא מְבַשֵּׂר רַבִּי שִׁמְעוֹן. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּמְבַשֵּׂיר? - אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן: אֲלִיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא קָאָמִינָא, כִּי קָאָמִינָא אֲלִיבָּא דְּרַבָּנַן. בְּשְׁלָמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, הַיְינוּ דְּאִיבָּא בֵּין רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנַן. אֶלָּא לְרִישׁ לָקִישׁ, מַאי אִיבָּא בֵּין רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנַן? - פֵּירֵי דְּמַשָּׁעַת כְּתִיבָה וְעַד שָׁעַת חֲתִימָה אִיבָּא בֵּינַייהוּ. - וְהָא אִיפְּכָא שְׁמַעְנַן לְהוּ, דְּאָתְמַר: מַאֲמָתַי מוֹצִיאִין לְפֵירוֹת? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מִשָּׁעַת כְּתִיבָה, וְרִישׁ לָקִישׁ אָמַר: מִשָּׁעַת נְתִינָה! - אִיפּוּךְ. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: שְׁלֹשָׁה גִיטֵּי פְּסוּלִים, וְאֵם נִיסֵּת - הַוָּלָד כָּשֵׁר, מַה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָן? - אֲהָנוּ דִּלְכַתְּחִילָּה לֹא תִינָּשֵׂא. - גַּזְיֵיהּ לִזְמַן דִּידֵיהּ וְיַהֲבֵיהּ נִיהֲלָהּ, מַאי? - אָמַר לֵיהּ: לְרַמַּאי לָא חַיְישִׁינַן. - כָּתוּב בּוֹ שָׁבוּעַ, שָׁנָה, חֹדֶשׁ, שַׁבָּת, מַאי? - אָמַר לֵיהּ: כָּשֵׁר. - וּמַה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָן? - אֲהָנוּ לְשָׁבוּעַ דְּקַמֵּיהּ וְלִשְׁבוּעַ דְּבָתְרֵיהּ. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, יוֹמָא הָבֵי, יוֹמָא גּוּפֵיהּ מִי יָדְעִינַן אִי מְצַפְּרָא אִי מַפְּגֵיא? אֶלָּא לְיוֹמָא דְּקַמֵּיהּ וְלִיוֹמָא דְּבָתְרֵיהּ, הָכָא נָמֵי אֲהָנֵי לְשָׁבוּעַ דְּקַמֵּיהּ וְלִשְׁבוּעַ דְּבָתְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַבָּא: כְּתָבֵיהּ וְאוֹתְבֵיהּ

כתבו ליה סופרי הדיינים, ולא חתמי עליה סהדי. **נזייה** לזמן **ויהבי**ה **ניהלה** – לאחר שכתב בו זמן – חתכו, כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות, ויהביה ניהדלה, ואמרינן דגט שאין בו זמן, אם ניסת – הולד כשר, וכשמעיאתו – דרי היא בחזקת מגורשת, ולא מיקטלה, מה הועילו חכמים בתקנתן? **לרמאי לא חיישינן** – לרמאות בזה, שהוא ניכר ונגלה – לא עבידי אינשי דעבדי, ולא חשו רבנן לתהי. **כתוב בו** – זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה, או כתב שנה ולא כתב חדש, או כתב חדש ולא כתב שבת, או כתב שבת ולא כתב יום, מאי? **אמר ליה כשר** – לכתחילה. **מה הועילו חכמים בתקנתם** – הא לא ממנעי מלמכתביה נהלתה? **לשבוע דקמיה** – שאם יזנתה תיזרע, **ולשבוע דבתריה** – לפירות, שאם ימכור בהם – תוציא גדוה ותגבם. ואי אפשר לפרש לשבוע דקמיה אהני לפירות, שלא הטרפם מלקוחות – דבלאו זמן נמי לא טרפה, דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זנין. ולשבוע דבתרא לא מהני מחקה ליה לא קטלין לה. הכא לחובת דידה קאתי – הגט בא להצילה למחוק הזמן – כי סבורה שיפסול בכך. אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלין לה. הכא לחובת דידה קאתי – כלומר, הקידושין באין לחייבה להתיר שהיא מקודשת, ומחקה לה לזמן.

כתביה ואנחיה כר' – הכא לא בעי לשנויי דאתיו לקמיה, כדאמרינן לעיל דגבי "כתב חדש שבת". ניין דאתיו לקמיה – לא חיישי' לחפויי, שהכתיבה והנחיתה כי הדדי ניתנו, כמו ביזמא גופא, כדאמרינן לעיל. אבל בגי כתב ואנחיה בכיסתיה, וגיטין הבאין ממ"ה, שהנתינה היא אחר הכתיבה – חיישינן שמא יחפה ויאמר שקר, שמקודם לכן נתגרשה. וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול, אף על גב דאתיו לקמיה.

ואנחיה

ואותביה בכיסתיה — ימים רבים. **דאי מפייסה** — בהדיה, בקטטות שביניהם. **תיפיים** — ולא יגרשנה ולא. איפייסה, ונגרשה. ומכי מטא גיטה לידה — הוא דאגרשה. **לא מקדים בו'** — לא רגילי למיעבד הכי לאנחי בכיסתיה, דכיון דלא ניחא ליה בגירושין — פורענות הוא לגביה, ולא מקדים ליה. **מה הועילו חכמים בתקנתן** — בין לענין פירות בין לענין זנות, דטרפה לקחוה מיום הכתיבה. **קלא אית לה'** — ובין לענין זנות ובין לענין פירות בעיא לאתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה. **מאימתי מונין לגט** — שלשה חדשים שהאשה צריכה להמתין. **שתי נשים בחצר אחת** — של אדם אחד, **גט ישן** — לקמן (עט,ב) תנינא דאין אדם מגרש בגט ישן, ואיזהו גט ישן — כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה, וטעמא — שמא יאמרו: גיטה קודם לבנה — שמא תתערב ותלד בין כתיבתו לנתינתו, ולאחר זמן יאמרו: הגט קדם, ובזנות נתעברה. **המשליש** — מסר הגט לשליש כדי לגרשה בו לסוף שלשה חדשים, והוא הלך לדרכו. **מותרת לינשא מיד** — דמשעת כתיבה מנינן. **מאימתי כתובה** — בשאר שטר חוב, ומשמטתה שביעית. **משתפגום** — שתפרע קצת, דגלי דעתה דעומדת ליגבות ולייפרע. **וזקוף** — עליו המותר במלוה, דנפקא לה משום כתובה ומעשה בית דין שאינו משמט, וחל עליה שם שטר חוב. **פגמה** — כיון דגלי דעתיה בפרעון — קרינא ביה "לא יגוש". **זקפה** — במלוה. **אגם** — את הבתולה, חייב חמשים בסף. **וקנם** — דמוציא שם רע. **מאימתי נזקפין** — בלומר: מאימתי הויא בזקיפה. **העמדה** — הרי היא בזקיפה. **כמעשה בית דין דמיא** — דתנאי בית דין היא. **מה מעשה בית דין** — חיובה משום פסק דין הוא, ואף על גב דלא איחתיה, הלכך אין שם הקדמה, ונכתבים ביום ונחתמין בלילה. **אף כתובה** — משעת כתיבה, דנכנסה לחופה, דקירוב חתנות הוא — חייל שעבודה, ואף על גב דלא אחתים. **עסוקים באותו ענין הוו** — מכתיבה עד חתימה, ואפילו בשאר שטרות בשר. **לא שנו** — דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים. **אבל עסוקים באותו ענין** — כיון שהעדים מזומנים לחתום, אלא שבעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר, אף על גב דאיתרמי ליה חתימה לאורתא. **בשר** — שדרי משטעת כתיבה נמי אית ליה קלא. **אין לו פירות** — וכי טרפה מזמן כתיבה — בדין טרפה.

שבא

ואנאיה בכיסתיה מאי – פירש בקונטרס: מה הועילו חכמים בתקנתם, בין לענין זנות בין לענין פירות, דטרפה לקחוה מיום הכתיבה. אף על גב דלעיל אמר ריש לקיש דיש לבעל פירות עד שעת חתימה – הכא מודה דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, כיון דאי מפייסה – תיפייס. ומיהו, ההוא ד"גיטן הבאין ממדינת הים" דפירש בקונטרס דלתרוויהו פריך – קצת קשה: דלמה לא יפסיד משעת חתימה לריש לקיש, כיון שאם היתה אצלו – היה מגרשה לאלתר? ועוד קשה לרבינו יצחק: דמה הועילו חכמים בתקנתם – משמע דהשתא איכא למיחש באילו לא היה בו זמן, הוה אינו, דבאין בו זמן – חודשים שלא תפסיד האשה, וחששא דהכא לא משום אשה אלא משום לקוחות! ונראה לרבינו יצחק: דהנך תרי פירכי – למאן דאמר שמא יחפה, אבל למאן דאמר משום פירי – ניחא, דבדין מפסידין הלקוחות משעת חתימה.

הנהו קלא אית לה' – פירש בקונטרס: דבעיא לאתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה.

תימה: דלעיל זנות, דנהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו, מכל מקום יכול לחפות, ולומר שנתן לה קודם שזיעתה, כמו קודם שתיקצו זמן? ואומר רבינו יצחק: קלא אית לה', כשרואין בזמן שזמן הכתיבה היא קודם המסירה – אית לה קלא למילתא, ומסקי אדעתייהו לידע יום המסירה. ואם תאמר: ובהדוא למה תיקנו זמן? ויש לומר: על ידי הזמן יש לו קול, לפי שרואים על ידי הזמן שבו שהנתינה אינה ביום הכתיבה. ואם תאמר: ומאן דאמר משום בת אחותו, בזמן הזה למה כותבין זמן בגיטין? דאפילו בזמן הזה משמע דבעי זמן, כדתנן (גיטין פו,א): שלשה גיטין פסולים! ויש לומר: גזירה שמא יחפה על בניה ממזרים. אי נמי: מדהרי יבנה בית המקדש. אי נמי: שלא יאמרו זינתה אחר גירושין, ויחזירנה. דגרושה שזינתה מותרת לחזור, כדאמרינן בפרק שני דסוטה (יח,ב).

השולח גט לאשתו בו' ולגט ישן אין חוששין – פירוש: אף על פי שצריכה להמתין שלשה חדשים – לאו משום דחיישינן שמא בתוך כך יבא עליה, דהא לגט ישן אין חוששין, אלא כדאמרינן לעיל: שמא יאמרו שתי נשים בחצר כו'.

המשליש גט לאשתו – פירש בקונטרס: והוא הלך לדרכו. ובחנם פירש כן, אלא מירי אפילו הוא בעיר. ונקט דך ברייתא "המשליש" – לרבותא, דאף על פי שהוא בעיר – מותרת לינשא מיד, ואין חוששים לגט ישן. ולעיל נקט "השולח" לרבותא, דאף על פי שאינו בעיר – צריכה להמתין שלשה חדשים. **מאימתי** כתובה משמטת – הא דאמר בריש פרק "אף על פי" (כתובות נה,א): תנאי כתובה בכתובה דמי לשביעית, קשה לרבינו יצחק: מאי אירייא דאין תוספת כתובה משמטת משום דתנאי בתובה כבתובה דמי, והוי כמעשה בית דין? תיפוק ליה דלא משמטי כתובה ותוספת, מידי דהוה אשכר שביעית (פרק עשירי משנה א) דלא משמטי אלא מלוה, וכל שכן כתובה ותוספת! ודוחק לומר: דאתיא כרבי יוסי דפליג התם ואמר דמשמט.

וְאוֹתְבֵיהּ בְּכִיסְתֵּיהּ, דְּאִי מְפַיְּסָה תִּיפַּיֵּים, מַאי? - אָמַר לֵיהּ: לָא מְקַדִּים אֵינָשׁ פּוּרְעָנוּתָא לְנַפְשֵׁיהּ. אָמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אָשֵׁי: גִּיטֵּי הַבָּאִים מִמְּדִינַת הַיָּם, דְּמֵימְתַבְתְּ בְּנִיסָן וְלָא מָטוּ עַד תִּשְׁרֵי, מַה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָם? - אָמַר לֵיהּ: הָנְהוּ קָלָא אִית לְהוּ. אִיתְּמַר: מֵאֵימָתַי מוֹנִין לְגֵט? רַב אָמַר: מִשְּׁעַת נְתִינָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מִשְּׁעַת כְּתִיבָה. מַתְקִיף לַהּ רַב נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא: לִשְׁמוּאֵל, יֹאמְרוּ: שְׁתֵּי נָשִׁים בְּחָצֵר אַחַת, זוֹ אֲסוּרָה וְזוֹ מוּתֶּרֶת?! - אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: זוֹ זְמַן גִּיטָּהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ, וְזוֹ זְמַן גִּיטָּהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דְּרַב: הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁתַּהֲה שְׁלִיחַ בְּדֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, כְּשֶׁהִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ - צְרִיכָה לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; וְלֹגֶט יָשָׁן אֵין חוֹשְׁשִׁין, שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְייַחֵד עִמָּהּ. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: הַמְשַׁלֵּישׁ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לוֹ: אַל תִּתְּנֵהוּ לָהּ אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, מְשַׁמְּנַתְנוּ לָהּ - מוּתֶּרֶת לְינָשֵׂא מִיָּד, וּלְגֵט יָשָׁן אֵין חוֹשְׁשִׁין, שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְייַחֵד עִמָּהּ. רַב כָּהֲנָא וְרַב פָּפָּי וְרַב אָשֵׁי עֲבְדֵי מְשָׁעַת כְּתִיבָה, רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָּא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ עֲבְדֵי מְשָׁעַת נְתִינָה. וְהִלְכְתָא: מְשָׁעַת כְּתִיבָה. אֵיתְמַר: מֵאֵימָתַי כְּתוּבָּה מְשַׁמֶּטֶת? רַב אָמַר: מְשֶׁתִּפְגּוֹם וְתִזְקוֹף, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: פְּגָמָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זְקָפָה, זְקָפָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פְגָמָה. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דְּרַב: מֵאֵימָתַי כְּתוּבָּה מְשַׁמֶּטֶת? מְשֶׁתִּפְגּוֹם וְתִזְקוֹף; פְּגָמָה וְלֹא זְקָפָה, זְקָפָה וְלֹא פְגָמָה - אֵינָהּ מְשַׁמֶּטֶת עַד שֶׁתִּפְגּוֹם וְתִזְקוֹף. תָּנֵיא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: אוֹגֶם, וּקְנָם, וּפִיתּוּי, וְכִתּוּבַּת אִשָּׁה, שׁוֹזְקָן בְּמִלְוֶה - מְשַׁמְּטִין, וְאִם לָאו - אֵין מְשַׁמְּטִין. מֵאֵימָתַי נְזוֹקְפִים בְּמִלְוֶה? מִשָּׁעַת הָעֲמָדָה בַּדִּין. אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּתוּבָּה כְּמַעֲשֵׂה בֵית דִּין דָּמְיָא. מַה מַּעֲשֵׂה בֵית דִּין נִכְתָּבִין בַּיּוֹם וְנֶחְתָּמִין בַּלַּיְלָה, אַף כְּתוּבָּה נִכְתֶּבֶת בַּיּוֹם וְנֶחְתֶּמֶת בַּלַּיְלָה. כְּתוּבָּתֵיהּ דִּרְבִי חִיָּיא בַּר רַב אִיכְּתוּב בַּיּוֹם וְאִיחְתִּים בַּלַּיְלָה, הָוֵה רַב הַתָּם וְלָא אָמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי. לֵימָא, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי לְמַעְלָה אֶלָּא לְאַלְתַּר, אֲבָל מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים - לֹא.

חיישינן

נראה לרבינו יצחק: דהא דקאמר "לשביעית" – היינו שפגמוה וזקפה כתובה לרב, או פגמה או זקפה לשמואל, דמשמטת נמי תוספת.

אוגם קנס ופתוי – קנס הוא מוציא שם רע, ומשום דליית ביה אלא קנס קרי ליה קנס. אבל באותם יש בו בושת ופגם. **מה** מעשה בית דין נכתב ביום כו' – דמשעת פסק דין איכא קלא כמו בשטר, כדאמרינן בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי.

אף בכתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה – יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה בערב שבת ולחתמה במוצאי שבת. ואין נכון לעשות כן, משום תוספת, דדלמא ליית ביה קלא. ומיהו, היכא דקנו מיניה – ליכא למיחש מידי, כדאמרינן בבבא בתרא (קעב,א): אי ידיעיתו יומא דאקניתו ביה – כתובו יומא דאקניתו ביה. **אבל** עסוקין באותו ענין כשר – דאית ליה קלא כאילו חתמו, כיון שהם מזומנים לחתום, כדפרישית לעיל.

חיישינן

חיישינן שמא פייס – ואין להקשות: בגיטין הבאים ממדינה הים ובמשליש גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פייס? דהכא הוא דחיישינן טפי, לפי שעדיין לא נחתם, וכי מתפייס נמי ליכא קלא. וכן כי אמר לעשרה "תחומו", ותחום בי תרי ביומיה דבסמוך – רגיל להתפייס, ביון דלא תחמו כל הצריכים לתחום, וכי מפייס נמי ליכא קלא. אבל כשכבר תחמו כל העדים בגט, ומזומן לינתן – אין רגיל להתפייס, ובשחזר ומתפייס – הכל מרגישין. אבל קשה: דבפרק "כל הגט" (גיטין כט,ב) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח: לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין. פריך עלה: וניחוש שמא פייס! וכן אההיא "אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש". ובקונטרס פירש שם דבשולח גט ממדינת הים ליכא למיחש שמא פייס, דמימר אמר להבעל: השליח קרמני, וכבר הגיע קנ לידה, ולא עקר נפשיה מספיקא. אבל מ"המשליש גט לאשתו" קשה, וגם לרבי יוחנן דהכא! ונראה לרבינו תם: דב"המשליש", שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם – מסתמא מחמת קטטה מגרש, ומה שקובע זמן בנתינת הגט – לצעורה קא מכוין, ולא להתפייס. אבל בהנך דלקמן, שהולך משם ואינו אצלה בעיר – מסתמא לטובתה נתבייון, שלא תתעגן, וקובע זמן – חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפייס. וכי יתפייס נמי ליכא קלא, כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה – אפילו רבי יוחנן מודה התם.

שמא פייס – פירש בקונטרס: שמא נתייחד עמה, והוי גט ישן. ואין נראה לרבינו תם: דהא בסוף פרק "מי שאחזו" (גיטין עו,ב) קאמר: ולגט ישן אין חוששין, שהרי לא נתייחד עמה. ופריך עלה: ולייחוש שמא פייס? משמע דהרי מילי נינהו. ועוד: דלמה ליה למיפרך שמא פייס ומשום שמא אשתו בתוך כך, ובא עליה, והוי גט ישן. **קלא איתא ליה למילתא** — שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו, ובאשר ישקוט את ריבם — הכל מרגישים. **אמר רבי יוחנן שנים** — נתביין לחתום בו לשם עדים. **ובולם** — לא החתים בו אלא לבישה ברבים, ותנאי גמור הטיל בגט זה, דלא ליהוי גיטא אלא אם כן תחתמן בו כולן. **בולם משום עדים** — נתכוין להחתימם.

חֲיִישִׁינַן שָׁמָא פַּיֵּיס; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ מָכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים; אִם אִיתָא דְּפַיֵּיס - קָלָא אִית לֵיהּ לְמִילְּתָא. אֵיתִמַר, אָמַר לַעֲשָׂרָה "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנַיִם מִשּׁוּם עֲדִים, וְכוּלָּם מִשּׁוּם תְּנַאי, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כּוּלָּם מִשּׁוּם עֲדִים. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּלָא אָמַר לְהוּ "כּוּלְּכֶם", וְהָא תָּנֵן: אָמַר לַעֲשָׂרָה "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", אֶחָד כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִין! אֶלָּא דְּאָמַר לְהוּ "כּוּלְּכֶם". מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ דַּחֲתוּם בֵּי תְּרֵי מִינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ, וְאִינָּךְ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים. מַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם תְּנַאי - כָּשֵׁר; וּמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם עֲדִים - פָּסוּל. אִי נָמֵי: כְּגוֹן שֶׁנִּמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל; לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם תְּנַאי - כָּשֵׁר, לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם עֲדִים - פָּסוּל. אִי חֲתוּם בַּתְּחִילָּה קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, אָמְרֵי לָהּ: פָּסוּל. וְאַמַּאי הָוֵי תְּנַאי בְּכָשֵׁר - הָנֵי הוֹאִי; אָמְרֵי לָהּ פָּסוּל - אֲתֵי לְאִיחְלוּפֵי בְּשָׁטְרוֹת דְּעָלְמָא. הַהוּא דְּאָמַר לְהוּ לַעֲשָׂרָה: "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", חֲתוּם בֵּי תְּרֵי מִינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ וְאִינָּךְ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אָמַר לֵיהּ: כִּדְאִי

חיישינן שמא פייס – ואין להקשות: בגיטין הבאים ממדינת הים ובמשליש גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פייס? דהכא הוא דחיישינן טפי, לפי שעדיין לא נחתם, וכי מתפייס נמי ליכא קלא. וכן כי אמר לעשרה "תחומו", ותחום בי תרי ביומיה דבסמוך – רגיל להתפייס, ביון דלא תחמו כל הצריכים לתחום, וכי מפייס נמי ליכא קלא. אבל כשכבר תחמו כל העדים בגט, ומזומן לינתן – אין רגיל להתפייס, ובשחזר ומתפייס – הכל מרגישין. אבל קשה: דבפרק "כל הגט" (גיטין כט,ב) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח: לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין. פריך עלה: וניחוש שמא פייס! וכן אההיא "אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש". ובקונטרס פירש שם דבשולח גט ממדינת הים ליכא למיחש שמא פייס, דמימר אמר להבעל: השליח קרמני, וכבר הגיע קנ לידה, ולא עקר נפשיה מספיקא. אבל מ"המשליש גט לאשתו" קשה, וגם לרבי יוחנן דהכא! ונראה לרבינו תם: דב"המשליש", שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם – מסתמא מחמת קטטה מגרש, ומה שקובע זמן בנתינת הגט – לצעורה קא מכוין, ולא להתפייס. אבל בהנך דלקמן, שהולך משם ואינו אצלה בעיר – מסתמא לטובתה נתבייון, שלא תתעגן, וקובע זמן – חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפייס. וכי יתפייס נמי ליכא קלא, כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה – אפילו רבי יוחנן מודה התם.

שמא פייס – פירש בקונטרס: שמא נתייחד עמה, והוי גט ישן. ואין נראה לרבינו תם: דהא בסוף פרק "מי שאחזו" (גיטין עו,ב) קאמר: ולגט ישן אין חוששין, שהרי לא נתייחד עמה. ופריך עלה: ולייחוש שמא פייס? משמע דהרי מילי נינהו. ועוד: דלמה ליה למיפרך שמא פייס ומשום שמא אשתו בתוך כך, ובא עליה, והוי גט ישן. **קלא איתא ליה למילתא** — שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו, ובאשר ישקוט את ריבם — הכל מרגישים. **אמר רבי יוחנן שנים** — נתבייון לחתום בו לשם עדים. **ובולם** — לא החתים בו אלא לבישה ברבים, ותנאי גמור הטיל בגט זה, דלא ליהוי גיטא אלא אם כן תחתמן בו כולן. **בולם משום עדים** — נתכוין להחתימם.

חֲיִישִׁינַן שָׁמָא פַּיֵּיס; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ מָכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים; אִם אִיתָא דְּפַיֵּיס - קָלָא אִית לֵיהּ לְמִילְּתָא. אֵיתִמַר, אָמַר לַעֲשָׂרָה "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנַיִם מִשּׁוּם עֲדִים, וְכוּלָּם מִשּׁוּם תְּנַאי, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כּוּלָּם מִשּׁוּם עֲדִים. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּלָא אָמַר לְהוּ "כּוּלְּכֶם", וְהָא תָּנֵן: אָמַר לַעֲשָׂרָה "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", אֶחָד כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִין! אֶלָּא דְּאָמַר לְהוּ "כּוּלְּכֶם". מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ דַּחֲתוּם בֵּי תְּרֵי מִינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ, וְאִינָּךְ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים. מַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם תְּנַאי - כָּשֵׁר; וּמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם עֲדִים - פָּסוּל. אִי נָמֵי: כְּגוֹן שֶׁנִּמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל; לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם תְּנַאי - כָּשֵׁר, לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם עֲדִים - פָּסוּל. אִי חֲתוּם בַּתְּחִילָּה קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, אָמְרֵי לָהּ: פָּסוּל. וְאַמַּאי הָוֵי תְּנַאי בְּכָשֵׁר - הָנֵי הוֹאִי; אָמְרֵי לָהּ פָּסוּל - אֲתֵי לְאִיחְלוּפֵי בְּשָׁטְרוֹת דְּעָלְמָא. הַהוּא דְּאָמַר לְהוּ לַעֲשָׂרָה: "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", חֲתוּם בֵּי תְּרֵי מִינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ וְאִינָּךְ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אָמַר לֵיהּ: כִּדְאִי

גט ישן? התם, דקאי אההיא ד"הרי את גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום" ו"אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש", כיון דאם בא – בלא שום ייחוד בטל הגט! ואומר רבינו תם: דשמא פייס דהכא, וריש פרק "כל הגט" (גיטין כט,ב) רוצה לומר: שמא פייס וביטל, ואמר: גט שנתחי בטל הוא. ומיירי הכא כשאמר להם לחתום מכאן עד עשרה ימים, או לאלתר, והם לא חתמו עד עשרה ימים, ובשעת החתימה לא היה הבעל שם, ולהכי חיישינן שמא פייס וביטל שליחותם, ושלא מדעתו חתמו. אבל אם אחר עשרה ימים צוה להם לחתום – כשר, דאפילו בטל הגט קודם – הא קיימא לן כרב נחמן דאמר בריש "השולח" (שם לב,ב) דחוזר ומגרש בו. ומיהו, אההיא ד"אם לא באתי" אינו רוצה לומר: שמא פייס ובטל את הגט בדיבור, דכיון דאמר "מעכשיו אם לא באתי" ולא בא – הוי גט מעכשיו, אף על גב דבטלו אחר כך. אלא "נתפייס ובא" קאמר, ומתוך כך בטל הגט. ואין מזכיר הפיוס אלא משום שעל ידי שנתפייס חזר לו ובא. ומשני: באומר "נאמנת עלי לומר שלא באתי" שאפילו באתי, אם היא תאמר שלא באתי – יהא גט. ועל פירוש הקונטרס קשה: דמאי משני? דאף על גב דאמר "נאמנת עלי לומר שלא באתי" אצלה" אנן חיישינן ולא מהימנינן ליה! ומיהו, גם על פירוש רבינו תם קשה אההיא ד"כל זמן שאעבור נגד פניך שלשים יום", דמשני: באומר "נאמנת עלי לומר שלא באתי" – מכל מקום ניחוש שמא בטל את הגט. דבין דלא אמר "מעכשיו", ואין הגט חל עד שיעבור מנגד פניה שלשים יום, ואם בתוך כך בטלו – לא הוי גט! ונראה לרבינו יצחק: דלא חיישינן לשמא פייס, אלא חיישינן משום לעז בעלמא, שיוציא הבעל לעז שבטל את הגט. והשתא מיני שפיר, דאומר: נאמנת עלי"; דבין שהאמינה עליו – שוב לא יוציא לעז, דבסיפא ליה מלתא. והשתא משני שפיר גם לפירוש הקונטרס. וכן משמע דהא מתוך פירושו דלא הוי אלא לעז, שהזכיר בדברי המקשה שרעורו של בעל. **ואינך** מכאן עד עשרה ימים – ובמעמד כולן, כדאמרינן בפרק קמא (גיטין י,ב) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה. **א"** נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול – דאף על גב דאמרינן (מכות י,א) דשיילינן להו: למיחתו אתיתו או לאחזורי אתיתו – הכא לא שייל, דפשיטא דחתמו לדעת הבעלים. **אמרי** לה פסול דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא – ואם תאמר: מאי שנא מגט מקושר, דאמר לקמן בסוף "הזורק" (פב,א): אי בעי חתים קרוב, בין בתחילה בין באמצע בין בסוף! ויש לומר: דשאני גט מקושר דעדיו שלשה, ושנים מהן הכשרין חתומין עליו לשם עדות, הלכך לא אתי לאיחלופי. אבל הכא, שאין צריך כי אם שנים משום עדות – יאמרו דשנים הראשונים ודאי הם לשם עדות, ואתי לאיחלופי. אבל קשה, דאמר הזקיה: מלאחוני בקרובים – כשר, ומשמע בהדיא בפרק "המגרש" (לקמן פו,ב) דהלתיתה דהזקיה גבי מילוי שני שיטין שהרחיק מן הכתב אימתי? ואומר רבינו תם: כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה – סברי שהראשונים הם עיקר עדות, לפי שחתמו הראשונים לפני כל העדים. אבל התם, בשאר שטרות, כשרואים שקרובים חותמין תחילה – יאמרו: אותם שמצאו תחילה החתימו תחילה, או אחרי כן חתמו למילוי. ואומר רבינו תם: דאפילו מאן דפסיל הכא – לא פסיל אלא בתחילה, אבל באמצע וסוף – כשר. דכיון דלא הוי בתחילה – לא אתי לאיחלופי. והא דתניא בתוספתא, ומייתי לה ברייש "גט פשוט" (בבא בתרא קסב,ב): היו לו ארבעה וחמשה עדים חתומים על הששר, ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים – תתקיים העדות בשאר – כך היא הגירסא בתוספתא; אומר רבינו תם: דנקט "שנים הראשונים" לרבותא, דאף על פי שנראה יותר שהם עיקר העדות, וכל שכן אם נמצאו אמצעיים או אחרונים קרובים או פסולים, תתקיים העדות בשאר. ואין נראה לרבינו יצחק; דאי כשר בשטרות שנים קרובים, בין בתחילה בין באמצע בין בסוף – ניחוש דלמא אתי לקיומיה בשנים קרובים, או בחד קרוב וחד כשר. וליכא למימר דלעולם לא מקיים עד שיכירו כל החתימות שבשטר, דאף על גב דבגט מקושר מקיימינן מכל תלתא דאית ביה – התם משום דאטרחוה רבנן להתחתם על כל קשר, לא אטרחוהו לקיים כולם, אבל הכא, דכמה דבעי מחתים – בעי קיום בכולהו. דהא אמרינן ב"גט פשוט" לא שנו אלא בין העדים לבתב, אבל בין העדים לאשרתא, אפילו דרחיק שיטה אחת – פסול. ופריך: בין העדים לבתב נמי ליחוש, דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת, ואמר לרבות בעדים הוא דעבדי? ומשני: כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מעדים של מטה, אלא מעדים של מעלה. משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין. ואי הוה צריך לקיים כל החתימות – לא הוה פריך מידי. וחזר בו רבינו תם, ומפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות: דדוקא נקט בברייתא "שנים הראשונים קרובים" כו', דתלינן דחתמו לבבוד או למילוי – לכך תתקיים העדות בשאר. אבל נמצא מן האמצעיים או מן האחרונים קרוב או פסול – עדותו בטלה, דודאי לא חתמו למילוי. והכי קאמר ב"גט פשוט" (בבא בתרא קסג,ב): כל כי האי גוונא אין מקיימים מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה, אבל בעלמא – אדרבה, הוי איפכא, דאין מקיימין מעדים של מעלה של מטה. ומאן דמכשיר הכא – לא מכשיר אלא בתחילה, אבל בסוף – פסול לכולי עלמא. ואם תאמר: למאן דאמר משום עדים, דדעת בעל השטר להחתים משום עדים, והם חותמים לפי דעתו, אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי? לישיילינהו היכי דשיילינן התם: למיחתו אתיתו כו'! ואמר רבינו תם: דשאני שטר, דעדים החתומים נעשה כמו שנחקרה עדותם בבית דין.

רַבִּי חִיָּיא בַּר בָּא מִתְעַנֵּל בְּהָדָא אֲלִיסוּם דְּטִבֶּרְיָא. רַבִּי חִיָּיה רַבָּא מַתְקֵל בֵּיפֵי. רַבִּי חֲנַנְיָא מַתְקֵל גּוּשַׁנְיָיא. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (תהלים קב, טו): **כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ.**

הֲלָכָה ח׳

מתני׳ מֵאֵימָתַי אֵין קוֹצְצִין אֶת הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כָּל הָאִילָן – מִשֶּׁיּוֹצִיא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הֶחָרוּבִין – מִשֶּׁיִּשָּׁלְשְׁלוּ. וְהַגְּפָנִים – מִשֶּׁיְּגָרְעוּ. וְהַזֵּיתִים – מִשֶּׁיְּנִיצוּ. וּשְׁאָר כָּל הָאִילָן – מִשֶּׁיּוֹצִיא. וְכָל הָאִילָן בֵּינוֹן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת – מוּתָּר לְקוֹצְצוֹ.

וְכַמָּה יְהֵא בַּזַּיִת וְלֹא יְקַצְּצוּ? רוֹבַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הַזַּיִת.

גמרא תָּנֵי רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: חָרוּבִין, שְׁלִשּׁוּלָן – הִיא חֲנָטָן.

גְּפָנִים מִשֶּׁיְּגָרְעוּ. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מִשֶּׁיִּזְחִילוּ מַיִם. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב לו, כז): **כִּי יִגְרַע נִטְפֵי מָיִם, יָזֹקּוּ מָטָר לְאֵדוֹ.**

זֵיתִים מִשֶּׁיְּנִיצוּ. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מִשֶּׁהֶכְנִיסוּ רוֹבַע. מַה? רוֹבַע גַּיִן אוֹ רוֹבַע זֵיתִים? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: לְאִי דִּי גַּיִן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רוֹבַע זֵיתִים.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כְּתִיב (דברים כח, מ): **כִּי יִסַּל זֵיתֶךָ.** חַד לִתְלַת מְאָה וְאַרְבָּעִין קַיִּים בָּהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כְּתִיב (יואל ב, כב): **כִּי עֵץ נָשָׂא פִּרְיוֹ** – מַגִּיד, שֶׁלֹּא נָשָׂא פִּרְיוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. **תְּאֵנָה וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם** – מַגִּיד שֶׁלֹּא נָתְנוּ חֵילָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: הַמֵּת בְּשֶׁבַע שְׁנֵי גּוֹג – אֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבֹא. סִימָנָא, דְּאָבֵיל פְּרוּטַגְמְיָא – אָבֵיל מַשְׁתִּיתָא. שָׁמַע רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר: וְיָאוּת?! עַד כְּדוֹן אִית תּוֹתְבָה לְעָלְמָא דְּאָתֵי!

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא בַּר אַשִּׁי: עֲתִידִין הֵן חֲבֵירִין לְהִתְעַנֵּג מִכָּפֵּי

[דף י״ג ע״א]

כְּנֶסְיוֹת לְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מַה טַּעַם? (תהלים פד, ח) **יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל, יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן.**

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי, קְטַנֵּי עַכּוּ״ם וַחֲיָילוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר – לֹא חַיִּין וְלֹא נִידוֹנִין. וְעַלֵּיהֶן הוּא אוֹמֵר (ירמיה נא, לט): **וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ.**

מֵאֵימָתַי יִשְׂרָאֵל חַיִּין[2]? רַבִּי חִיָּיה רוּבָּה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי. חַד אָמַר: מִשֶּׁיִּוָּלְדוּ. וְחַד אָמַר: מִשֶּׁיְּדַבְּרוּ. מַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיִּוָּלְדוּ – (תהלים כב, לב) **יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה.** מַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיְּדַבְּרוּ – (שם) **זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַה׳ לַדּוֹר.**

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר: מִשֶּׁהוּא יוֹדֵעַ לַעֲנוֹת אָמֵן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. מַה טַּעֲמָא? (ישעיה כו, ב) **פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמוּנִים.**

---

[2] תְּחִיַּית הַמֵּתִים.

תַּמָּן אָמְרֵי: מִשֶּׁיִּסְמוֹלוֹ – (תהלים פח, טז) **נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אָפוּנָה.** וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִין: מִשֶּׁיְּוַלְּדוּ – (שם) **וּלְצִיּוֹן יֵאָמֵר, אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ, וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן.**

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ נְפָלִים, מַה טַּעַם? (ישעיה מט, ו) **וּנְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב.**

הַדְרָן עָלָךְ בְּרֵאשׁוֹנָה

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

הֲלָכָה א' מתני' בְּנוֹת שׁוּחַ, שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן – שְׁנִיָּה, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים. רַבִּי יְהוּדָא אוֹמֵר: הַפְּרָסָיוֹת, שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן – מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לִשְׁתֵּי שָׁנִים. אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ.

גמרא מַהוּ בְּנוֹת שׁוּחַ? פִּיטְרַיָּה.

מַה? בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הֵן עוֹשׂוֹת, אוֹ אַחַת לְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים? בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הֵן עוֹשׂוֹת, אֶלָּא שֶׁאֵין פֵּירוֹתֵיהֶן מְגַמְּרִין אֶלָּא לְאַחַר שָׁלוֹשׁ שָׁנִים. כֵּיצַד הוּא יוֹדֵעַ? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: מְשֻׁקְשָׁר עָלָיו חוּט. תָּנֵי שְׁמוּאֵל: תּוֹחֵב בָּהֶן קַיְסָמִין.

תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵילָן שֶׁחָנַט קוֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט – מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. תָּנֵי, אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵילָן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שְׁתֵּי גוֹרְנוֹת בְּשָׁנָה. אֲבָל בְּאֵילָן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה גוֹרֶן אֶחָד בְּשָׁנָה, כְּגוֹן זֵיתִים וּתְמָרִים וְחָרוּבִין, אַף עַל פִּי שֶׁחָנַטוֹ קוֹדֶם לַזְּמַן הַזֶּה – חֲרֵי הֵן כִּלְעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נָהֲגוּ בְּחָרוּבִין כְּרַבִּי נְחֶמְיָה. מוֹתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן קוּמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: וְהָא תָּנֵינַן: בְּנוֹת שׁוּחַ, שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶם – שְׁנִיָּה, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. עַל דַּעְתָּךְ, מַה שָּׁעָשׂוּ בַּשְּׁבִיעִית – יְהוּ שְׁבִיעִית! וְהוּא מְקַבֵּל מִינֵיהּ.

אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר כַּהֲנָא: וְתַמִּיהּ אֲנָא, אֵיךְ הָיָה מוֹתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן קוּמֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְהוּא מְקַבֵּל מִינֵיהּ? וְיִתְבִּינֵיהּ, אֲנָא אָמַר חָרוּבִין, וְאַתְּ אָמַר בְּנוֹת שׁוּחַ! אֲנָא אָמַר מִנְהָג, וְאַתְּ אָמַרְתְּ הֲלָכָה! אֲנָא אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה הִיא, וְאַתְּ אָמַר רַבָּנָן! אֶלָּא, הִיא חָרוּבִין הִיא בְּנוֹת שׁוּחַ. הִיא מִנְהָג הִיא הֲלָכָה. הִיא רַבִּי נְחֶמְיָה הִיא רַבָּנָן.

תַּמָּן אָמְרִין: אֵילָן שֶׁחָנַט קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם – מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. וּלְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. הֲתִיב רַבִּי יוּדָן בַּר פְּדָיָא קוּמֵי רַבִּי יוֹנָה: חֲרֵי חָרוּבִין חֲרֵי הֵן חוֹנְטִין קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם, וְהֵן מִתְעַשְּׂרִין לַבָּא! וְלָא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא:

[דף י"ג ע"ב]

חָרוּבִין, שִׁלְשׁוּלָן – הִיא חֲנָטָן!

אָמַר רַבִּי יָסָא: הֵבִיא שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם – מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. הֲתִיב רַבִּי זְעֵירָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵא: פְּעָמִים שֶׁהַשָּׁנִים מַאֲפִילוֹת וּתְמָרִים מְטִילוֹת שְׁאוֹר אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל עוֹלָם, וְהֵן מִתְעַשְּׂרוֹת לְשֶׁעָבַר! אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: לֹא מִן דַּעְתֵּיהּ הֲוָה רַבִּי יָסָא אָמַר הָדָא מִילְתָא, אֶלָּא מִן הָדָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: הֵבִיא שְׁלִישׁ קוֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט – מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. אַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: וְיָאוּת! חֲרֵי אָתְרוֹג עָקַרְתָּה חַנָּטוֹ וְלֹא עָקַרְתָּה שְׁנָתוֹ? וְכָאן עָקַרְתָּ שְׁנָתוֹ וְלֹא עָקַרְתָּה חַנָּטוֹ?

רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: מֵעַתָּה, שְׁלִישׁ הָרִאשׁוֹן – לְשֶׁעָבַר, שְׁלִישׁ הַשֵּׁנִי – לַבָּא! אָמַר לֵיהּ: שְׁלִישׁ הָרִאשׁוֹן קָשֶׁה לָבֹא, מִכַּיוָן שֶׁהוּא בָּא – מְיַד הוּא גָּדֵל. אָמַר רַבִּי בָּא: כְּאָרִים אוּמַן יָלֵיף לָהּ רַבִּי זְעֵירָא. שְׁמוּאֵל אָמַר: שִׁיתִּין יוֹמִין – שִׁיתָּא עֲלַי. שִׁיתָּא יוֹמִין – שִׁיתִּין עֲלַי.

תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִן צֵאת עָלִין וְעַד הַפֹּגִין – חֲמִשִּׁים יוֹם. מִן הַפֹּגִין וְעַד הַשִּׁיתִּין הַנּוֹבְלוֹת – חֲמִשִּׁים יוֹם. מִן שִׁיתִּין הַנּוֹבְלוֹת עַד הַתְּאֵנִים – חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי אוֹמֵר, כּוּלְהֶן – אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים יוֹם.

לְקֵט תְּאֵנָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵימָתַי חָנְטָה? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מוֹנֶה מֵאָה יוֹמִין לְמַפְרֵעַ. אִם חָל לְתוֹכָן חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט, וְהוּא יוֹדֵעַ אֵימָתַי חָנְטָה. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי עִמּוּד בְּטֶבֶרְיָא, וְהֵן עוֹשׂוֹת לְשָׁנָה אַחַת! אָמַר לָהֶן: וַהֲרֵי עָמְכֶם בְּצִיפּוֹרִין, וְהֵן עוֹשׂוֹת לִשְׁתֵּי שָׁנִים!

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוּף בַּשְּׁבִיעִית, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יִפְחוֹת מִמַּאתַיִם, עַד גּוֹבַהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְטָפַח עָפָר עַל גַּבָּיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קַבִּין, עַד גֹּבַהּ טָפַח, וְטָפַח עָפָר עַל גַּבָּיו. וְטוֹמְנוֹ בִּמְקוֹם דְּרִיסַת בְּנֵי אָדָם.

לוּף שֶׁעִבְּרָה עָלָיו שְׁבִיעִית, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם לָקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלָיו – לָקְטוּ. וְאִם לָאו – יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עִם הָעֲנִיִּים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם לָקְטוּ עֲנִיִּים אֶת עָלָיו – לָקְטוּ. וְאִם לָאו – אֵין לָעֲנִיִּים עִמּוֹ חֶשְׁבּוֹן.

לוּף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּבְנַם לַשְּׁבִיעִית, וְכֵן בְּצָלִים הַקִּיצוֹנִים, וְכֵן פּוּאָה שֶׁל עִידִּית, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמַאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּקַרְדּוּמוֹת שֶׁל מַתָּכוֹת. וּמוֹדִים בְּפוּאָה שֶׁל צְלָעוֹת – שֶׁעוֹקְרִין אוֹתָן בְּקַרְדּוּמוֹת שֶׁל מַתָּכוֹת.

מֵאֵימָתַי מוּתָּר אָדָם לִיקַּח לוּף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיָּד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִשֶּׁיִּרְבֶּה הֶחָדָשׁ.

גמרא הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוּף. עַד כְּדוֹן לוּף. בְּצָלִים? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הִיא לוּף, הִיא בְּצָלִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מִסְתַּבְּרָא בְּבְצָלִים, אֲפִילוּ פָּחוֹת מִכָּאן – מוּתָּר, דְּאִינִין שָׁפִין.

לוּחַ שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית כו׳. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַתְיָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – כְּרַבִּי לְיעֶזֶר, וּדְרַבִּי יוֹסֵי – כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּתַנִּינַן תַּמָּן: הָעֲנִיִּים – אוֹכְלִין אַחַר הַבִּיעוּר, אֲבָל לֹא עֲשִׁירִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד

[דף י״ד ע״א]

עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׁירִים – אוֹכְלִין אַחַר הַבִּיעוּר.

רַבִּי אִימִי בְּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: מַתְנִיתָא עַד שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל הַסְּפִיחִים? אָמַר לֵיהּ: וְכִי בַּעֲלֶיהָ הָיְתָה? סָבַר רַבִּי אִימִי: אִיסּוּר סְפִיחִים – תּוֹרָה! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בַּעֲלֵי לוּחַ שׁוֹטָה – הִיא מַתְנִיתָא.

אַיְתֵי רַב הוֹשַׁעְיָא מַתְנִיתָא דְּבַר קַפָּרָא מִן דָּרוֹמָא, וְתָנֵי: עֲלֵי לוּחַ [שׁוֹטָה] וַעֲלֵי בְּצָלִים! אִית לָךְ מֵימַר: עֲלֵי בְּצָלִים הַשּׁוֹטִין?

מִילְתֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה אָמְרָה: דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּיעוּר שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ בִּיעוּר – יֵשׁ לוֹ בִּיעוּר. מַה עָבַד לָהּ רַבִּי יִרְמְיָה? פָּתַר לָהּ: בְּשֶׁשִּׁקְּעוּ בָּעֲלִין.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַר לָהּ מַתְנִיתָא – לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית. נִטְעוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, עָשָׂה בֵּיצִים לִפְנֵי שְׁבִיעִית, וְדִיכְנוֹ בַּשְּׁבִיעִית, עָקְרוֹ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אֵין תֵּימַר: דִּיכּוּן בְּעִיקּוּר – כּוּלּוֹ לָעֲנִיִּים. אֵין תֵּימַר: אֵין דִּיכּוּן בְּעִיקּוּר – אֵין כּוּלּוֹ לָעֲנִיִּים. מְפַפֵּק – יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עִם הָעֲנִיִּים.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַר מַתְנִיתָא – עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבִיעִית. נִטְעוּ עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבִיעִית, וְעָשָׂה בֵּיצָה בִּתְחִילַת שְׁבִיעִית, וְדִיכְנוֹ בַּשְּׁבִיעִית, וַעֲקָרוֹ בְּסוֹף שְׁבִיעִית, אֵין תֵּימַר: דִּיכּוּן בְּעִקּוּר – כּוּלּוֹ לְבַעַל הַבַּיִת אֵין תֵּימַר: אֵין דִּיכּוּן בְּעִקּוּר – אֵין כּוּלּוֹ לְבַעַל הַבַּיִת, לְפִיכָךְ אֵין לָעֲנִיִּים עִמּוֹ חֶשְׁבּוֹן.

עָשָׂה בָּאָרֶץ שָׁלֹשׁ שָׁנִים – נוֹתֵן לָעֲנִיִּים רוֹבַע. שְׁתֵּי שָׁנִים – נוֹתֵן לָעֲנִיִּים שְׁלִישׁ. שָׁנָה אַחַת – נוֹתֵן לָעֲנִיִּים מֶחֱצָה.

רַבִּי יוֹסֵה פָּתַר מַתְנִיתָא – לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבִיעִית.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַר מַתְנִיתָא – עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבִיעִית.

לוּחַ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית כו׳. רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּיא בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעִירָא: אַף בִּשְׁאָר

[דף י״ד ע״ב]

שְׁנֵי שָׁבוּעַ בֵּן? וְהָא תָּנֵי: הָיְתָה שְׁנִיָּה נִכְנֶסֶת לַשְּׁלִישִׁית – אֵינוֹ מְדַכְּנוֹ, וְאֵינוֹ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ מַיִם בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הָיְתָה שְׁלִישִׁית נִכְנֶסֶת לָרְבִיעִית – מְדַכְּנוֹ וּמוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ מַיִם בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר עָנִי. הָדָא אָמְרָה: שֶׁדִּיכּוּן בְּעִיקּוּר! רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי: לֹא תִּפְתַּר שֶׁעָקְרָן עַד שֶׁלֹּא צִימְּחוּ.

וְכֵן בְּצָלִים הַקִּיצוֹנִים. קְטִינָאֵי.

מוֹדִים בְּפֵיאָה שֶׁל צַלְעִית. פִּיטְרָה. וְתָנֵי עֲלָהּ: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְחָרוֹשׁ – יַחֲרוֹשׁ. לְנַכֵּשׁ – יְנַכֵּשׁ.

מֵאֵימָתַי מוּתָּר אָדָם לִיקַּח לוּף כוּ׳. מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָה? גָּזְרוּ עַל הַלּוּף, וְלֹא גָּזְרוּ עַל הַיֶּרֶק. מֵעַתָּה, אֲפִילּוּ בַּשְּׁבִיעִית יְהֵא מוּתָּר! בְּטָמוּן אֲנַן קַיְימִינַן, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיָבִיא מִן הָאֵיסּוּר, וְיֹאמַר: מִן הַטָּמוּן הֵבֵאתִי!

תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוּדָה: מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִינוּ בְּעֵין כּוּשִׁין, וְאָכַלְנוּ לוּף עַל פִּי רַבִּי טַרְפוֹן בְּמוֹצָאֵי הַחַג שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: עַמְּךָ הָיִיתִי, וְלֹא הָיָה אֶלָּא מוֹצָאֵי הַפֶּסַח!

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ אֵלּוּ כֵלִים שֶׁאֵין הָאוּמָּן רַשַּׁאי לְמָכְרָן בַּשְּׁבִיעִית: מַחֲרִישָׁה וְכָל כֵּלֶיהָ, הָעוֹל, וְהַמְּזָרֶה, וְהַדֶּקֶר. אֲבָל מוֹכֵר הוּא מַגַּל יָד, וּמַגַּל קָצִיר, וַעֲגָלָה וְכָל כֵּלֶיהָ. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁמְּלַאכְתּוֹ מְיוּחֶדֶת לַעֲבוֹדָתוֹ – אָסוּר. לְאִיסּוּר וּלְהֶיתֵּר – מוּתָּר.

הַיּוֹצֵר – מוֹכֵר חָמֵשׁ כַּדֵּי שֶׁמֶן, וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה כַּדֵּי יַיִן, שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לְהָבִיא מִן הַהֶפְקֵר. אִם הֵבִיא יוֹתֵר מִכָּאן – מוּתָּר. וּמוֹכֵר לְעַכּוּ״ם בָּאָרֶץ, וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יִמְכּוֹר לוֹ פָּרָה חוֹרֶשֶׁת בַּשְּׁבִיעִית, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לְשׁוֹחֲטָהּ וּמוֹכֵר לוֹ פֵּירוֹת אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת הַזֶּרַע. וּמַשְׁאִיל לוֹ כָּאתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ גּוֹרֶן. וּפוֹרֵט לוֹ מָעוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֲלִין. וְכוּלָּן, בְּפֵירוּשׁ – אֲסוּרָה.

גמרא אֵילּוּ כֵלִים כוּ׳. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: בֵּינִי מַתְנִיתָא, אֵילּוּ כֵלִים שֶׁאֵין הָאוּמָּן רַשַּׁאי לְמוֹכְרָן בַּשְּׁבִיעִית לְחַשּׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית.

סְתָמָן מַהוּ? מִן מַה דְּתָנֵי: ״לְאִיסּוּר וּלְהֶיתֵּר – מוּתָּר״ הָדָא אָמְרָה: סְתָמָן – מוּתָּר.

הַיּוֹצֵר מוֹכֵר כוּ׳.

[דף ט״ו ע״א]

וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא הֶחֱלִיקוּ! אָמַר רַבִּי יוֹנָה: נִיקְּרוֹת הֵן, אֵלּוּ שֶׁל יַיִן וְאֵלּוּ שֶׁל שֶׁמֶן. אָמַר רַבִּי עוּלָּא: אִדְּרָא דְּאִילֵּן חֲכִימָא וְאִדְּרָא דְּאִילֵּין חֲכִימָא.

מוֹכֵר לְעַכּוּ״ם בָּאָרֶץ. וַאֲפִילּוּ יוֹתֵר מִכָּאן.

וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אֲפִילּוּ מִן הַקְּנוּי בָּאָרֶץ.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כוּ׳. תָּנֵי: הַמּוֹכֵר שׁוֹר לַחֲבֵירוֹ וְנִמְצָא נִגְחָן, רַב אָמַר: מֻקָּח טָעוּת הוּא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: יָכוֹל הוּא מֵימַר: ״לִשְׁחִיטָה מְכַרְתִּיו לָךְ״. מַה אֲנַן קַיְימִין? אִם בְּשֶׁמְּכָרוֹ לְאָרִים – דִּבְרֵי הַכֹּל לַחֲרִישָׁה מָכַר. אִם בְּשֶׁמְּכָרוֹ לְטָבַח – דִּבְרֵי הַכֹּל לִשְׁחִיטָה מָכַר. אֶלָּא כַּי נַן קַיְימִין: בְּשֶׁמְּכָרוֹ לְסַרְסוּר. רַב אָמַר: מֻקָּח טָעוּת הוּא. שְׁמוּאֵל אָמַר: יָכוֹל הוּא מֵימַר: ״לִשְׁחִיטָה מְכַרְתִּיו לָךְ״.

מִחַלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב! מִחַלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל! דְּאִיתְפַּלְגוּן: מְכָרָהּ לוֹ בַּיּוֹבֵל עַצְמוֹ – רַב אָמַר: קָנָה וְיוֹצֵא מִידוֹ בַּיּוֹבֵל. שְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא קָנָה.

מִחַלְּפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב! תַּמָּן אָמַר: קָנָה, וְכָא הוּא אָמַר: לֹא קָנָה! תַּמָּן – בְּיוֹבֵל מִפּוּרָסָם הוּא. בְּרַם הָכָא – מֻקָּח טָעוּת הוּא.

מִחַלְּפָא שִׁיטָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל! תַּמָּן הוּא אָמַר: לֹא קָנָה, וְכָא הוּא אָמַר: קָנָה! לְאֵיזֶה דָּבָר מְכָרָהּ לוֹ, לֹא לְזְרִיעָה? בְּרַם הָכָא – יָכוֹל הוּא מֵימַר לֵיהּ: "לִשְׁחִיטָה מְכַרְתִּיו לָךְ".

רַב – בְּבֵית שַׁמַּאי, וּשְׁמוּאֵל – בְּבֵית הִלֵּל! רַב בְּבֵית שַׁמַּאי, וַאֲפִילּוּ יִסְבּוֹר בְּבֵית הִלֵּל, לֵית אוֹרְחָא מְשָׁהֲתָה תְּלָתִין יוֹמִין? וְיֵתֵין תְּלָתֵי יוֹמַיָּא לֹא מֻקָּח טָעוּת הוּא?!

וּשְׁמוּאֵל כְּבֵית הִלֵּל, וַאֲפִילּוּ יִסְבּוֹר כְּבֵית שַׁמַּאי, לֵית אוֹרְחָא דְּבַר נָשָׁא מֵיכוּם תּוֹרָא רָדְיָיא?

רַבִּי אַחָא, רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הִשְׁאִיל לוֹ סְאָתוֹ, וּבָא וּמְצָאוֹ מוֹדֵד בָּהּ – אֵינוֹ זָקוּק לוֹ. כָּל שֶׁכֵּן בְּמַשְׁכִּירָהּ לוֹ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ מַשְׁאֶלֶת אִשָּׁה לַחֲבֶירְתָּהּ הַחֲשׁוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית נָפָה וּכְבָרָה וְרֵיחַיִם וְתַנּוּר. אֲבָל לֹא תָבוֹר וְלֹא תִטְחֹן עִמָּהּ.

אֵשֶׁת חָבֵר מַשְׁאֶלֶת לְאֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ נָפָה וּכְבָרָה, וּבוֹרֶרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמַרְקֶדֶת עִמָּהּ. אֲבָל מְשַׁתַּטֶּפֶל אֶת הַמַּיִם – לֹא תִגַּע אֶצְלָהּ, שֶׁאֵין מַחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה. וְכוּלָּן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם.

וּמַחֲזִיקִין יְדֵי עַכּוּ״ם בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם.

גמרא רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: מַתְנִיתָא – בִּסְתָם, אֲבָל בְּמְפֻרָּשׁ – לֹא? אָמַר לֵיהּ: וְהָתְמוֹ – לָאו כְּפֵירוּשׁוֹ הוּא? אֲנִי אוֹמֵר: נָפָה – לְסַפּוֹר בּוֹ מָעוֹת, כְּבָרָה – לִכְבּוֹר בָּהּ חוֹל, רֵיחַיִם – לִטְחוֹן בּוֹ סַמְמָנִין, תַּנּוּר – לִטְמוֹן בּוֹ אוּנִין שֶׁל פִּשְׁתָּן.

רַבִּי פִּנְחָס בָּעֵי: בַּמֶּה קָנְסוּ? בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹרְעִין וְאוֹכְלִין, אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹרְעִין וְלֹא אוֹכְלִין?

[דף ט״ו ע״ב]

מַה נָפֵק מִבֵּינֵיהוֹן? רָאוּ אוֹתוֹ לוֹקֵחַ מִן הַסְּפִירְקִי, אִין תֵּימַר בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹרְעִין וְאוֹכְלִין, רָאוּ אוֹתוֹ לוֹקֵחַ מִן הַסְּפִירְקִי – אָסוּר. אִין תֵּימַר בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹרְעִין וְלֹא אוֹכְלִין, רָאוּ אוֹתוֹ לוֹקֵחַ מִן הַסְּפִירְקִי – מוּתָּר.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא בָּעֵי: עַל כָּל פִּרְקָא אִיתְאֲמָרַת, אוֹ עַל הָדָא הִלְכְתָא אִיתְאֲמָרַת? רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָא בַּר טִיטָם, מִן מַה דְּלָא תָנֵינַן בְּגִיטִּין אֶלָּא הָדָא הִלְכְתָא, הָדָא אָמְרָה: עַל הָדָא הִלְכְתָא אִיתְאֲמָרַת.

תַּמָּן תָּנֵינַן: נַחְתּוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוּמְאָה, לֹא לָשִׁין, וְלֹא עוֹרְכִין עִמּוֹ. וְתָנֵי עָלָהּ: לֹא בוֹרְרִין, וְלֹא טוֹחֲנִין, וְלֹא מְרַקְּדִין עִמּוֹ. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין! אָמַר רַבִּי לָא: כָּאן – לְחוּלִּין, כָּאן – לִתְרוּמָה. אִית לָךְ מֵימַר: נַחְתּוֹם בִּתְרוּמָה?

חַבְרַיָּא אָמְרֵי: כָּאן – בְּלוֹתֶת, וְכָאן – בְּשֶׁאֵינוֹ לוֹתֶת.

מַתְנִיתָא מְסַיַּיע לְחַבְרַיָּא! אֲבָל מְשַׁתַּטֶּפֶל מַיִם – לֹא תִגַּע אֶצְלָהּ, שֶׁאֵין מַחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה.

וְכוּלָּן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. רַבִּי חִייָא וְרַבִּי אִימִי. חַד אָמַר: חֲרוֹשׁ לָהּ טָבְאוּת, וַאֲנָא נָסֵב לָהּ מִנָּהּ בָּתַר שְׁמִיטְתָא. וַחֲרָנָא אָמַר: אַיְישַׁר. מַאן דְּאָמַר טָבְאוּת, מַה שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן? אַיְישַׁר. מַאן דְּאָמַר לְעַכּ"ם אַיְישַׁר, מַה שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן, יִשְׂרָאֵל, שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם.

דָּלְמָא, רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי עָבְרוּן עַל חַד מֵחוֹרְשֵׁי שְׁבִיעִית. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: אַיְישַׁר!

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא: וְלֹא כֵן אוּלְפַּן רַבִּי (תהלים קכט, ח) **וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים בִּרְכַּת ה' אֲלֵיכֶם** – שֶׁאָסוּר לוֹמַר לְחוֹרְשֵׁי שְׁבִיעִית "אַיְישַׁר"!

אָמַר לֵיהּ: לִקְרוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ, לִדְרוֹשׁ אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ? **וְלֹא אָמְרוּ הָעוֹבְרִים,** אֵלּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁעוֹבְרִין מִן הָעוֹלָם, **וְלֹא אָמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל בִּרְכַּת ה' עֲלֵיכֶם.**

מַה יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת לָהֶן? **בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם ה'.** לֹא הַייְתֶם שָׁכָל הַבְּרָכוֹת הַבָּאוֹת לָעוֹלָם – בִּזְכוּתֵינוּ, וְאֵין אַתֶּם אוֹמְרִים לָנוּ: בָּאוּ וּטְלוּ לָכֶם מִן הַבְּרָכוֹת הָאֵילּוּ! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְנַלְגְּלִין עָלֵינוּ פֵּירוֹת וְזֵימוֹת וְגֶלְגּוֹלִיּוֹת וְאַרְנוֹנִיּוֹת.

הַחָרָן עָלָךְ בְּנוֹת שׁוּחַ

פֶּרֶק שִׁשִּׁי

הֲלָכָה א' מתני' שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַשְּׁבִיעִית: כָּל שֶׁהֶחֱזִיקוּ עוֹלֵי בָבֶל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד גְּזִיב – לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבָד.

כָּל שֶׁהֶחֱזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִגְּזִיב וְעַד הַנָּהָר וְעַד אַמָּנָה – נֶאֱכָל אֲבָל לֹא נֶעֱבָד. מִן הַנָּהָר וּמֵאַמָּנָה וְלִפְנִים – נֶאֱכָל וְנֶעֱבָד.

גמרא כְּתִיב (דברים יב, א): **אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ.** בָּאָרֶץ – אַתֶּם הַייְבִין לַעֲשׂוֹת, וְאִי אַתֶּם הַייְבִים לַעֲשׂוֹת בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

עֲדַיִין אָנוּ אוֹמְרִים: מִצְוֹת שֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ – אֵינָן נוֹהֲגִין אֶלָּא בָּאָרֶץ. יָכוֹל אֲפִילּוּ מִצְוֹת שֶׁאֵינָן תְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ – לֹא יְהוּ נוֹהֲגוֹת אֶלָּא בָּאָרֶץ? תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים יא, טז–יח): **הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם, וְחָרָה אַף ה' בָּכֶם וְגוֹמֵר, וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְגוֹ'.** מַה אִית לָךְ? כְּגוֹן תְּפִילִּין וְתַלְמוּד תּוֹרָה. מַה תְּפִילִּין וְתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁאֵינָן תְּלוּיִין בָּאָרֶץ – נוֹהֲגִין בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אַף כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ תָּלוּי בָּאָרֶץ – יְהֵא נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ.

מֵעַתָּה, מְשֻׁגָּלוּ – יְהוּ פְּטוּרִין! כְּתִיב (נחמיה ח, יז) **וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקָּהָל הַשָּׁבִים מֵהַשְּׁבִי סֻכּוֹת, וַיֵּשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת, כִּי לֹא עָשׂוּ מִימֵי יֵשׁוּעַ בִּן נוּן.** וְלָמָּה "יֵשׁוּעַ"? רַבִּי הִלֵּל בְּרִיהּ דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: פְּגַם הַתָּוֹב כְּבוֹד צַדִּיק בַּקֶּבֶר, מִפְּנֵי כְּבוֹד צַדִּיק בְּשָׁעָתוֹ! הִקִּישׁ בִּיאָתָן בִּימֵי עֶזְרָא לִבְיאָתָן בִּימֵי

יְהוֹשֻׁעַ. מַה בֵּינָתָן בֵּימֵי יְהוֹשֻׁעַ – פְּטוּרִין הָיוּ וְנִתְחַיְבוּ, אַף בֵּינָתָן בֵּימֵי עֶזְרָא – פְּטוּרִים הָיוּ וְנִתְחַיְבוּ.

מִפְּנֵי נִתְחַיְבוּ? רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה אָמַר: מִדְּבַר תּוֹרָה נִתְחַיְבוּ! הָדָא הִיא דִכְתִיב (דברים ל, ה): **וֶהֱבִיאֲךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ.** הִקִּישׁ יְרוּשָׁתְךָ לִירוּשַׁת אֲבוֹתֶיךָ. מַה יְרוּשַׁת אֲבוֹתֶיךָ – מִדְּבַר תּוֹרָה, אַף יְרוּשָׁתְךָ – מִדְּבַר תּוֹרָה.

וְהֵיטַבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ. אֲבוֹתֶיךָ – פְּטוּרִין הָיוּ וְנִתְחַיְבוּ, וְאַתֶּם – פְּטוּרִים הֱיִיתֶם וְנִתְחַיַבְתֶּם. אֲבוֹתֶיךָ – לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּת, וְאַתֶּם, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיכֶם עוֹל מַלְכוּת.

אֲבוֹתֶיכֶם – לֹא נִתְחַיְבוּ אֶלָּא לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שֶׁבַע שֶׁכִּבְּשׁוּ וְשֶׁבַע שֶׁחִלְקוּ. אֲבָל אַתֶּם – כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַסְתֶּם, נִתְחַיַבְתֶּם.

אֲבוֹתֶיךָ – לֹא נִתְחַיְבוּ עַד שֶׁעָשָׂה שָׁקְנוּ כּוּלָּהּ. אֲבָל אַתֶּם – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קוֹנֶה וּמִתְחַיֵיב.

[דף ט״ז ע״א]

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מֵאֵילֵיהֶן קִיבְּלָה עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת. מַה טַעַם? (נחמיה י, א) **וּבְכָל זֹאת אֲנַחְנוּ כֹּרְתִים אֲמָנָה וְכֹתְבִים. וְעַל הֶחָתוּם שָׂרֵינוּ לְוֵינוּ כֹּהֲנֵינוּ.** מַה מְקַיֵּים רַבִּי לְעָזָר (שם לז) **וְאֶת בְּכֹרוֹת בְּקָרֵינוּ וְצֹאנֵינוּ**? מִכֵּיוָן שֶׁקִּיבְּלוּ עֲלֵיהֶן דְּבָרִים שֶׁלֹּא הָיוּ חַיָּבִין עֲלֵיהֶן, אֲפִילּוּ דְּבָרִים שֶׁהָיוּ חַיָּבִין עֲלֵיהֶן – הָעֲלָה עֲלֵיהֶן כְּאִילּוּ מֵאֵילֵיהֶן קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן.

מַה מְקַיֵּים רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא **וּבְכָל זֹאת**? מִכֵּיוָן שֶׁקִּיבְּלוּ עֲלֵיהֶן בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת – הָעֲלָה עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב כְּאִילּוּ מֵאֵילֵיהֶן קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן.

מַה מְקַיֵּים רַבִּי לְעָזָר **מֵאֲבוֹתֶיךָ**? פָּתַר לָהּ: לֶעָתִיד לָבֹא. דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ, שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֲבוֹתֶיךָ יִרְשׁוּ אֶרֶץ שֶׁל שִׁבְעַת עַמְמִים, וְאַתֶּם עֲתִידִין לִירֵשׁ אֶרֶץ שֶׁל עֶשֶׂר עַמְמִים.

תְּלָתֵי חוֹרָנֵייָתָא אִילֵּין אִינּוּן (בראשית טו, יט): **אֶת הַקֵּינִי וְאֶת הַקְּנִזִּי וְאֶת הַקַּדְמוֹנִי.** רַבִּי יוּדָה אָמַר: עַרְבֵיָיה, שַׁלְמַיָּא, נַבְטַיָּא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַסְיָא, וְאִסְפַּמְיָא, וְדַמָּשֶׁק. רַבִּי לִיעֶזֶר בָּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַסְיָא, וְקַרְתִּיגְנִי, וְתוּרְקֵי. רַבִּי אוֹמֵר: אֱדוֹם, וּמוֹאָב, וּרְאשִׁית בְּנֵי עַמּוֹן.

מֵאֲבוֹתֶיךָ. אֲבוֹתֶיךָ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגְאֲלוּ – חָזְרוּ וְנִשְׁתַּעְבְּדוּ. אֲבָל אַתֶּם, מִשֶּׁאַתֶּם נִגְאָלִין – עוֹד אֵין אַתֶּם מִשְׁתַּעְבְּדִין. מַה טַעַם? (ירמיה ל, ו) **שַׁאֲלוּ נָא וּרְאוּ אִם יֹלֵד זָכָר.** כְּשֵׁם שֶׁאֵין הַזָּכָר יוֹלֵד, כָּךְ אַתֶּם, מִשֶּׁאַתֶּם נִגְאָלִין – עוֹד אֵין אַתֶּם מִשְׁתַּעְבְּדִין.

הַמְּהַלֵּךְ מֵעַכּוֹ לְאַכְזִיב, מִימִינוֹ לְמִזְרָח – הַדֶּרֶךְ טְהוֹרָה מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים, וְחַיֶּבֶת בְּמַעֲשְׂרוֹת וּבַשְּׁבִיעִית, עַד שֶׁתִּיוָּודַע לְךָ שֶׁהִיא פְּטוּרָה. מִשְּׂמֹאלוֹ לְמַעֲרָב – הַדֶּרֶךְ טְמֵאָה מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים, וּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת וּמִן הַשְּׁבִיעִית, עַד שֶׁתִּיוָּודַע לְךָ שֶׁהִיא חַיֶּבֶת, עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְאַכְזִיב. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִשּׁוּם אָבִיו: עַד לַבְלְבוֹ.

עַכּוֹ עַצְמָהּ מַה הִיא? רַבִּי אַחָא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַבִּי אִימִּי: מִן תְּרֵין עוּבְדּוֹי דְּרַבִּי אַנַן יָלְפִין, עַכּוֹ – יֵשׁ בָּהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ בָּהּ חוּצָה לָאָרֶץ.

רַבִּי חֲוָה בְּעַבּוֹ, חַמְתּוּן אָכְלוּן פִּיתָּא נְקַיָּיה. אָמַר לוֹן: מַה אַתּוּן לָתִין? אָמְרוּ לֵיהּ: תַּלְמִיד אֶחָד בָּא לְכָאן וְהוֹרָה לָנוּ עַל מֵי בֵיצִים שֶׁאֵין מַכְשִׁירִין. סָבְרִין מֵימַר, וְאֲנַן שָׁלְקִין בֵּיעִין וְלָתִין בְּמֵיהֶן. סָבְרִין מֵימַר: מֵי שֶׁלֶק שֶׁל בֵּיצִים. וְלֹא אָמַר אֶלָּא מֵי בֵיצִים עַצְמָן. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: מֵאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ, שֶׁלֹּא יְהֵא תַּלְמִיד מוֹרֶה הוֹרָיָיה. רַבִּי חִייָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא: תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה, אֲפִילּוּ כַּהֲלָכָה – אֵין הוֹרָאָתוֹ הוֹרָיָיה.

תָּנֵי: תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה הֲלָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ – חַיָּיב מִיתָה. תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי לִיעֶזֶר: לֹא מֵתוּ נָדָב וַאֲבִיהוּ – אֶלָּא שֶׁהוֹרוּ בִּפְנֵי מֹשֶׁה רַבָּן.

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁהוֹרָה לִפְנֵי רַבִּי לִיעֶזֶר רַבּוֹ. אָמַר לְאִימָּא שָׁלוֹם אִשְׁתּוֹ: אֵינוֹ יוֹצֵא שַׁבָּתוֹ. וְלֹא יָצָא שַׁבָּתוֹ עַד שֶׁמֵּת. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: רַבִּי! נָבִיא אַתָּה? אָמַר לָהֶן, לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן נָבִיא אָנֹכִי, אֶלָּא כָּךְ אֲנִי מְקוּבָּל, שֶׁכָּל תַּלְמִיד הַמּוֹרֶה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ – חַיָּיב מִיתָה.

תָּנֵי: אָסוּר לְתַלְמִיד לְהוֹרוֹת הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ, עַד שֶׁיְּהֵא רָחוֹק מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל כְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. וּמַה טַּעַם? (במדבר לג, מט) **וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים.** וְכַמָּה הֵן? שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל.

כְּהָדָא רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חִייָא הֲוָה בְּחֶפֶר, וַהֲווֹן שָׁאֲלִין לֵיהּ – וְהוּא מוֹרֶה, שָׁאֲלִין לֵיהּ – וְהוּא מוֹרֶה. אָמְרִין לֵיהּ: וְלֹא בֵּן אִילְפָן רַבִּי, שֶׁאָסוּר לְתַלְמִיד לְהוֹרוֹת הֲלָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ עַד שֶׁיְּהֵא רָחוֹק מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל, כְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל! וְהָא רַבִּי טָנָא רַבָּךְ יָתֵיב בְּצִיפּוֹרִין! אָמַר לוֹן: יֵיתֵי דְּלָא יָדְעִית. מִן הַהִיא שַׁעְתָּה – לֹא הוֹרֵי.

רַבִּי חֲוָה בְּעַבּוֹ, חֲמֵי חַד בַּר נַשׁ סָלַק מִן בֵּיפָתָא וּלְעֵיל. אָמַר לֵיהּ: לֵית אַתְּ בְּרִיהּ דִּפְלָן כַּהֲנָא? לָא הֲוָה אָבוּךְ כֹּהֵן? אָמַר לֵיהּ: עֵינָיו שֶׁל אַבָּא הָיוּ גְּבוֹהוֹת, וְנָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וְחִילֵּל אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ.

תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – כָּל שֶׁהֶחֱזִיקוּ עוֹלֵי בָבֶל: פָּרָשַׁת אַשְׁקְלוֹן, חוֹמַת מִגְדּוֹל שִׁיר, וְשִׁינָא דִּרוֹר, וְשׁוּרָא דְּעַכּוֹ, וּקְצִירְיָא דִּגְלִילָא, וְכַבְרָתָה, וּבֵית זָנְיָתָה, וְקוֹבְעָיָא, וּמִילְתָה דְּכִיר, וּבוֹרֵיי רַבְתָּא, תַּפְנִים, וְסַפְנָתָה, וּמְחַרְתָּא דְּיֵיתִיר, וּמַמְצָיָא דַּאֲבָהָתָא, וְרֹאשׁ מֵי גַּעְתּוֹן, וְגַעְתּוֹן עַצְמָהּ, מֵי סָפָר, וּמַרְחֶשֶׁת, וּמִגְדַּל חָרוּב, וְאוּלָם רַבְתָּא, וְנוּקְבְתָּא דְּעִיּוֹן, וְתוּקְרַת בְּרָכָה רַבָּא, וּבַר סַנְגְּדָא, וְתַרְנְגוֹלָא עִילָּאָה דִּלְמַעְלָה מִן קֵיסָרִין, וְטַרְכוֹנָא דִּמְתַּחֲם לְבוֹצְרָה, וּמְלַח דְּזַרְבַּאי, וְנִמְרִין, וּבֵית סָכָל, וּקְנָת, וּרְפִיחַ דְּחִנָּרָא, וְדֶרֶךְ הַגְּדוֹלָה הַהוֹלֶכֶת לַמִּדְבָּר. חֶשְׁבּוֹן, וְיַבְקָא, וְנַחֲלָא דְּזֶרֶד, וּיעַר שָׂהֲדוּתָא, וְרֶקֶם דְּגוֹלָעָה, וְגַנָּיָא דְּאַשְׁקְלוֹן.

אַשְׁקְלוֹן עַצְמָהּ? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: מִן מַה דְּתָנֵי: גַּנָּיָה דְּאַשְׁקְלוֹן, הָדָא אָמְרָה: אַשְׁקְלוֹן – כְּלַחוּץ. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם חִילְפַּיי: רַבִּי וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי וּבֶן חַלַּפְתָּא נִמְנוּ עַל אֲוִיר אַשְׁקְלוֹן – וְטִיהֲרוּהוּ. מִפִּי רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר שֶׁאָמַר: יוֹרְדִים הָיִינוּ לְסִידְקִי שֶׁל

[דף ט"ז ע"ב]

אַשְׁקְלוֹן, וְלוֹקְחִים חִטִּין, וְעוֹלִין לְעִירֵנוּ וְטוֹבְלִין וְאוֹכְלִין בִּתְרוּמָתֵינוּ.

לְמָחָר נִמְנוּ עָלֶיהָ לְפוֹטְרָהּ מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. מָשָׁךְ רַבִּי יְשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אֶת יָדָיו מִסְתַּמֵּךְ עַל בֶּן הַקַּפָּר. אָמַר לוֹ: בְּנִי, לָמָּה לֹא אָמַרְתָּ לִי מִפְּנֵי מַה מָשַׁכְתָּ אֶת יָדֶיךָ מִמֶּנּוּ? הָיִיתִי אוֹמֵר לְךָ, אֶתְמוֹל, אֲנִי הוּא שֶׁטִּמֵּאתִי אֲנִי הוּא שֶׁטִּהַרְתִּי, וְעַכְשָׁיו אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁמָּא נִתְפַּכְּשָׁה מִדְּבַר תּוֹרָה, וְהֵיאַךְ אֲנִי פּוֹטְרָהּ מִדְּבַר תּוֹרָה?

אֵימָתַי הִיא טְמֵיאָה מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים? אָמַר רַבִּי סִימוֹן: מִשֶּׁתִּשְׁהֶא הַגְּזֵירָה אַרְבָּעִים יוֹם. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: וְלֹא בְּטָעוּת אָנוּ מַחֲזִיקִים? אֶלָּא מִיָּד הִיא טְמֵאָה מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים.

אָמַר רַבִּי מָנָא: לֹא בֵּן אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: מִן מַה דְּתָנֵי: גַּנָּיָא דְּאַשְׁקְלוֹן, הָדָא אָמְרָה: אַשְׁקְלוֹן – כְּלַחוּץ. וְכִי צוּר אֵינוֹ אָסוּר לְיִלֵּךְ לְשָׁם? וְהַקּוֹנָה שָׁם אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב? דְּלָא תִּסְבּוֹר מֵימַר: אוּף הָכָא כֵּן – לְפִיכָךְ נִמְנוּ עָלֶיהָ לְפוֹטְרָהּ מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

רַבִּי סִימוֹן וְרַבִּי אַבָּהוּ הֲווֹן יְתִיבִין, אָמַר, הָא כְּתִיב (שופטים א, יח): **וַיִּלְכֹּד יְהוּדָה אֶת עַזָּה וְאֶת גְּבוּלָהּ**! לֵיתֵי עַזָּה. **אֶת אַשְׁקְלוֹן וְאֶת גְּבוּלָהּ**! לֵיתֵי אַשְׁקְלוֹן. מֵעַתָּה, הֲהֵן **נַחַל מִצְרַיִם**! לֵיתֵי נַחַל מִצְרַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כְּתִיב (שופטים יא, ג) **וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב.** זוֹ סוּסִיתָא. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ טוֹב? שֶׁיִּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

רַבִּי אֵימִי בָּעֵי: וְלֹא מִמַּעֲלֵי מִיסִין הֵן? סָבַר רַב אֵימִי: כְּמִי שֶׁנִּתְכַּבְּשׁוּ. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: שָׁלֹשׁ פְּרָסְטִיגְיוֹת שִׁילַּח יְהוֹשֻׁעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ. מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַפְנוֹת – יִפְנֶה. לְהַשְׁלִים – יַשְׁלִים. לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה – יַעֲשֶׂה. גִּרְגָּשִׁי – פִּינָּה וְהֶאֱמִין לוֹ לְהַקְדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהָלַךְ לוֹ לְאַפְרִיקִי, (מלכים ב, יח, לב) **עַד בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם** – זוֹ אַפְרִיקִי.

גִּבְעוֹנִים – הִשְׁלִימוּ (יהושע י, א) **וְכִי הִשְׁלִימוּ יוֹשְׁבֵי גִּבְעוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל.** (יהושע י, יב) שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד מֶלֶךְ – עָשׂוּ מִלְחָמָה וְנָפְלוּ.

מִפְּנֵי מַה לֹא גָּזְרוּ עַל אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁבְּגַרְרִיקוֹ? רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִפְּנֵי שֶׁנִּיּוְּהּ רַע. עַד הֵיכָן? רַבִּי חָנִין בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: עַד נַחַל מִצְרַיִם. וַהֲרֵי עַזָּה נִיּוְּהּ יָפֶה!

פִּישְׁפְּשָׁה אָמַר קוּמֵי רַבִּי יוֹסֵי: שְׁאָלִית לְרַבִּי אַחָא, וּשְׁרָא. רַבִּי זְעֵירָא אָזַל לְחַמְתָא דִּפְתַל וַהֲוָה חֲמֵי גַּרְמֵיהּ יָהֵיב לְבַר מִן מַדִּיקְלָיָא דְּבָבֶל. שָׁלַח שָׁאַל לְרַבִּי חִייָא בַּר וָוא לִתְרִין בְּנוֹי דְּרַבִּי אֶבְיָתָר דְּדָמָא, אָמְרִין לֵיהּ: נְהִיגִין כַּהֲנַיָּיא מְטֵיי עַד תַּמָּן.

כַּהֲנַיָּיא שְׁאָלוּן לְרַבִּי יוֹחָנָן: הָהֵן חוּטָא דְּנָוֶה? אָמַר לוֹן רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי חוּנְיָה דִּבְרַת חָוּרָן: נָהֲגִין כַּהֲנַיָּא מְטֵיי עַד דָּרֵיי. וְהָהֵן חוּטָא דְּבוֹצְרָיָיה – עַד דְּפַרְדֵּיסָא. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: יֵשׁ עֲיָירוֹת שֶׁל כּוּתִים שֶׁנָּהֲגוּ בָּהֶן הֵיתֵר מִימֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, וְהֵן מוּתָּרוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: מֵעַתָּה לֹא יָחוּשׁוּ כֹּהֲנִים עַל חַלָּתָן? וַאֲנַן חָמֵי רַבָּנִין חָשְׁשִׁין! אָמַר רַבִּי יוּדָה בֶּן פַּזִּי: לֹא בְּגִין מִילְתָא דְאַתְּ אֲמַרְתְּ, אֶלָּא בְּגִין דְּלָא חֲלַטְתּוֹן מַלְכוּתָא בִּידָא. רַבִּי יָסָא שָׁמַע דַּאֲתַת אִימֵּיהּ לְבוֹצְרָה. שָׁאַל לְרַבִּי יוֹחָנָן: מַהוּ לָצֵאת? אָמַר לֵיהּ: אִם

[דף י"ז ע"א]

מִפְּנֵי סַכָּנַת דְּרָכִים – צֵא. אִם מִשּׁוּם כְּבוֹד אִמָּךְ – אֵינִי יוֹדֵעַ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: עוֹד הִיא צְרִיכָה לְרַבִּי יוֹחָנָן. אַטְרַח עֲלוֹי, וְאָמַר: גְּמַרְתָּהּ לָצֵאת, תָּבוֹא בְּשָׁלוֹם! שָׁמַע רַבִּי לְעָזָר וּמַר: אֵין רְשׁוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שָׁאֵיל לְרַבִּי חֲנִינָה, הַקּוֹנֶה בְּעַמּוֹן וּמוֹאָב מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: אֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּיהָ מֵרַבִּי חִיָּיה הַגָּדוֹל אֶלָּא מִפָּרָשַׁת עַשְׂקְלוֹן וְלַחוּץ. וְקַשְׁיָא דְהוּא שָׁאֵיל לֵיהּ הָדָא וּמָר לֵיהּ הָדָא! אֶלָּא בְּגִין דְּלֵית רַבִּי חֲנִינָה אָמַר מִילָּה דְּלָא שָׁמַע מִן יוֹמוֹי, וּבְגִין דְּלָא מַפְּקִתֵּיהּ רֵיקָן, בְּגִין כֵּן שָׁאַל לֵיהּ הָדָא, וּמֵגִיב לֵיהּ הָדָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָזַל לְבוֹצְרָה, אֲתוֹן לְגַבֵּיהּ. אָמְרֵי לֵיהּ: חֲמֵי לָן בַּר נַשׁ דָּרִישׁ הַיָּיִן, סַפָּר, חַזָּן, עָבֵיד כָּל צוֹרְכֵינָן. חֲמָא חַד בַּבְלַיי, אֲמַר לֵיהּ, חֲמֵית לָךְ חַד אֲתַר טַב! אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר לֵיהּ: "מִן בָּבֶל לְבָבֶל"!

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא: מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "מִן בָּבֶל לְבָבֶל" הָדָא אָמְרָה: הַקּוֹנֶה שָׁם – אֵינוֹ מִתְחַייֵב. וְכִי צוּר אֵינוֹ אָסוּר לֵילֵךְ לְשָׁם? וְהַקּוֹנֶה שָׁם אֵינוֹ מִתְחַייֵב?

אַשְׁכַּח תָּנֵי: סִימָן לְעַמּוֹן וּמוֹאָב וּלְאֶרֶץ מִצְרַיִם – שְׁתֵּי אֲרָצוֹת, אַחַת נֶאֱכֶלֶת וְנֶעֱבֶדֶת, וְאַחַת נֶאֱכֶלֶת וְלֹא נֶעֱבֶדֶת. סְבַר רַבִּי יוֹחָנָן מֵימַר: **אֶת בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר**. שָׁאַל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בֶּצֶר בּוֹצְרָה?

רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שָׁאַל לְרַבִּי חֲנִינָא: הַקּוֹנֶה מֵעַמּוֹן וּמוֹאָב מַהוּ? אָמַר לֵיהּ, קְשֵׁיתָהּ קוֹמֵי רַבִּי יֶסָא: לֵית עַמּוֹן וּמוֹאָב דְּמֵשָׁה? אָמַר רַבִּי מָנָא: קְשֵׁיתַהּ קוֹמֵי רַבִּי חַנַּיי: לֵית עַמּוֹן וּמוֹאָב דְּמֵשָׁה? לֵית עַמּוֹן וּמוֹאָב דְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: כְּתִיב (במדבר כא, כו) **כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִיא.** צְרִיכָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, טָהֳרָה מִיָּד סִיחוֹן וְעוֹג, אִי לֹא טָהֳרָה? אֵין תֵּימַר טָהֳרָה – חַייֶבֶת. אֵין תֵּימַר שֶׁלֹּא טָהֳרָה – פְּטוּרָה! אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא (דברים ב, לא) **הָחֵל רֵשׁ לָרֶשֶׁת אֶת אַרְצוֹ** – עָשִׂיתִי אֶת אַרְצוֹ חוּלִין לְפָנֶיךָ.

רַבִּי חוּנָה בָּעֵי מִשָּׁרֵי הָהֵן יַבְלוֹנָה, אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי מָנָא, אָמַר לֵיהּ: הֵא לְךָ, חָתוֹם! וְלָא קִיבֵּל עִילָּוויי מִיהְתּוּם. לְמָחָר קָם עִימֵּיהּ רַבִּי חִייָא בַּר מַדָּיָא, אָמַר לֵיהּ: יָאוּת עָבַדְתְּ דְּלָא חַתַמְתְּ, דְּרַבִּי יוֹנָה אֲבוּךְ הֲוָה אָמַר: אַנְטוֹנִינוֹס יְהָבָה לְרַבִּי תְּרִין אַלְפִין דְּשֵׁנִין בַּאֲרִיסוּ, לְפִיכָךְ נֶאֱכַל אֲבָל לֹא נֶעֱבַד בְּסוּרְיָא [בְּסוּרְיָא] וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּשָׂדוֹת גּוֹיִם.

רַב הוּנָא אָמַר: בֵּינִי מַתְנִיתָא: מִגְּזִיב וְעַד הַנָּהָר, מִגְּזִיב וְעַד אֲמָנָה. תָּנֵי: אֵיזוֹ הִיא הָאָרֶץ, וְאֵי זוֹ הִיא חוּץ לָאָרֶץ? כָּל שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִטּוּרֵי אֲמָנָה וְלִפְנִים – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִטּוּרֵי אֲמָנָה וְלַחוּץ – חוּץ לָאָרֶץ.

הַנִּיפִים שֶׁבָּהֶם, אַתְּ רוֹאֶה אוֹתָן כְּאִילּוּ חוּט מָתוּחַ מִטּוּרֵי אֲמָנָה עַד נַחַל מִצְרַיִם. מֵהַחוּט וְלִפְנִים – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מֵהַחוּט וְלַחוּץ – חוּץ לָאָרֶץ. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לד, ו): **וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל.** שֶׁבַּצְּדָדִין מֵהֶן – אַתְּ רוֹאֶה אוֹתָן כְּאִילּוּ חוּט מָתוּחַ מִקַּלְפָּרְיָא וְעַד אוֹקְיָינוֹס. מֵחוּט וְלִפְנִים – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵהַחוּט וְלַחוּץ – חוּץ לָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי יוּסְטָא בַּר שׁוּנֵם: לְכְשֶׁגִּיעוּ הַגָּלְיוֹת לְטוּרֵי אֲמָנָה – הֵן עֲתִידוֹת לוֹמַר שִׁירָה. מַה טַּעַם? (שיר השירים ד, ח) **תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה.**

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ עוֹשִׁין בַּתָּלוּשׁ בְּסוּרְיָא, אֲבָל לֹא בַּמְּחוּבָּר. דָּשִׁים, וְזוֹרִים, וְדוֹרְכִים וּמְעַמְּרִין, אֲבָל לֹא קוֹצְרִים, וְלֹא בוֹצְרִין, וְלֹא מוֹסְקִין.

כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: כָּל שֶׁמַּיּוֹצֵא בּוֹ מוּתָּר בְּאֶרֶץ – עוֹשִׁים אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא.

גמרא עוֹשִׁים בַּתָּלוּשׁ בְּסוּרְיָא כוּ׳. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: שֶׁלֹּא יְהוּ הוֹלְכִין וּמִשְׁתַּתְּקְעִין שָׁם. בַּתָּלוּשׁ לָמָּה הוּא מוּתָּר? מִן גּוֹ דּוּ חָמֵי רְוָוחָא קָרֵיב, לָא נָפֵק.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן בָּעָא קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: מַהוּ לִטְחוֹן עִם הַגּוֹי בָּאָרֶץ? אָמַר לֵיהּ: מַתְנִיתָא אָמַר שֶׁהוּא אָסוּר! דְּתָנֵינַן: עוֹשִׁין בַּתָּלוּשׁ בְּסוּרְיָא אֲבָל לֹא בַּמְּחוּבָּר. הָא בָּאָרֶץ, אֲפִילּוּ בְּתָלוּשׁ – יֵהֵא אָסוּר.

מָקוֹם שֶׁהוּא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבָד, מַהוּ לְהַשְׁכִּיר בְּהֶמְתּוֹ שָׁם? רַבִּי לֵוִי צַנְבַּרְיָא שָׁאַל לְרַבִּי יִצְחָק וּלְרַבִּי אִימִּי, וְאָמְרוּן. רַבִּי הוֹשַׁעְיָא

[דף י״ז ע״ב]

יָהֵב לְעַמַּיָּא פְּרִיטִין, לֹא מִשּׁוּם דְּהוּא אָסוּר, אֶלָּא שֶׁלֹּא לְיַיחֵד בְּהֶמְתּוֹ עִם הַגּוֹי.

וּמַה נַן קַיָּימִין? אִם בְּפֵירוֹת שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית – אֲפִילּוּ בָּאָרֶץ מוּתָּר. אִם בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – לַחֲרוֹשׁ מוּתָּר וְלִקְצוֹר אָסוּר! אֶלָּא כַּי אֲנַן קַיָּימִין, בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית בַּשְּׁבִיעִית.

רַבִּי חוּנָא אָזַל לְצוֹר, וְאָמַר לוֹן הָדָא אַשְׁקְיָיתָה. שָׁמַע רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וְיָאוּת! וְהָדָא לֹא בְּמְחוּבָּר הִיא? וְהָא תָּנֵינַן: מַשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלָחִין בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית! אָמַר רַבִּי יוּדָן: לַזָּרְעִים שָׁבוּ. רַבִּי מָנָא בָּעֵי: מֵעַתָּה יֵהֵא מוּתָּר לַחֲרוֹשׁ לָהֶן.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ בְּצָלִים שֶׁיָּרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִימְחוּ, אִם הָיוּ הֶעָלִין שֶׁלָּהֶן שְׁחוֹרִים – אֲסוּרִין. הוֹרִיקוּ – הֲרֵי אֵלּוּ מוּתָּרִין.

רַבִּי חֲנִינָה בֶּן אַנְטִיגְנֹס אוֹמֵר: אִם יְכוֹלִין לְהִיתָּלֵשׁ בֶּעָלִין שֶׁלָּהֶן – אֲסוּרִין. כְּנֶגֶד כֵּן מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – מוּתָּרִין.

גמרא כֵּינִי מַתְנִיתָא, שְׁחוֹרִין – אֲסוּרִין, וְירוּקִין – מוּתָּרִין.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בָּצָל שֶׁעָקָרוֹ וּשְׁתָלוֹ, מִכֵּיוָן שֶׁהִשְׁחִיר –מִתְעַשֵּׂר לְפִי כּוּלּוֹ. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בָּצָל שֶׁעָקָרוֹ וּשְׁתָלוֹ, מִכֵּיוָן שֶׁהִשְׁרִישׁ – מִתְעַשֵּׂר לְפִי כּוּלּוֹ.

וְלָא שַׁנְיָא בֵּין שֶׁעָקָרוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּשְׁתָלוֹ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, בֵּין שֶׁעָקָרוֹ בַּשְּׁבִיעִית.

רַבִּי זְעִירָא אָמַר: מִכֵּיוָן שֶׁרִבָּה עָלָיו הֶחָדָשׁ – מוּתָּר. רַבִּי לָא, רַבִּי אֵימִי, תַּרְוַיְיהוּ אָמְרֵי: אָסוּר. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לָא וְעַל רַבִּי אֵימִי! דְּתָנֵי (תרומות סוף פרק ה) זֶה הַכְּלָל שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין, כְּגוֹן טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ וְחָדָשׁ – לֹא נָתְנוּ לָהֶן חֲכָמִים שִׁיעוּר, אֶלָּא מִן בְּמִינוֹ – בְּכָל שֶׁהוּא, וְשֶׁאֵינוֹ בְּמִינוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם. וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מַתִּירִין, כְּגוֹן תְּרוּמָה וְחַלָּה וְעָרְלָה וְכִלְאַיִם – נָתְנוּ לָהֶן חֲכָמִים שִׁיעוּר, מִן בְּמִינוֹ, וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם.

הֲתִיבוּן: הֲרֵי שְׁבִיעִית, הֲרֵי אֵין לָהּ מַתִּירִין, וְלֹא נָתְנוּ לָהּ חֲכָמִים שִׁיעוּר! אָמַר לָהֶן: לֹא! אִם אָמַרְתָּם בַּשְּׁבִיעִית – שֶׁאֵינָהּ אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא אֶלָּא בִּבְיעוּר. אֲבָל לַאֲכִילָה – בְּנוֹתֵן טַעַם.

מַה עָבְדִין לָהּ רַבִּי הִילָא וְרַבִּי אֵימִי? פְּתִירִין לָהּ בְּעֵירוּבִין. אֲבָל בְּגִידּוּלִין, חוֹמֶר הוּא בְּגִידּוּלִין. דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: בָּצָל שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁעָקָרוֹ וּשְׁתָלוֹ, אֲפִילּוּ הוֹסִיף כַּמָּה – אָסוּר, שֶׁאֵין גִּידּוּלֵי אִיסּוּר מַעֲלִין אֶת הָאִיסּוּר.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי זְעִירָא! דְּתָנֵינַן: גִּידּוּלֵי תְרוּמָה – תְּרוּמָה. וְגִידּוּלֵי גִידּוּלֵיהֶן – חוּלִין. אֲבָל טֶבֶל, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וּפְפֵיחֵי שְׁבִיעִית, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְהַמְדוּמָע, וְהַבִּיכּוּרִין, גִּדּוּלֵיהֶן – חוּלִין. וְתָנֵי עֲלָהּ: בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁגִּדְּלוֹ כָּלָה. אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאֵין זַרְעוֹ כָּלָה, גִּידּוּלֵי גִידּוּלִין – אֲסוּרִין. מַה עָבַד לָהּ רַבִּי זְעִירָא? פְּתַר לָהּ בִּקְדוּשַׁת שְׁבִיעִית בִּבְיעוּר, אֲבָל לַאֲכִילָה – כֵּיוָן שֶׁרִבָּה עָלָיו הֶחָדָשׁ – מוּתָּר.

רַבִּי אָבָהוּ עָל לְאַרְבֶּל, וְאִיתְקַבֵּל גַּבֵּי אַבָּא בַּר בִּנְיָמִן. אֲתוֹן וּשְׁאָלוֹן לֵיהּ בְּאוּילִין בְּצַלָּיֵא, וְהוֹרֵי לוֹן הָדָא דְּרַבִּי זְעִירָא, מִכֵּיוָן שֶׁרִבָּה עָלָיו הֶחָדָשׁ – מוּתָּר. חַמְתּוּן סָמִיכִין עָלוֹי, אָמַר לוֹן: אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּמוּרְכָּנִין.

אָמַר רַבִּי יוּדָא בֶּן פַּזִּי: אֲנָא יָדַע רֵאשָׁה וְסוֹפָה, כַּד דְּשָׁמַע רַבִּי לָא וְרַבִּי אֵימִי פְּלִיגִין, שָׁרַע מִינָּהּ.

[דף י"ח ע"א]

הֲלָכָה ד׳ מתני׳ מֵאֵימָתַי מוּתָּר אָדָם לִיקַּח יָרָק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית? מִשֶּׁיֵּעָשֶׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ. עָשָׂה הַבַּבְּיר – הִתִּיר הָאָפֶל. רַבִּי, הִתִּיר לִיקַּח יָרָק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד.

אֵין מוֹצִיאִין שֶׁמֶן שְׁרֵיפָה וּפֵירוֹת שְׁבִיעִית מֵהָאָרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: שָׁמַעְתִּי בְּפֵירוּשׁ, שֶׁמּוֹצִיאִין לְסוּרְיָא וְאֵין מוֹצִיאִין חוּצָה לָאָרֶץ.

אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: שָׁמַעְתִּי בְּפֵירוּשׁ, שֶׁמְּבִיאִין מִסּוּרְיָא וְאֵין מְבִיאִין מֵחוּצָה לָאָרֶץ.

גמרא בָּרַאשׁוֹנָה הָיָה חַיָּרק אָסוּר בִּסְפֵרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא חַיָּרק מוּתָּר בִּסְפֵרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה אָסוּר לְהָבִיא יֶרֶק מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר לְהָבִיא יֶרֶק מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אַף עַל פִּי כֵן הָיָה אָסוּר לִסַּק יֶרֶק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד.

רַבִּי, הִתִּיר לִסַּק יֶרֶק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד. בַּר מִן קַפְלוֹטָא. מַה עָבְדוּן לֵיהּ צִיפָּרָאֵיי? אַלְבְּשׁוּנֵיהּ סָקָא וְקִיטְמָא וְאַיְיתוּנֵיהּ קוּמֵי רַבִּי, אָמְרִין לֵיהּ: מַה חָטָא דֵין מִן כָּל יַרְקָא? וּשְׁרָא לֵיהּ לוֹן.

עוּלָּא בַּר יְשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: רַבִּי וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה, נַחְתּוּן לְעַכּוֹ וְאִתְקַבְּלוּן גְּבֵי רַבִּי מָנָא. אָמַר לְהוּ רַבִּי: "עֲשֵׂה לָנוּ לְפֶם אֶחָד שֶׁל יֶרֶק"! עָבַד לֵיהּ קוּפָּד. לְמָחָר אָמְרִין לֵיהּ: "עֲשֵׂה לָנוּ לְפֶם אֶחָד שֶׁל יֶרֶק"! עָבַד לוֹן תַּרְנְגוֹלְתָּא. אָמַר רַבִּי: נִיכַּר הוּא זֶה שֶׁהוּא מְפַתֵּה שֶׁל שְׁמוּאֵל. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי יוּדָה: אֲפִילּוּ מִפִּתְחֵי שֶׁל שְׁמוּאֵל אֵינוֹ! וְלָמָּה עָבַד כֵּן? הוּ תַּלְמִיד מִן תַּלְמִידוֹי דְּרַבִּי יוּדָה, דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: חַיָּרק – אָסוּר בִּסְפֵרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

כַּד אֲתָא לְגַבֵּיהּ, תָּנֵי לֵיהּ עוֹבָדָא, אֲמַר לֵיהּ: צְרִיךְ הֲוֵיתָה עֲבִיד בְּוָותִין.

תַּמָּן תָּנֵינָן (נדרים פרק ז משנה א): מִן חַיָּרק – מוּתָּר בְּיַרְקוֹת חַשָּׂדֶה שֶׁהוּא שֵׁם לְוִוי. וְתָנֵי עֲלָהּ: הַנּוֹדֵר מִן חַיָּרק בַּשְּׁבִיעִית – אָסוּר אַף בְּיַרְקוֹת שָׂדֶה. תָּנֵי רַבִּי קְרִיסְפָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: וְאָמַר טַעֲמָא, הָדָא דְתֵימַר – עַד שֶׁלֹּא הִתִּיר רַבִּי לְהָבִיא יֶרֶק מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אֲבָל מִשֶּׁהִתִּיר רַבִּי לְהָבִיא יֶרֶק מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ – הֵיא שְׁבִיעִית, הֵיא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אוֹמֵר: עוּלְשִׁין – חֲשׁוּבוֹת הֵן לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכְלִין בַּשְּׁבִיעִית. הָדָא דְתֵימַר – עַד שֶׁלֹּא הִתִּיר רַבִּי. אֲבָל מִשֶּׁהִתִּיר – הֵיא שְׁבִיעִית, הֵיא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ.

חַוּוֹן בָּעֲיָין מֵימַר: לָא פְּלִיגִין! אַשְׁכַּח תָּנֵי, רַבִּי יוּדָה אָמַר: עַד גְּזִיב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד אֲמָנָה. תָּנֵי: פֵּירוֹת הָאָרֶץ שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לָאָרֶץ – מִתְבַּעֲרִין בִּמְקוֹמָן; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְבִיאָן לָאָרֶץ וּמְבַעֲרָן, דִּכְתִיב (ויקרא כה, ז): **בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל**. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: הוֹרֵי רַבִּי אֵימֵי כְּהֵן תַּנָּיָא קַמָּיָא לְקוּלָּא. אָמַר רַבִּי חִילָא: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲבִירֵם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

תַּמָּן תָּנֵינָן: אֲרִיסְטוֹן חֵבִיא בִּכּוּרִים מֵאַכְפֶּמְיָא וְקִיבְּלוּ מִמֶּנּוּ. וְיָבִיא תְּרוּמָה! אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: בִּיכּוּרִים – בְּאַחֲרָיוּת בְּעָלִים, תְּרוּמָה – אֵינָהּ בְּאַחֲרָיוּת בְּעָלִים. אִם אָמַר אַתְּ בֵּן, אַף הֵן מְרַדְּפִים אַחֲרֵיהֶם לְשָׁם.

הַדֶּרֶן עָלָךְ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

הֲלָכָה א׳ מתני׳ כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית: כָּל שֶׁהוּא מַאֲכַל אָדָם וּמַאֲכַל בְּהֵמָה, וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים, וְאֵינוֹ מִתְקַיֵּים בָּאָרֶץ – יֶשׁ לוֹ שְׁבִיעִית וּלְדָמָיו שְׁבִיעִית. יֶשׁ לוֹ בִּיעוּר וּלְדָמָיו בִּיעוּר. וְאֵיזֶה זֶה? זֶה עֲלֵה הַלּוּף הַשּׁוֹטָה, וַעֲלֵה הָרַנְדָּנָא, הָעוּלְשִׁין, וְהַכְּרִישִׁין, הָרְגִילָא, וְנֵץ הֶחָלָב.

וּמַאֲכַל בְּהֵמָה – הַחוֹחִים וְהַדַּרְדָּרִים.

וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים – סְפִיחֵי אִסְטִים וְהַקּוֹצָה. יֶשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וּלְדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. יֶשׁ לָהֶן בִּיעוּר, וְלִדְמֵיהֶן בִּעוּר.

עוֹד כְּלָל אַחֵר אָמְרוּ: כָּל שֶׁהוּא מַאֲכַל אָדָם וּמַאֲכַל בְּהֵמָה וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין, וּמִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ – יֶשׁ לוֹ שְׁבִיעִית וּלְדָמָיו שְׁבִיעִית. אֵין לוֹ בִּעוּר, וְאֵין לְדָמָיו בִּעוּר.

אֵיזֶה זֶה? זֶה עִיקַּר הַלּוּף הַשּׁוֹטָה, וְעִיקַּר הַדַּנְדָּנָה, הָעַרְקָבְלִין, וְהַחַלְבְּצִים, וְהַבּוּכְרָיָא.

וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים – הַפּוּאָה וְהָרַכְפָּה. יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. אֵין לָהֶם בִּעוּר וְלֹא לְדְמֵיהֶן בִּעוּר.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמֵיהֶן מִתְבַּעֲרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לָהֶן – אֵין בִּיעוּר, קַל וָחוֹמֶר לְדְמֵיהֶן!

קְלִיפֵּי רִימּוֹן וְהַגֵּיז שָׁלוֹ, קְלִיפֵּי אֱגוֹזִים וְהַגַּלְעִינִין – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וּלְדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית.

הַצַּבָּע – צוֹבֵעַ לְעַצְמוֹ. לֹא יִצְבַּע בְּשָׂכָר, שֶׁאֵין עוֹשִׂין סְחוֹרָה בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית.

וְלֹא בַּבָּכוֹרוֹת וְלֹא בַּתְּרוּמוֹת, וְלֹא בַּנְּבֵילוֹת, וְלֹא בַּטְּרֵפוֹת, וְלֹא בַּשְּׁקָצִים, וְלֹא בָּרֶמֶשׂ.

וְלֹא יְהֵא לוֹקֵחַ יְרָקוֹת שָׂדֶה וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק. אֲבָל הוּא לוֹקֵט,

[דף י״ח ע״ב]

וּבְנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ. לָקַח לְעַצְמוֹ וְהוֹתִיר – מוּתָּר לְמוֹכְרוֹ.

לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתֵּה בְנוֹ אוֹ לֶרֶגֶל, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ – מוּתָּר לְמוֹכְרוֹ. צֵידֵי חַיָּה עוֹפוֹת וְדָגִים, שֶׁנִּתְמַנּוּ לָהֶן מִינִין טְמֵיאִין – מוּתָּר לְמוֹכְרָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מְשֻׁנְּתְמַנָּה לוֹ לְפִי דַרְכּוֹ – לוֹקֵחַ וּמוֹכֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא אוּמָּנוּתוֹ לְכָךְ. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין.

גמרא צְבִיעִין לָאָדָם, מַהוּ שֶׁיְּהֵא עֲלֵיהֶן קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית? נִישְׁמְעִנָּא מִן הָדָא (ויקרא כה, ו): **לָכֶם** – כָּל שֶׁהוּא צוֹרֶךְ לָכֶם. וְתָנֵי עֲלָהּ: בְּגוֹן אֲבִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה וּצְבִיעָה. יָצְאת מְלוּגְמָא שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְחוֹלִין. יָצְאת אַלִּינְתִּין שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לִתְפִילִין.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: וְלָמָּה יָצְאת מְלוּגְמָא שֶׁאֵין עָלֶיהָ קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית? וְהָתָנֵי: דָּן, וְצָד, וְזָרַע אִסְטִים שֶׁזּוֹרְעִין אוֹתָן בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶם. מַיי כְּדוֹן? **לָכֶם** – הַשָּׁוֶה לְכוּלָּכֶם.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי לָא שָׁמַע מִן הָדָא: (ויקרא כה, ז) **תִּהְיֶה** – אַף לְהַדְלָקַת הַנֵּר וְלִצְבוֹעַ בָּהּ צָבַע.

וְלֹא נִמְצָא מְאַבֵּד אֶת אוֹכְלֵי בְּהֵמָה? תִּיפָּתֵר, בִּצְבוּעִין לָאָדָם. אָמַר רַבִּי מָנָא: תִּיפָּתֵר, בְּאוֹכְלֵי בְּהֵמָה לָאָדָם, וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם.

צְבָעִין לִבְהֵמָה, מַהוּ שֶׁיְּהֵא עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית? נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: עִיקָּר הַוָּרֶד, וְעִיקָּר הָאַגְּנָה, וְעִיקָּר הָאוֹג – אֵין בָּהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית. מִינֵי כְּבִיסוֹת מַהוּ שֶׁיְּהֵא עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית? נִשְׁמְעִינָא מִן הָדָא: הַיַּרְעָנִין וְהַבּוֹרִית וְהָאָהָל – יֵשׁ לָהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית.

בְּשָׂמִים, מַהוּ שֶׁיְּהֵא עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: הַפָּרַח לָבָן וְהָאוֹרֶז – אֵין עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית. חַבְרַיָּיא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא! דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אֵין לְקִטָּף שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ פֵּרִי. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: תִּיפָּתֵר דִּבְרֵי הַכֹּל בְּהָדָא נְסוֹרְתָּה.

מִינֵי אַדְלָקוּת מָה אִית לָךְ? כְּגוֹן הָהֵן פַּקּוּעָה וְהָהֵן וָוֶרֶד.

תָּנֵי בָּהּ תְּלַת מִילִין! עָלִין שֶׁלּוֹ – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר וְלִדְמֵיהֶן בִּיעוּר. פִּיקָה שֶׁלּוֹ – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לוֹ בִּיעוּר וְלֹא לִדְמֵיהֶן בִּיעוּר. עִיקָּר שֶׁלּוֹ – אֵין לוֹ שְׁבִיעִית וְלֹא לְדָמָיו שְׁבִיעִית, אֵין לוֹ בִּיעוּר וְלֹא לְדָמָיו בִּיעוּר.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: מַהוּ לִכְבּוֹשׁ מִן הָהֵן וָוֶרֶד? אָמַר לוֹ: וְכִי יֵשׁ לוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת? תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אוֹכֶל אָדָם הוּא. הוֹרֵי רַבִּי מָנָא: אוֹרוּפְּטִין – שָׁרֵי. אוֹדוּרוּפְּטוֹן – שָׁרֵי. קִיטָרְטוֹן – שָׁרֵי. מִירְסִינְטוֹן – שָׁרֵי. דַּרְמִינוֹן – שָׁרֵי. אִידְרוֹמִירוֹן – אָסִיר. דִּיוֹמִירוֹן – אָסִיר.

צִיפָּרֵיי שַׁאֲלוּן לְרַבִּי אִימִי: מַהוּ לְחָטֵן בְּחוּטִין? אָמַר לוֹן: אַתּוּן אָמְרִין בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: אֲפִילּוּ עֲלֵי קוּרְקָסַיָּה – שָׁרֵי. אָמַר רַבִּי יָאשִׁיָּה לְעוֹבָדָה וּמְמוֹךְ עָלוֹי. אָמַר רַבִּי יֹאשִׁיָּה: אֵין לְךָ מִיּוּחָד לִבְהֵמָה אֶלָּא חָצִיר בִּלְבַד.

וְשָׁלְקָהוּ לְחָטֵן בּוֹ – מוּתָּר לְחָטֵן בּוֹ. וְתָנֵי [כֵּן]: חָצִיר וְכָל שֶׁאָר יְרָקוֹת שָׁלְקָהּ לְחָטֵן בָּהֶן – מוּתָּר לְחָטֵן בָּהֶן. חִישֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאוֹכֶל אָדָם – אָסוּר לְחָטֵן בָּהֶן.

תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: מוּתָּר לְחָטֵן בָּהֶן, וְאָסוּר לִלְווֹת מֵהֶן. לָמָּה? שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית. וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה אֵין עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית? דְּאִתְּ אָמַר עוֹשִׁין מֵהֶן מִלּוּגְמָא לָאָדָם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שָׁמְעִינָן שֶׁעוֹשִׁין מֵהֶן מִלּוּגְמָא לָאָדָם, וְשָׁמְעִינָן שֶׁמּוּתָּר לְסוֹחֲטָן וְלַעֲשׂוֹתָן מֵהֶן סְמָמִנִין לָאָדָם.

תַּמָּן תָּנֵינַן (עוקצים פרק ג משנה ד): לוּלְבֵי זְרָדִין וְשֶׁל עֲדָלָה, וַעֲלֵי לוּף שׁוֹטֶה – אֵין מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין עַד שֶׁיְּמוּתִיקוּ. לָמָּה? שֶׁהֵן מָרִין. וְתוּרְמוֹסִין לָאו אֵינָן מָרִין? שַׁנְיָיא הִיא תוּרְמְסִין שֶׁעִיקָּרָן אוֹכֶל אָדָם. לָא צוֹרְכָה דְּלָא, שָׁמְעִינָן שֶׁאֵין קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיְּמוּתִיקוּ.

לֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: עוֹלְשִׁין חֲשׁוּבוֹת הֵן – לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִיתְּמַר, טַעְמָא הָדָא אָמְרָה, עַד שֶׁלֹּא הִתִּיר רַבִּי לְהָבִיא יָרָק מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, אֲבָל מִשֶּׁהִתִּיר רַבִּי לְהָבִיא יָרָק מִחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ – הִיא שְׁבִיעִית הִיא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ. וְכָא לֹא יְהוּ חֲשׁוּבוֹת עַד שֶׁיְּחַשֵּׁב עֲלֵיהֶן.

וּמָצִינוּ דָּבָר בַּתְּחִילָּה אֵין קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עָלָיו, וּבַסּוֹף קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עָלָיו? הַתִּיבוּן: הָרֵי

[דף י"ט ע"א]

הַסִּיאָה וְהַאֲזוֹב וְהַקּוּרְנִית שֶׁלְּקָטָן לְעֵצִים – אֵין קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן. חִישֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאוֹכְלִין – קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן! אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: שֶׁבֵּן אִם לְקָטָן מִתְּחִילָּה לְאוֹכְלִין – קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן מִיָּד.

הַסִּיאָה – צַתְרָה. אֲזוֹב אֵיזוֹבָא. קוּרְנִית קוּרְנִיתָא. מַהוּ חַלְבָּצִין? בֵּיצֵי נֵין חָלָב.

אָמַר לָהֶן רַבִּי מֵאִיר: מַחְמִיר אֲנִי בְּדָמִין מִן הָעִיקָּר. שֶׁהַשָּׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית – מַדְלִיקִין בּוֹ. מְכָרוֹ וְלָקַח בּוֹ שֶׁמֶן – אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ! רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֶחֱלִיף שֶׁמֶן בְּשֶׁמֶן – שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: מַחְלִיף שְׁנֵיהֶן שֶׁל חוּלִין.

הֶחֱלִיף יַיִן בְּשֶׁמֶן, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר: יַיִן – אֵין סָכִין אוֹתוֹ, וְדִכְוָותֵיהּ שֶׁמֶן – אֵין מַדְלִיקִין.

הֶחֱלִיף עָלִין בְּלוּלְבִין, כְּמָה דְּתֵימַר: עָלִין – יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר, וּדְכְוָותֵיהּ לוּלְבִין – יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר. הֶחֱלִיף אוֹכְלֵי אָדָם בְּאוֹכְלֵי בְּהֵמָה, כְּמָה דְּתֵימַר: אוֹכְלֵי אָדָם – אֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מִלּוּגְמָא, וְדִכְוָותֵהּ אוֹכְלֵי בְּהֵמָה אֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מִלּוּגְמָא.

וְהָתַנֵּינַן: מוֹכְרִין אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה לִיקַּח בָּהֶן אוֹכְלֵי אָדָם, אֲבָל לֹא אוֹכְלֵי בְּהֵמָה. אוֹכְלֵי בְּהֵמָה לִיקַּח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה, וְכָל שֶׁכֵּן אוֹכְלֵי אָדָם לִיקַּח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה! וְהָדָא קְנִיבְתָּא דִּירְקָא מַסְקִין לָהּ לְאִיגָּרָא וְהִיא יָבְשָׁה מִן גַּרְמַהּ.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק: בְּיַיִן – עַד הַפֶּסַח. בְּשֶׁמֶן – עַד הָעֲצֶרֶת. וּבַגְּרוֹגָרוֹת – עַד הַפּוּרִים. רַבִּי בִּיבִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: וּבְתָמָרִין עַד הַחֲנוּכָּה.

רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר וָוא: רַבִּי יוֹחָנָן וְחַבְרוּתֵיהּ הֲווֹן יָתְבִין מַקְשְׁיָין: יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר אוֹ אֵין לָהֶן בִּיעוּר? עָבַר רַבִּי יַנַּאי, אָמַר: הָא גַּבְרָא מִישְׁאֲלִינֵיהּ, אֶתוֹ שַׁאֲלוּנֵיהּ! אָמַר לָהֶן: כָּל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִישּׁוֹר – יֵשׁ לוֹ בִּיעוּר. וְשֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִישּׁוֹר – אֵין לוֹ בִּיעוּר. וְאֵלּוּ מֵהֶן שֶׁדַּרְכָּן לִישּׁוֹר וּמֵהֶן שֶׁאֵין דַּרְכָּן לִישּׁוֹר? וּשְׂרַע תַּנָּיֵיה מִינָּהּ.

מַהוּ לִצְבוֹעַ בְּטוֹבַת הַנָּיֶה? מִן מַה דְּתָנֵי: הַשַּׁלְשׁוּשִׁית וְחַלְבְּצִין – הַצַּבָּע עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ. הָדָא אָמְרָה: שֶׁאָסוּר לִצְבוֹעַ בְּטוֹבַת הַנָּיֶה.

כְּתִיב (ויקרא יא, כח) **טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם**? אֶלָּא, אֶחָד אִיסּוּר אֲכִילָה, וְאֶחָד אִיסּוּר הַנָּיֶה. כָּל דָּבָר שֶׁאִיסּוּרוֹ דִּבֵּר תּוֹרָה – אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה. וְכָל דָּבָר שֶׁאִיסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶן – מוּתָּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה. וַהֲרֵי חֲמוֹר! לְמַלַּאכְתּוֹ הוּא גָדֵל. וַהֲרֵי גָּמָל!

[דף י"ט ע"ב]

לְמַלֹּאכְתּוֹ הוּא גָּדֵל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַיָא נָסַב וְיָהַב בְּהָדֵין מוּרְיִים. רַבִּי חוּנָא נָסַב וְיָהַב בְּהָדֵין חִלְתּוּתָא. תָּנֵי: לֹא יְהוּ חֲמִשָּׁה מְלַקְטִין יָרָק וְאֶחָד מוֹכֵר. אֲבָל מוֹכֵר הוּא שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ. חֲמִשָּׁה אַחִין מְלַקְטִין, וְאֶחָד מוֹכֵר עַל יְדֵיהֶן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בוֹן: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ פְּלִיטֵר שֶׁלֹּא יְהֵא מְזַבֵּין בְּהוּא אֲתַר בְּכָל שָׁנָה. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר: דְּלָא יְהֵא מְזַבֵּין בְּכָל שָׁעָה.

תָּנֵי: הַחֲנָוָנִי שֶׁהָיָה מְכַשֵּׁל יְרָקוֹת בַּשְּׁבִיעִית – לֹא יְהֵא מְחַשֵּׁב שְׂכָרוֹ עַל דְּמֵי שְׁבִיעִית. אֲבָל מְחַשֵּׁב הוּא עַל הַיַּיִן וְעַל הַשֶּׁמֶן וְעַל הָאַבְטָלָה. רַבִּי לָא מְפַקֵּיד לְאִילֵּין חַלְטוּרַיָּא: לָא תֶּהֱווּן מְחַשְּׁבִין אִגְּרֵיכוֹן עַל מִישְׁחָא אֶלָּא עַל חִיטַיָּא!

תַּמָּן תָּנֵינַן (סנהדרין פרק ג משנה ג): אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין לוֹ אוּמָנוּת אֶלָּא הוּא, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא – הֲרֵי זֶה מוּתָּר. הֵיךְ עֲבִידָא? הָיָה יוֹשֵׁב וּבָטֵל מִמְּלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ, כֵּיוָן שֶׁבָּאַת שְׁבִיעִית, הִתְחִיל מַפְשִׁיט יָדוֹ וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת עֲבֵירָה, אִם יֵשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת – כָּשֵׁר, וְאִם לָאו – פָּסוּל. אֲבָל אִם הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בִּמְלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ, כֵּיוָן שֶׁבָּאַת שְׁבִיעִית – הִתְחִיל מַפְשִׁיט יָדוֹ וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת עֲבֵירָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת – מוּתָּר.

רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא, רַבִּי אָבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוּדָה דְּמַתְנִיתָתָן. אִקְלַס רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דְּמַר שְׁמוּעָה בְּשֵׁם זְעֵיר מִינֵיהּ. תָּנֵי רַבִּי יוּדָה לְחוּמְרָא. הֵיךְ עֲבִידָא? הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בִּמְלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, וּבְשְׁבִיעִית הִתְחִיל מַפְשִׁיט יָדוֹ לִישָּׂא וְלִיתֵּן בְּפֵירוֹת עֲבֵירָה, אִם יֵשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת – מוּתָּר. וְאִם לָאו – אָסוּר. אֲבָל אִם הָיָה עוֹסֵק בִּמְלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, כֵּיוָן שֶׁבָּאַת שְׁבִיעִית, הִתְחִיל מַפְשִׁיט יָדוֹ וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת עֲבֵירָה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת – אָסוּר. לָא בְּדָא רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא, רַבִּי אָבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוּדָה דְּמַתְנִיתָתָן, אִקְלַס רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דְּמַר שְׁמוּעָה כִּשְׁוּם זְעֵיר מִינֵיהּ. אוּף הָכָא כֵּן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: תַּמָּן – אֵין הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת. בְּרֹם הָכָא – הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ לוּלְבֵי זֵרְדִים וְהֲדָרִים – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר וְלִדְמֵיהֶן בִּיעוּר. לוּלְבֵי הָאֵלָה וְהַבּוֹטְנָא וְהָאֲטָדִים – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. אֵין לָהֶן בִּיעוּר וְלֹא לִדְמֵיהֶן בִּיעוּר. אֲבָל לָעֲלִים – יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן.

הַוָּורֶד, וְהַכּוֹפֶר, וְהַקְּטָף, וְהַלּוֹטֶם – יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין לַקְּטָף שְׁבִיעִית, שֶׁאֵינוֹ פֶּרִי.

וֶורֶד חָדָשׁ שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן – יְלַקֵּט אֶת הַוֶּורֶד. וְיָשָׁן בְּחָדָשׁ – חַיָּיב בַּבִּיעוּר. חֲרוּבִים חֲדָשִׁים שֶׁכְּבָשָׁן בְּיַיִן יָשָׁן וְיֵשִׁנִים בְּחָדָשׁ – חַיָּיבִין בַּבִּיעוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא בְּנוֹתֵן טַעַם – חַיָּיב לְבָעֵר, מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. וּמִין בְּמִינוֹ – כָּל שֶׁהוּא. שְׁבִיעִית – אוֹסֶרֶת בְּכָל שֶׁהוּא בְּמִינָהּ, וְשֶׁלֹּא בְּמִינָהּ – בְּנוֹתֵן טַעַם.

גמרא בְּרַאשָׁה דְּפֵירְקָא אַתְּ אָמַר: אֵין אוֹכְלִין עַל הָעִיקָּר, וְכָא אַתְּ אָמַר: אוֹכְלִין עַל הָעִיקָּר. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: תַּמָּן – אֵין סוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת, בְּרֹם הָכָא – סוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת. מִכֵּיוָן שֶׁהִקְשׁוּ – נַעֲשׂוּ כַּאֲבִיהֶן. תָּנֵי: וְכוּלָּן שֶׁנִּבְנְסוּ מִשִּׁשִּׁית לַשְּׁבִיעִית – שִׁשִּׁית.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. כָּל הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בַּמַּקְדִּישִׁין וּפוֹסְלִין בַּבְּכוֹר. הַסַּדָּק - כָּל שֶׁהוּא, פּוֹגֶמֶת אֶת הָאֹזֶן, בֵּין בִּידֵי אָדָם וּבֵין בִּידֵי שָׁמַיִם. אֵיזוֹ הִיא פְּגִימָה? כָּל שֶׁנּוֹתֵן אֶצְבָּעוֹ עָלֶיהָ וְהִיא חוֹגֶרֶת, עַד כַּמָּה תְּנַקֵּב? עַד כַּרְשִׁינָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תְּיַבֵּשׁ עַד כַּעֲדָשָׁה. עַד כַּמָּה? רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם אוֹמֵר: עַד כְּדֵי שֶׁתִּפָּרֵךְ, וּקְרוֹבִין דִּבְרֵיהֶן לִהְיוֹת שָׁוִין.

ב. אֵיזֶה הוּא רֹק? שֶׁצָּף עַל גַּבֵּי הָעַיִן, וְלֹא הַמִּשְׁקָע בַּקַּרְקַע הָעַיִן. חֶלְזוֹן כְּמִשְׁמָעוֹ, נָחָשׁ כְּמִשְׁמָעוֹ, עָנָב כְּמִשְׁמָעוֹ, הָיְתָה בּוֹ יַבֶּלֶת וַחֲתָכָהּ, אִם יֵשׁ בּוֹ עֶצֶם - יִשָּׁחֵט, וְאִם לָאו - לֹא יִשָּׁחֵט. וְרִיר קָבוּעַ אַרְבָּעִים יוֹם. מַיִם קְבוּעִין שְׁמוֹנִים יוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: רִיר קְבוּעַ שְׁמוֹנִים, מַיִם קְבוּעִין שְׁמוֹנִים, אָכַל לַח וְיָבֵשׁ שֶׁל בֵּית הַבַּעַל וְלֹא לַח וְיָבֵשׁ שֶׁל בֵּית הַשְּׁלָחִין, אָכַל לַח וְאַחַר כָּךְ יָבֵשׁ - עוֹלִין לוֹ. יָבֵשׁ וְאַחַר כָּךְ אָכַל לַח - אֵין עוֹלִין. לְעוֹלָם אֵין עוֹלִין לוֹ, עַד שֶׁיֹּאכַל יָבֵשׁ אַחַר לַח. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: וְרִיר, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם שָׁמָּא יְהַלֵּךְ וְיַחֲזֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הָיְתָה עֵינוֹ דּוֹמַעַת - בְּיָדוּעַ שֶׁהַמַּיִם עוֹבְרִין. פְּסָקָה מִלִּהְיוֹת דּוֹמַעַת - בְּיָדוּעַ שֶׁהַמַּיִם קְבוּעִין. נִקְּבוּ חָטְמָיו זֶה לְתוֹךְ זֶה, מִבִּפְנִים - לֹא יִשָּׁחֵט, מִבַּחוּץ - יִשָּׁחֵט.

ג. אֵיזוֹ הִיא תְּיוֹמֶת? מִן הַתְּיוֹמֶת וְלִפְנִים, אוֹ מִן הַתְּיוֹמֶת שֶׁלִּפְנִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָפוֹסָאי אוֹמֵר: אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר אֶלָּא עַל הַחִיצוֹנִית. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: אֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הַפְּנִימִית כָּל עִקָּר. נִפְגֶּמֶת סִירַת אֲלִיָּה בַּמַּקְדִּישִׁים - הֲרֵי זֶה מוּם. נִפְגַּם הַזּוֹבֶן כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט. אֵיזֶהוּ זוֹבֶן? כִּיס וְלֹא הַזָּכָר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּטְלוֹ וְאַב וְחָזַר לְמְקוֹמוֹ. נֶחְתְּכָה זָנָב מִן הָעֶצֶם וְלֹא מִן הַפֶּרֶק אוֹ שֶׁהָיָה רֹאשׁ הַזָּנָב מְפֻצָּל לִשְׁתֵּי עֶצְמוֹת, אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּשָׂר בֵּין חוּלְיָא לְחוּלְיָא כִּמְלֹא חוּלְיָא - הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׁחֵט. אוֹ אֵין לָהּ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט. הָיוּ לָהּ שְׁנַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּשְּׁנִיָּה אֶלָּא כְּפוֹל - הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׁחֵט. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּפָרָה שֶׁל בֵּית מְנַחֵם, שֶׁהוֹשִׁיבוּהוּ עַל עִכּוּז וּמְעֻכְּבוּהוּ בַּבֵּיצִים, וְלֹא יָצְאת אֶלָּא אַחַת, וְנִשְׁחֲטָה, וְנִמְצְאת שְׁנַיָּה דְּבוּקָה עַל הַכֶּסֶל, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה וְהִכְשִׁיר. וּכְשֶׁנֶּאֶמְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, אָמַר: ״הֲאֻכִּילְכֶם עֲקִיבָה נְבָלוֹת׳! נִטְּלוּ קַרְנַיִם וּטְלָפַיִם וְהַזָּכָר עִמָּהֶן - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט.

ד. אֵיזֶה יַתִּיר? כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ עֵינַיִם וְחָמֵשׁ רַגְלַיִם. הֶחְסֵר? שָׁלֹשׁ רַגְלַיִם וְעַיִן אַחַת. אֵיזֶהוּ פָּסוּל? כָּל שֶׁהַכְּסָלִין יוֹצְאִים. נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתָיו, אוֹ שֶׁהָיָה בּוֹ מוּם מִבִּפְנִים - אֵינוֹ מוּם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כא, יח): ״עִוֵּר אוֹ פִּסֵּחַ״, מַה עִוֵּר וּפִסֵּחַ הַמְיֻחָדִין, מוּם שֶׁבְּגָלוּי וְאֵין חוֹזֵר כּוֹ׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם: אֵילָא הָיָה מוֹנֶה מוּמִין בְּיִבְנֶה, וַאֲמָרָן לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהוֹדוּ לוֹ. וְעוֹד שְׁלֹשָׁה הוֹסִיף. אָמְרוּ לוֹ: לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא אַחַת, שֶׁגַּלְגַּל עֵינוֹ עָגֹל כְּשֶׁל אָדָם, וּפִיו דּוֹמֶה כְּשֶׁל חֲזִיר, וְשֶׁנְּטַל רֹב הַלָּשׁוֹן. וְרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אָמַר: רֹב הַמְדַבֵּר בַּלָּשׁוֹן, בֵּית דִּין שֶׁאַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ: הֲרֵי אֵלּוּ מוּמִין. שְׁפָתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הָעֶלְיוֹנָה - הֲרֵי זֶה מוּם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיְתָה עֶלְיוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁל חֲזִיר - הֲרֵי זֶה מוּם. פִּיו בָּלוּם, וְרַגְלָיו מוּהֲלָמוֹת מְחֻמֶּת עַצְמוֹ - יִשָּׁחֵט, מְחֻמֶּת הָרוּחַ - לֹא יִשָּׁחֵט. אָזְנָיו מְגֻפָּפוֹת בַּחֲסִיסָה אַחַת - לֹא יִשָּׁחֵט. בִּשְׁתֵּי חֲסִיסוֹת - יִשָּׁחֵט. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זָנָב הָרָחֵל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׁלֹשׁ חֻלְיוֹת - לֹא יִשָּׁחֵט. שְׁתַּיִם - יִשָּׁחֵט. זָנָב הָעֶגֶל שֶׁאֵינָהּ מַגַּעַת לְעֲרָקוֹב - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט. בְּאֵיזֶה עֲרָקוֹב אָמְרוּ? רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: בָּעֲרָקוֹב שֶׁבְּאֶמְצַע יָרֵךְ, עַד קֻבְּיָן הָעֶלְיוֹן, וְלֹא עַד קֻבְּיָן הַתַּחְתּוֹן.

ה. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן כְּמוּמִין, וְשׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בַּמִּקְדָּשׁ, וְאֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בַּגְּבוּלִין. וְאֵלּוּ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

חֵן: הַגּוּמִּים, הַצּוֹמֵחַ, וְהַצּוֹמֵם, וּנְקֵבָה. אֵיזֶה הוּא גּוּמִּים? כָּל שֶׁאֵין לוֹ קְרָנַיִם. וְצוֹמֵחַ - כָּל שֶׁאֵין לוֹ אָזְנַיִם. צוֹמֵם - שֶׁאָזְנָיו מְגֻפָּפוֹת. רַבִּי אֶלְעָאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אַנְדְּרוֹגִינוֹס בְּכוֹר הוּא, וּמוּמוֹ בּוֹ - יִשְׁחַט עָלָיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין קְדֻשָּׁה חָלָה עָלָיו, אֶלָּא יֵצֵא וְיֵרָעֶה בָּעֵדֶר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים טו, יט): "כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹהֶיךָ"; שְׁכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'זָכָר' - מוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִן הַכְּלָל.

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. מוּמִין אֵלּוּ, בֵּין קְבוּעִין וּבֵין עוֹבְרִין - פְּסוּלִין בָּאָדָם. יֶתֶר עֲלֵיהֶן אָדָם - צָוְארוֹ שָׁמוּט וְשָׁקוּעַ. הַזַּבְלָגָנִים, וְהַקַּרְחָנִין, וְשֶׁאֵין לָהֶן שִׁנַּיִם, בַּעֲלֵי חֲטוֹטְרוֹת - כְּשֵׁרִים, אֲבָל פְּסוּלִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. סָרִיס אָדָם וּסְרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה, הַשְּׁכֵנְיָה וְהַסַּגְרִיס. אֵיזֶה הוּא שְׁכֵנְיָה? שֶׁגְּבִינָיו שׁוֹכְבִין. סַגְרִיס שֶׁגְּבִינָיו אֶחָד שָׁחוֹר וְאֶחָד לָבָן. אֵיזֶהוּ הוּא סָכֵי שֶׁמֶשׁ? שֶׁרוֹאֶה אֶת הַחַדָּר וְאֶת הָעֲלִיָּה כְּאַחַת. לְרֹאוֹת אֶחָד רוֹאֶה שְׁנַיִם, הָא כֵיצַד? רָאָה אֶת חֲבֵרוֹ וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא רוֹאֶה'. חוֹטְמוֹ בָּלוּם וְסוֹלֵד וְנוֹטֵף. אָזְנָיו רְצוּמוֹת וְאָזְנָיו רְצוּעוֹת, וְעֵינָיו טְרוּטוֹת, וְעֵינָיו מְלוּדְּנִיוֹת, וְעֵינָיו גְּדוֹלוֹת אוֹ קְטַנּוֹת. גְּדוֹלוֹת כְּשֶׁל עֵגֶל, קְטַנּוֹת כְּשֶׁל אַוָּז, וּבַעַל בּוֹהֲקִית, רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עָלָיו, וּבֵין הַנְּפִלִים בָּאָה עָלָיו, נִכְפֶּה אֲפִלּוּ לִזְמַן מְרֻבֶּה.

ב. אֵיזֶה הוּא מְרוֹחַ אָשֶׁךְ? זֶה הַקָּלִיטִים שֶׁנִּכְנְסָה רוּחַ בַּאֲשָׁכָיו; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: זֶה הַשָּׁחוּף. פַּרְסָתוֹ חֲלוּלָה, עֲקוּמָה דּוֹמֶה לְמַגָּל, שׁוֹקוֹ נָתוּן בְּאֶמְצַע רַגְלוֹ, מַכִּישׁ מִלְמַעְלָה וּמַפְסִיעַ מִלְמַטָּה, בַּעַל הַקִּיפִין וְהַשִּׁיּוּפָצָד, אֲצָבְעוֹתָיו גְּרוּמוֹת, אֲצָבְעוֹתָיו מְרוֹכָבוֹת זוֹ עַל זוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה אֲצָבַע גְּדוֹלָה עֲקוּמָה - פָּסוּל. הָיְתָה בּוֹ שׁוּמָא, אִם יֵשׁ בָּהּ שֵׂעָר - פָּסוּל, אֵין בָּהּ שֵׂעָר - כָּשֵׁר. גְּדוֹלָה - פָּסוּל. קְטַנָּה - כָּשֵׁר.

הַשָּׁלֵם

וְכַמָּה הִיא גְּדוֹלָה? רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: עַד כְּאִיסָר הָאִיטַלְקִי. יִתֶּרֶת - אִם יֵשׁ בָּהּ עֶצֶם - פָּסוּל. אִם לָאו - כָּשֵׁר. יִתִּיר - כְּגוֹן שֶׁהוּא אִטֵּר אֶצְבָּעוֹת יָדָיו, וְאֶצְבָּעוֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ. רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר וְרַבִּי פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן, וְאָמַר: 'כְּמוֹתוֹ יִרְבּוּ כֹהֲנִים גְּדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל'. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: כָּךְ אָמַר - 'כְּמוֹתוֹ יִתְמַעֲטוּ נְתִינִים מְמְזֵרִין בְּיִשְׂרָאֵל'. אִטֵּר, בֵּין בְּיָדָיו וּבֵין בְּרַגְלָיו - פָּסוּל. הַשּׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, רַבִּי פּוֹסֵל וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. הַזִּיּוּר, וְהַלִּיפִּיז, וְהַתִּימִיז, וְהַלִּימִז, וּלְוִיקָן, וְעַקְלָן, וְעַקְשָׁן, וְקַלְבָּן, וְהַקִּישָׁן - פְּסוּלִין בָּאָדָם וּכְשֵׁרִין בַּבְּהֵמָה.

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. הַבָּא אַחַר הַנְּפָלִים, אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא, בֵּן שְׁמוֹנָה וּבֶן תִּשְׁעָה שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ מֵת - בְּכוֹר לַנַּחֲלָה וְאֵין בְּכוֹר לַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כא, טז): "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה" וְגוֹ'. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בַּחַיִּים - פּוֹטֵר אֶת הַבָּא אַחֲרָיו מִן הַבְּכוֹרָה. אֲבָל לֹא חֲמֵשׁ סְלָעִים שֶׁל בֵּן. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא, מֵת אֶחָד מֵהֶן - שְׁנֵי בְּכוֹר לַנַּחֲלָה וְאֵין בְּכוֹר לַכֹּהֵן. יָלְדָה הִיא וְכֹהֶנֶת, הִיא וּלְוִיָּה, הִיא וְהָאִשָּׁה שֶׁכְּבָר יָלְדָה, שְׁנֵי זְכָרִים - בְּכוֹר לְכֹהֵן וְאֵין בְּכוֹר לַנַּחֲלָה, מֵת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שֶׁהָיָה זָכָר וּנְקֵבָה - אֵינוֹ בְּכוֹר, לֹא לַנַּחֲלָה וְלֹא לַכֹּהֵן.

ב. יֵשׁ שֶׁנּוֹתֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ, יֵשׁ שֶׁאָבִיו נוֹתֵן עַל יָדוֹ, יֵשׁ שֶׁהוּא וְאָבִיו נוֹתֵן עַל יָדוֹ, יֵשׁ שֶׁהוּא וְאָבִיו נוֹתְנִין, לֹא הוּא וְלֹא אָבִיו נוֹתְנִין. אֵיזֶה הוּא שֶׁנּוֹתֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ? הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה וְלִידָתוֹ שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה - נוֹתֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. סָפַק בֶּן תִּשְׁעָה לְרֹאשׁוֹן, וּבֶן שְׁבָעָה לָאַחֲרוֹן - נוֹתֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֵא, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן - הַשֵּׁנִי נוֹתֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. אֵיזֶהוּ שֶׁאָבִיו נוֹתֵן עַל יָדוֹ? שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֶא - זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים וְזֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. נָתַן הָאָב חֲמֵשׁ סְלָעִים וָמֵת - הָאָב הַשֵּׁנִי חַיָּב, וְהַבָּנִים פְּטוּרִין. יָלְדָה הִיא וְכֹהֵנֶת, הִיא וּלְוִיָּה, הִיא וְהָאִשָּׁה שֶׁכְּבָר יָלְדָה, שֵׁנִי -אֲבִיו נוֹתֵן עַל יָדוֹ. מֵת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שֶׁהָיָה זָכָר וּנְקֵבָה - לֹא הוּא וְלֹא אָבִיו נוֹתְנִין. אֵיזֶה הוּא שֶׁהוּא וְאָבִיו נוֹתְנִין? שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֶא - זֶה נוֹתֵן חֲמִשָּׁה סְלָעִים לַכֹּהֵן, וְזֶה נוֹתֵן חֲמִשָּׁה סְלָעִים לַכֹּהֵן. נָתַן הָאָב חֲמִשָּׁה סְלָעִים וָמֵת, הָאָב הַשֵּׁנִי חַיָּב וְהַבָּנִים פְּטוּרִין. מֵת אֶחָד מִן הַבָּנִים - הַבֵּן הַשֵּׁנִי חַיָּב וְהָאֲבוֹת פְּטוּרִין. נָתַן הָאָב חֲמֵשׁ סְלָעִים, וּמֵת אֶחָד מִן הַבָּנִים - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין. אַחַת בִּכְּרָה וְאַחַת שֶׁלֹּא בִכְּרָה, שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים, מֵת אֶחָד מֵהֶן תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֶא - זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. נָתַן הָאָב חֲמִשָּׁה סְלָעִים לַכֹּהֵן, וּמֵתוּ הַבָּנִים עַד שֶׁלֹּא חָלְקוּ בִּנְכָסֵי אֲבִיהֶן - חַיָּבִין, מִשֶּׁחָלְקוּ בִּנְכָסֵי אֲבִיהֶם - פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁחָלְקוּ בִּנְכָסֵי אֲבִיהֶם, אִם יֵשׁ לָזֶה בְּעֶשָׂרָה דִּינָרִין מִשֶּׁל אֲבִיהֶם - חַיָּבִין, וְאִם לָאו - פְּטוּרִין. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁלֹּא בִכְּרוּ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בַּמַּחֲבֶא - נוֹתְנוֹת עֶשֶׂר סְלָעִים לַכֹּהֵן. מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - מוֹצִיאוֹת מִיָּדוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לְכֹהֵן אֶחָד נָתְנוּ - אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ, אִם לִשְׁנֵי כֹהֲנִים נָתְנוּ - מוֹחֲזְרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

ג. לְפִדּוֹת אֶת עַצְמוֹ וְלַעֲלוֹת לָרֶגֶל - פּוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ וְאַחַר כָּךְ עוֹלֶה לָרֶגֶל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹלֶה לָרֶגֶל וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ, שֶׁזּוֹ מִצְוָה עוֹבֶרֶת. לִלְמֹד תּוֹרָה וְלִשָּׂא אִשָּׁה - לוֹמֵד וְאַחַר כָּךְ נוֹשֵׂא אִשָּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין יָכוֹל לֵישֵׁב בְּלֹא אִשָּׁה - נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ לוֹמֵד תּוֹרָה. הוּא לִלְמֹד תּוֹרָה וּבְנוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, הוּא לִישָּׂא אִשָּׁה וּבְנוֹ לִישָּׂא אִשָּׁה - הוּא קוֹדֵם אֶת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה

הַשָּׁלֵם

אוֹמֵר: אִם הָיָה בְּנוֹ זָרִיז, וְתוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת בְּיָדוֹ - בְּנוֹ קוֹדְמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִרְצָה אֶת בְּנוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, הִדִּירוֹ מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה, וְהִתִּיר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְמַלֹּאת לוֹ חֲבִית מַיִם, וּלְהַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר.

ד. חֲמֵשׁ סְלָעִים שֶׁל בֵּן, שִׁלְשִׁים שֶׁל עֶבֶד, חֲמִשִּׁים שֶׁל אֹנֶס וְשֶׁל מְפַתֶּה, וּמֵאָה שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רַע - כֵּלָּן בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וּבְמָנֶה צוֹרִי, וְכֵלָּן נִפְדִּין בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף, חוּץ מִמּוֹתַר שְׁקָלִים הָרְאוּיִן וּפְדְיוֹן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁאֵין בָּאִין אֶלָּא מִן הַמַּטְבֵּעַ. עֵגֶל זֶה לְפִדְיוֹן בְּנִי - אֵין בְּנוֹ פָּדוּי, אֲבָל אִם אָמַר: ׳עֵגֶל זֶה בַּחֲמִשָּׁה סְלָעִים לְפִדְיוֹן בְּנִי׳, וְ׳טַלְיִת זֶה בַּחֲמִשָּׁה סְלָעִים לְפִדְיוֹן בְּנִי׳ - בְּנוֹ פָּדוּי. אֲבָל אֵין פּוֹדִין לֹא בַּעֲבָדִים, וְלֹא בִּשְׁטָרוֹת, וְלֹא בְּקַרְקָעוֹת, וַאֲפִלּוּ אָמַר: ׳עֶבֶד זֶה בַּחֲמִשָּׁה סְלָעִים לְפִדְיוֹן בְּנִי׳, וְ׳קַרְקַע זוֹ בְּחֲמֵשׁ סְלָעִים לְפִדְיוֹן בְּנִי׳ - אֵין בְּנוֹ פָּדוּי, נָתַן הָאָב חֲמִשָּׁה סְלָעִים לַחֲמִשָּׁה כֹּהֲנִים - בְּנוֹ פָּדוּי, נְתָנָן לוֹ זוֹ אַחַר זוֹ, זוֹ אַחַר זוֹ - בְּנוֹ פָּדוּי. נְתָנָן לוֹ חָזֵר וּנְטָלָן הֵימֶנּוּ - בְּנוֹ פָּדוּי, כְּךְ הָיָה רַבִּי טַרְפוֹן עוֹשֶׂה: נוֹטְלָן הֵימֶנּוּ, וְחוֹזֵר וְנוֹתְנוֹ לוֹ.

ה. אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, שֶׁאַף שֶׁלֹּא הִשְׁבִּיחוּ בְּשֶׁלָּהֶן. כֵּיצַד? הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת אֵצֶל אֲחֵרִים, רוֹעָה בָאָפָר - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּזְּרוֹעַ וּבִלְחָיַיִם וּבַקֵּבָה. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא פִלְּפְּלוּ בּוֹ יְתוֹמִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם אֶלָּא בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצָא לוֹ, אֲבָל בָּנוּ בְּנֵין וְנָטְעוּ נְטִיעָה - הַכֹּל שָׁוִין שֶׁנּוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. אִם אָמַר: ׳אִי אֶפְשִׁי בְּשֶׁלֹּא לְטוֹל וְשֶׁלֹּא לְתֵּן׳ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. כֵּיצַד אֵין נוֹטֵל בָּרְאוּי כְּבַמְּחֻזָּק? מֵת אָבִיו בְּחַיֵּי אָבִיו - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אָבִיו, וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו. וְאִם הָיָה בְּכוֹר - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם אַף מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו. הַבְּכוֹרָה וְהַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהַמְיַבֵּם אֶת אֵשֶׁת אָחִיו, וְהַמַּתָּנָה,

תּוֹסֶפְתָּא

נָזִיר וַחֲצִי נָזִיר, וְתַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה - כֻּלָּן אֵין נוֹטְלוֹת בָּרְאוּי כְּבַמֶּחְזָק, אֲבָל נוֹתֵן לָהֶן מִשָּׁדֶה הַחוֹזֵר בַּיּוֹבֵל. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: הַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, בְּנֵי מִשְׁפָּחָה נוֹתְנִין לוֹ מָעוֹת וּמוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לו, ט): ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״ וְגוֹ׳.

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נוֹהֵג בְּגְדוֹלִים וּבְקְטַנִּים, בִּזְכָרִים וּבִנְקֵבוֹת, בְּתָמִימִים וּבְעָלֵי מוּמִים, וּמַעֲשְׂרִין אוֹתָן מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יד, כב): ״עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר״ - בִּשְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֶחָד מַעֲשַׂר דָּגָן וְאֶחָד מַעֲשַׂר בְּהֵמָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: ״שָׁנָה שָׁנָה״, שֶׁל שָׁנָה אַתָּה מְעַשֵּׂר וְאִי אַתָּה מְעַשֵּׂר מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ. גְּדָיָה שֶׁיָּלְדָה שָׁלֹשׁ בָּנוֹת, וּבְנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ נִכְנְסוֹת לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֲנִי רָאִיתִי גְּדָיָה שֶׁמִּתְעַשֶּׂרֶת בַּת שְׁנָתָהּ. הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה שֶׁל שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, אִם מֵכִיר בָּהּ שֶׁל שָׁנָה שָׁנָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ - נִכְנֶסֶת לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. אִם לָאו - אֵין נִכְנֶסֶת לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

ב. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה מִצְטָרֵף מְלֹא רֶגֶל רוֹעָה, וְלֹא מְלֹא רֶגֶל בְּהֵמָה מְהֻלֶּכֶת. כַּמָּה רֶגֶל בְּהֵמָה? שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים מִיל. כֵּיצַד? הָיוּ לוֹ חָמֵשׁ בִּסְפָר חֲנַנְיָא, וְחָמֵשׁ בְּסִפָּר עוֹתָנִי, וְחָמֵשׁ בְּסִפָּר בְּצִיפּוֹרִי - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת. חָמֵשׁ בְּסִפָּר חֲנַנְיָא, וְחָמֵשׁ בְּצִיפּוֹרִי - עַד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ אַפִּלּוּ אַחַת בְּצִיפּוֹרִי. הָיָה לוֹ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִכָּאן וּמִכָּאן, כְּגוֹן הַשּׁוֹלְמֵי מִנְּרִי, וּשְׁתֵּי אַטְטִינִיּוֹת - אֵין מִצְטָרְפוֹת זוֹ עִם זוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בָּאָרֶץ וְחוּצָה לָאָרֶץ. נָהָר הַיּוֹצֵא מִמְּעָרַת פַּמְיֵיס, וְעוֹבֵר בִּימָּהּ שֶׁל סוֹפָנִי, וּבִימָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁמוֹ יַרְדֵּן - אֵין מִתְחַשֵּׁב עִם הַיַּרְדֵּן. אֵיזֶהוּ יַרְדֵּן? מִבֵּית יַרְחוֹ וּלְמַטָּה.

ג. אֵיזֶה לָקוּחַ? כָּל שֶׁמְּכָרוֹ לוֹ, וְחוֹזֵר וּלְקָחוֹ הֵימֶנּוּ, אוֹ שֶׁנְּתָנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה, וְחוֹזֵר וּלְקָחוֹ הֵימֶנּוּ. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ עֵבֶר פָּרָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אַף

הַשָּׁלֵם

עַל פִּי שֶׁיָּלְדָה אֵצֶל בְּעָלִים נִכְנֶסֶת לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. הַכֹּל נִכְנָס לְהִתְעַשֵּׂר, חוּץ מִן כִּלְאַיִם וְהַטְרֵפָה; דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בִּרְתּוֹתָא, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִשְּׁמוֹ, אַף יוֹצֵא דֹּפֶן וּמְחַסֵּר זְמַן וְהַיָּתוֹם. אֲבָל אֵיזֶה הוּא כִלְאַיִם? רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִן גְּדִי, אֲפִלּוּ כְּמִין כֶּבֶשׂ, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִן הַכֶּבֶשׂ אֲפִלּוּ כְּמִין גְּדִי, טְרֵפָה כְּמַשְׁמָעָהּ, יוֹצֵא דֹּפֶן כְּמַשְׁמָעוֹ. אֵין פָּחוֹת מִשְּׁמוֹנַת יָמִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְחַסֵּר זְמַן נִכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

ד. הַנִּרְבָּע, וְהַמְקֻצֶּה, וְהַנֶּעֱבָד, אֶתְנַן וּמְחִיר, וְטֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - אֵין נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - אֵין נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר ׳זָכָר׳ - מוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִן הַכְּלָל.

ה. אֵיזֶהוּ אֶתְנַן? כָּל שֶׁנִּתַּן לָהּ עֵבֶר פָּרָתוֹ, וְחָזַר וּלְקָחוֹ הֵימֶנָּה. אֵיזֶהוּ מְחִיר? כָּל שֶׁהֶחְלִיף לוֹ עֵבֶר פָּרָתוֹ, וְחָזַר וּלְקָחוֹ הֵימֶנּוּ.

ו. שָׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה, בְּפֹרֶס הַפֶּסַח וּבְפֹרֶס עֲצֶרֶת וּבְפֹרֶס חָג - אֵין לָהֶן קְצָבָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין פָּחוֹת מֵחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם קֹדֶם לָרֶגֶל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי: הוֹאִיל וְאִלּוּ אוֹמֵר בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל, וְאִלּוּ אוֹמֵר בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי, הֲאֱלוּלִיִּין מִתְעַשְּׂרִין בַּעֲצָמָן, כֵּיצַד? נוֹלְדוּ לוֹ חֲמִשָּׁה בְּאָב וַחֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל, חֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי, וַחֲמִשָּׁה בְּאָב וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי - אֵין מִצְטָרְפִין. חֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי וַחֲמִשָּׁה בְּאָב - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.

ז. כֵּיצַד מְעַשְּׂרִין? מַעֲמִיד אִמָּהוֹת מִבַּחוּץ וְהֵן גּוֹעוֹת, וְהַבָּנִים יוֹצְאִין לִקְרָאתָן. יָצְאוּ שְׁמִינִי וּתְשִׁיעִי כְּאֶחָד - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶם. הַתְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ. עֲשִׂירִי וְאֶחָד עָשָׂר - כֻּלָּן יְמוּתוּ. הָיָה מוֹנֶה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, מֵת רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶן. הָיָה מוֹנֶה וּקְרָאוֹ חֲבֵרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶם,

תּוֹסֶפְתָּא

הָיָה מוֹנֶה וְחָשְׁכָה לֵיל שַׁבָּת - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶם. הָיָה מוֹנֶה וְהוֹצִיא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ מִן הַדֵּיר, וְחָזַר, כְּמִנְיַן לְכָל דָּבָר, מְנָאָן רְבוּצִין, אוֹ עוֹמְדִין - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶן. הָיָה מוֹנֶה, וְקָפַץ מִן הַמְּנוּיִן לְשֶׁאֵין מְנוּיִן, אִם מַכִּירוֹ - פָּטוּר וְהֵן חַיָּבִין. וְאִם לָאו - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין, נִתְעָרֵב בָּהֶן יְתוֹם אוֹ לָקוֹחַ - הֲרֵי כֻלָּן פְּטוּרִין. הָיָה לוֹ עֲשָׂרָה וּמָנָה חֲמִשָּׁה, וּמֵת אֶחָד מִן הַמְּנוּיִן - הֲרֵי זֶה מַשְׁלִים עֲלֵיהֶן מִשֶּׁאֵינָן מְנוּיִן, אֵלּוּ שֶׁמְּנוּ פְּטוּרִין וְהַשְּׁאָר יִצְטָרְפוּ לַגֹּרֶן הַבָּא. הָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר, לֹא יֹאמַר: ״הֲרֵינִי מַכְנִיס עֲשָׂרָה מֵהֶן לַדִּיר״, אֶלָּא מַכְנִיס אֶת כֻּלָּן וּמוֹנֶה מֵהֶן עֲשָׂרָה, וְהַשְּׁאָר יִתְעַשְּׂרוּ לְשָׁנָה הַבָּאָה. מְנָאָן לְמַפְרֵעַ - עֲשִׂירִי שֶׁבְּכֻלָּן מְקֻדָּשׁ. קָרָא לַתְּשִׁיעִי ׳תְּשִׁיעִי׳, לַעֲשִׂירִי ׳עֲשִׂירִי׳, לְאֶחָד עָשָׂר ׳אֶחָד עָשָׂר׳, תְּשִׁיעִי לְחֻלִּין עֲשִׂירִי מַעֲשֵׂר אֶחָד עָשָׂר חֻלִּין. קָרָא לַתְּשִׁיעִי ׳עֲשִׂירִי׳, וְלָעֲשִׂירִי ׳תְּשִׁיעִי׳, וּלְאֶחָד עָשָׂר ׳אֶחָד עָשָׂר׳, תְּשִׁיעִי נֶאֱכָל בְּמוּמוֹ, עֲשִׂירִי מַעֲשֵׂר וְאֶחָד עָשָׂר קָרֵב שְׁלָמִים. קָרָא לַתְּשִׁיעִי ׳תְּשִׁיעִי׳, וְלָעֲשִׂירִי ׳תְּשִׁיעִי׳, וּלְאֶחָד עָשָׂר ׳עֲשִׂירִי׳, תְּשִׁיעִי חֻלִּין וַעֲשִׂירִי מַעֲשֵׂר, וְאֶחָד עָשָׂר קָרֵב שְׁלָמִים. קָרָא לַתְּשִׁיעִי ׳עֲשִׂירִי׳ לָעֲשִׂירִי ׳תְּשִׁיעִי׳, וּלְאֶחָד עָשָׂר ׳עֲשִׂירִי׳ - שְׁלִשְׁתָּן מְקֻדָּשִׁין. תְּשִׁיעִי נֶאֱכָל בְּמוּמוֹ, עֲשִׂירִי מַעֲשֵׂר, אֶחָד עָשָׂר קָרֵב שְׁלָמִים, וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, קָרָא לַתְּשִׁיעִי ׳תְּשִׁיעִי׳, וְלָעֲשִׂירִי ׳עֲשִׂירִי׳, וּלְאֶחָד עָשָׂר ׳עֲשִׂירִי׳ - אֵין אֶחָד עָשָׂר מְקֻדָּשׁ. זֶה הַכְּלָל, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין אֶחָד עָשָׂר מְקֻדָּשׁ, עַד שֶׁיִּשְׁתֹּק בַּתְּשִׁיעִי, וְיִקְרָא לָעֲשִׂירִי ׳תְּשִׁיעִי׳ וּלְאֶחָד עָשָׂר ׳עֲשִׂירִי׳. בְּהֵמָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ סָפֵק מַעֲשֵׂר בִּזְמַן הַזֶּה - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ. סָפֵק אֶחָד עָשָׂר - הֲרֵי כֻלָּן יְמוּתוּ. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁל יְתוֹמִין - מוֹכְרִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי ׳הַשֵּׂכֶל אֲבֵדָה׳ לַבְּעָלִים. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁשְּׁחָטוֹ, גִּידְיוֹ, וְקַרְנָיו, וַעֲצָמָיו, וּטְלָפָיו, וְחֶלְבּוֹ, וְעוֹרוֹ, וְגִיזָתוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְרֻבֶּה מִדַּת מַעֲרִיכִין מִמִּדַּת נֶעֱרָכִין, שֶׁחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן נֶעֱרָכִין, אֲבָל לֹא מַעֲרִיכִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְרֻבָּה מִדַּת מַעֲרִיכִין מִמִּדַּת נֶעֱרָכִין, טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - מַעֲרִיכִין וְלֹא נֶעֱרָכִין, אַף הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יְהֵא מַעֲרִיךְ וְלֹא נֶעֱרָךְ.

ב. נָשִׁים וַעֲבָדִים נוֹדְרִין וְנִדָּרִין, נֶעֱרָכִין וּמַעֲרִיכִין, אִם יֵשׁ לָהֶן בַּזְּמַן הַזֶּה - גּוֹבִין מֵהֶן, אִם לָאו - כּוֹתְבִין עֲלֵיהֶן, וְגוֹבִין מֵהֶן לְאַחַר זְמַן, הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - נוֹדְרִין וּמַדִּירִין. הַקִּיטְעִין וּמְכֵי שְׁחִין, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶן דְּמִין - יֵשׁ לָהֶן עֲרָכִין. הַגּוֹסֵס וּבֶן שְׁמוֹנָה - לֹא נָדַר וְלֹא נֶעֱרָךְ, וְהַיּוֹצֵא לֵהָרֵג - לֹא נָדַר וְלֹא נֶעֱרָךְ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַבְיָא אוֹמֵר: נֶעֱרָךְ, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָיו קְצוּבִין, אֲבָל אֵין נָדָר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין דָּמָיו קְצוּבִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נוֹדָר, מַעֲרִיךְ וּמַקְדִּישׁ, וְאִם הִזִּיק - חַיָּב בְּתַשְׁלוּמִין. הָאִשָּׁה שֶׁיָּצְאָה לֵהָרֵג, הוֹצִיא עֻבָּר אֶת יָדוֹ - מַמְתִּינִין לָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד, שֶׁאִלּוּ יָלְדָה, הָיוּ וְלָדוֹתֶיהָ נִסְקָלִים. הָאִשָּׁה שֶׁיּוֹצֵאת לֵהָרֵג, אֲמָרָה: ׳תְּנוּ שַׁעֲרִי לְבִתִּי׳ - נוֹתְנִין לָהּ. מֵתָה סְתָם - אֵין נוֹתְנִין לָהּ, שֶׁהַמֵּתִים אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה.

ג. עֵרֶךְ עָנִי סֶלַע, עֵרֶךְ עָשִׁיר כְּתוּב בַּתּוֹרָה. הָיָה בְּיָדוֹ סֶלַע וְנָתַן הֵימֶנּוּ שְׁלֹשָׁה דִּינָרִים, וְלֹא הִסְפִּיק לִתֵּן דִּינָר הָאַחֲרוֹן עַד שֶׁהֶעֱשִׁיר - מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל, שֶׁאִלּוּ מִתְּחִלָּה נָתַנוּ - פָּטוּר. הָיוּ בְּיָדוֹ שְׁלֹשִׁים סֶלַע, וְנָתַן מֵהֶן עֶשְׂרִים וְתֵשַׁע, וְלֹא הִסְפִּיק לִתֵּן אֶת הָאַחֲרוֹנָה עַד שֶׁהֶעֱשִׁיר - מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

ד. פָּרִים שֶׁל חַג, אֵין פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה וְלֹא יוֹתֵר עַל אַרְבָּעָה עָשָׂר. אֵין פָּתַח בַּטּוֹעָה פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה, וְלֹא יַתִּיר עַל שִׁבְעָה עָשָׂר. אֵין בַּנִּגְעִים פָּחוֹת מִשְּׁבוּעַ אֶחָד, וְלֹא יַתִּיר עַל שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת. אֵין פּוֹחֲתִים מֵאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים הַמְּעֻבָּרִים בַּשָּׁנָה, לֹא נִרְאָה לְהוֹסִיף יַתִּיר עַל שְׁמוֹנָה. מֵעוֹלָם לֹא נִרְאוּ שִׁשָּׁה

תּוֹסֶפְתָּא

חֲדָשִׁים הַמְעֻבָּרִים בְּשָׁנָה, זוֹ אַחַר זוֹ. בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין זְמַנּוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ - נוֹהֲגִין אֶחָד מְעֻבָּר וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְעֻבָּר. וְכֵן בַּגְּלִיּוֹת נוֹהֲגִין אֶחָד מְעֻבָּר וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְעֻבָּר. הָיוּ נוֹהֲגִין תַּמּוּז בְּזְמַנּוֹ וְהָאָב מְעֻבָּר, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לָהֶן שֶׁאָב בְּזִמְנוֹ - מַנִּיחִין אוֹתוֹ, וּמוֹנִין מִכָּאן וָאֵילָךְ אֶחָד מְעֻבָּר וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְעֻבָּר. עֲצֶרֶת, פְּעָמִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲמִשָּׁה וּבְשִׁשָּׁה וּבְשִׁבְעָה, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חָל לִהְיוֹת בַּחֲמִשָּׁה - סִימָן רַע לָעוֹלָם, בְּשִׁשָּׁה - סִימָן בֵּינוֹנִי, בְּשִׁבְעָה - סִימָן יָפֶה לָעוֹלָם. וְכֵן מְצִינוּ שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין לִפְנֵי הַר סִינַי, נִמְשָׁכִין לַאֲחוֹרֵיהֶם שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, וּבָאִין לִפְנֵיהֶם שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִיל, הָיָה הַיּוֹם בָּרוּר וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁתַּלְחִין מִפְּנֵי הָאֵשׁ, אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַנְנֵי כָּבוֹד: רִבְצוּ טַל לִפְנֵי בָּנַי, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ה, ד): "ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם". וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְבִּיץ לִפְנֵיהֶם טְלָלִים וּגְשָׁמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח, י): "גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים" וְגוֹ'. אֵין עֲצֶרֶת חָל לִהְיוֹת אֶלָּא בְּיוֹם הֶנַף. אֵין רֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל לִהְיוֹת אֶלָּא בְּיוֹם הֶנַף, וּבְיוֹם עִבּוּרוֹ. אֲחֵרִים אוֹמְרִין: אֵין בֵּין עֲצֶרֶת לַעֲצֶרֶת וְאֵין בֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶלָּא אַרְבָּעָה יָמִים בִּלְבַד, וְאִם הָיְתָה שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת חֲמִשָּׁה.

ה. אֵין בַּעֲרָכִין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם, וּמוֹסִיפִין עַד עוֹלָם. וְאֵין בִּנְזִירוּת פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם, וּמוֹסִיפִין עַל עוֹלָם.

ו. הֶחָלִיל אֵין דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דּוֹחֶה. לֹא הָיָה מַכֶּה בִּשְׁנֵי חֲלִילִין אֶלָּא בְּחָלִיל אֶחָד. לֹא הָיָה מְחַלֵּק אֶלָּא בְּשֶׂל קָנֶה, מִפְּנֵי שֶׁמְּחַלֵּק יָפֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַדְּרָאוֹלִים לֹא הָיָה בַּמִּקְדָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁמְּעַרְבֵּב אֶת הַקּוֹל, וּמְקַלְקֵל אֶת הַנְּעִימָה. אֵלּוּ הֵן מַכִּין לִפְנֵי מִזְבֵּחַ: עַבְדֵי כְהוּנָה הָיוּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַבְדֵי לְוִיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִשְׁפַּחַת בֵּית הַפְּגָרִים, בַּיִת צְפָרְיָא מִימָאִים - מַשִּׁיאִין לַכְּהֻנָּה; רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: מַכִּירָן הָיִיתִי וּלְוִים הָיוּ.

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק שֵׁנִי

א. אֵין פּוֹחֲתִין מִתִּשְׁעָה כִּנּוֹרוֹת וּמוֹסִיפִין עַד עוֹלָם. אֵין פּוֹחֲתִין מִשְּׁנַיִם עָשָׂר לְוִיִּם הָעוֹמְדִים עַל הַדּוּכָן, וּמוֹסִיפִין עַד עוֹלָם, כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה כִּנּוֹרוֹת וּשְׁנֵי נְבָלִים וּבְצַלְצַל אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-א כה, ט): "הוּא וְאַחָיו וּבָנָיו שְׁנֵים עָשָׂר", כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "יְשׁוּעַ" (עֶזְרָא ג, ב), מְלַמֵּד שֶׁאַף עִמָּהֶן מִן הַמְּנָיָן. מֵעוֹלָם לֹא נִרְאֵית אִשָּׁה בָּעֲזָרָה אֶלָּא בְּשָׁעַת קָרְבָּנָהּ בִּלְבַד, וְלֹא נִרְאֶה קָטָן בָּעֲזָרָה אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַלְוִיִּם אוֹמְרִין בַּשִּׁיר. לֹא הָיוּ אוֹמְרִין בִּנְבֶל וְכִנּוֹר אֶלָּא בְּפֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: צוֹעֲרֵי לְוִיָּה בְּנֵי יִקְרֵי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ בָּעֲזָרַת נָשִׁים, רָאשֵׁיהֶן בֵּין רַגְלֵי הַלְוִיִּם, כְּדֵי לִתֵּן תֶּבֶל בִּנְעִימָה, שֶׁנֶּאֱמַר (עֶזְרָא ג, ט): "וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ בָּנָיו [וְאֶחָיו] קַדְמִיאֵל וּבָנָיו בְּנֵי יְהוּדָה" וְגוֹ'.

ב. חָלִיל שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁל קָנֶה הָיָה, וּמִימוֹת מֹשֶׁה הָיָה, פַּעַם אַחַת צִפּוּהוּ זָהָב, וְלֹא הָיָה קוֹלוֹ עָרֵב כְּמוֹת שֶׁהָיָה, נָטְלוּ צִפּוּיוֹ, וְחָזַר קוֹלוֹ לִהְיוֹת עָרֵב לְכְמוֹת שֶׁהָיָה. צִלְצָל שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁל נְחֹשֶׁת חָיָה וּמִימוֹת מֹשֶׁה הָיָה נִפְגָּם, שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְהֵבִיאוּ אֻמָּנִין מֵאַלְכְּסַנְדְּרִיָּא שֶׁתַּקְּנוּהוּ, וְלֹא הָיָה קוֹלוֹ עָרֵב כְּמוֹ שֶׁהָיָה. מַכֶּתֶשֶׁת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁל נְחֹשֶׁת הָיְתָה, וּמִימוֹת מֹשֶׁה הָיְתָה נִפְגְּמָה, וְשָׁלְחוּ חֲכָמִים וְהֵבִיאוּ אֻמָּנִין מֵאַלְכְּסַנְדְּרִיָּא, וְתִקְּנוּהָ, וְלֹא הָיְתָה מְפֻשֶּׁטֶת כָּרִאשׁוֹנָה, נָטְלוּ אֶת פְּגִימָתָהּ חִזְרָה לִתְחִלָּתָהּ.

ג. אֵלּוּ הַכֵּלִים שֶׁנִּפְגְּמוּ בְּבֵית הָרִאשׁוֹן, וְלֹא עָלְתָה לָהֶן אַרְכָּה, וַעֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (מִלָּכִים-א ז, מה): "נְחֹשֶׁת מְמֹרָט". וַעֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (עֶזְרָא ח, כז): "וּכְלֵי נְחֹשֶׁת מֻצְהָב טוֹבָה שְׁנַיִם חֲמוּדַת כַּזָּהָב", מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה יָפָה כִּשְׁנַיִם כַּזָּהָב. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: שְׁנֵי כֵלִים הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁנַיִם". רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלוּחַ הָיָה. הַמּוֹצִיא מַיִם בִּכְאִיסָר, אָמַר נַרְחִיבֵנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ מֵימָיו

תּוֹסֶפְתָּא

וְהִרְחִיבוּהוּ וְנִתְמַעֲטוּ מֵימָיו, וּסְתָמוּהוּ וְחָזַר לְתַחְלָתוֹ.

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁבַע נִימִין בְּכִנּוֹר הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, יא): ״שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ״, לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יב, א): ״לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית״ - עַל נִימָא שְׁמִינִית, לָעָתִיד לָבוֹא בַּעֲשִׂירִית, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לג, ב): ״הוֹדוּ לַה׳ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ״.

ה. שְׁדֵה אֲחוּזָה לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר, כֵּיצַד? אֶחָד הַמַּקְדִּישׁ בְּפַרְדֵּסוֹת סְפוֹסְטִי, וּבְחוֹלִית שֶׁל מְחוֹזָא, נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמַּקְדִּישׁ בְּפַרְדֵּסוֹת יְרֵחוֹ וּבְחוֹלִית שֶׁל יַבְנֶה - נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, שָׂדֶה מִקְנֶה נוֹתֵן שָׁוְיוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כג): ״וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְכֶּךָ״ - אֵין מִכְסַת אֶלָּא שָׁוְיָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְיעֶזֶר: אֵין כָּל שָׁוְיָהּ הוּא נוֹתֵן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְחִשַּׁב״, נֶאֱמַר כָּאן: ״וְחִשַּׁב״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״וְחִשַּׁב״, מַה ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר לְהַלָּן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, אַף ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר כָּאן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר.

ו. רְאֵה כַּמָּה הֶחְמִירָה תּוֹרָה בֵּין חוֹמְסֵי חָמָס לְאוֹמְרֵי לָשׁוֹן הָרַע, שֶׁאוֹנֵס וּמְפַתֶּה וְחָמָס חָמָס נוֹתֵן חֲמִשָּׁה סְלָעִים, וְאֵינוֹ לוֹקֶה. הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע - לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. הֶחְמִירָה תּוֹרָה דְּבָרִים מִן הַמַּעֲשֶׂה, נֶאֱמַר (שְׁמוֹת כא, טו): ״וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת״, וְנֶאֱמַר (שְׁמוֹת כא, יז): ״וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת״, זֶה בִּסְקִילָה וְזֶה בַּחֲנִיקָה, הֶחְמִירָה תּוֹרָה דְּבָרִים מִן הַמַּעֲשֶׂה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן פַּרְטָא אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יד, לז): ״וַיְמוּתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳. עַל מָה הוֹצִיאוּ שֵׁם רָע עַל עֵצִים וְעַל אֲבָנִים? וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם אֵלּוּ שֶׁלֹּא הוֹצִיאוּ שֵׁם רַע אֶלָּא עַל עֵצִים וְעַל אֲבָנִים נֶעֱנָשׁוּ, וְלֹא עָנַשׁ מוּעָט אֶלָּא עָנַשׁ מְרֻבֶּה, וְלֹא עָנַשׁ לְשָׁעָה אֶלָּא עָנַשׁ לְדוֹרוֹת, הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

ז. עָנִי וְעָשִׁיר שֶׁהֶעֱרִיכוּ אֶת עָנִי וְעָשִׁיר - זֶה נוֹתֵן לְפִי מַשָּׂאוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְפִי מַשָּׂאוֹ. ׳הֲרֵי עָלַי עֶרֶךְ סְתָם׳ - זֶה מֵבִיא אֶת הַמָּעָט שֶׁבָּעֲרָכִין. וְכַמָּה הוּא מָעָט שֶׁבָּעֲרָכִין? חֲמִשָּׁה סְלָעִים. הָאוֹמֵר עֶרְכִּי שֶׁל עֲשָׂרָה עָלַי, אִם הָיָה עָנִי - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי. עָשִׁיר - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָשִׁיר, עָנִי וְהֶעֱשִׁיר - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן, עֶרֶךְ עָשִׁיר עָשִׁיר וְהֶעֱנִי - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרֶךְ עָנִי עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמַּקְדִּישׁ בְּפַרְדֵּסוֹת יְרֵחוֹ וּבְחוֹלִית שֶׁל יַבְנֶה - נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, שָׂדֶה מִקְנֶה נוֹתֵן שָׁוְיוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כג): ״וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְכֶּךָ״ - אֵין מִכְסַת אֶלָּא שָׁוְיָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְיעֶזֶר: אֵין כָּל שָׁוְיָהּ הוּא נוֹתֵן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְחִשַּׁב״, נֶאֱמַר כָּאן: ״וְחִשַּׁב״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״וְחִשַּׁב״, מַה ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר לְהַלָּן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, אַף ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר כָּאן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר.

הַשָּׁלֵם

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁבַע נִימִין בְּכִנּוֹר הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, יא): ״שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ״, לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יב, א): ״לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית״ - עַל נִימָא שְׁמִינִית, לָעָתִיד לָבוֹא בַּעֲשִׂירִית, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לג, ב): ״הוֹדוּ לַה׳ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ״.

ה. שְׁדֵה אֲחוּזָה לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר, כֵּיצַד? אֶחָד הַמַּקְדִּישׁ בְּפַרְדֵּסוֹת סְפוֹסְטִי, וּבְחוֹלִית שֶׁל מְחוֹזָא, נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמַּקְדִּישׁ בְּפַרְדֵּסוֹת יְרֵחוֹ וּבְחוֹלִית שֶׁל יַבְנֶה - נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, שָׂדֶה מִקְנֶה נוֹתֵן שָׁוְיוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כג): ״וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְכֶּךָ״ - אֵין מִכְסַת אֶלָּא שָׁוְיָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְיעֶזֶר: אֵין כָּל שָׁוְיָהּ הוּא נוֹתֵן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְחִשַּׁב״, נֶאֱמַר כָּאן: ״וְחִשַּׁב״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״וְחִשַּׁב״, מַה ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר לְהַלָּן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר, אַף ״וְחִשַּׁב״ הָאָמוּר כָּאן חֲמִשִּׁים סֶלַע לְבֵית כּוּר.

ו. רְאֵה כַּמָּה הֶחְמִירָה תּוֹרָה בֵּין חוֹמְסֵי חָמָס לְאוֹמְרֵי לָשׁוֹן הָרַע, שֶׁאוֹנֵס וּמְפַתֶּה וְחָמָס חָמָס נוֹתֵן חֲמִשָּׁה סְלָעִים, וְאֵינוֹ לוֹקֶה. הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע - לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. הֶחְמִירָה תּוֹרָה דְּבָרִים מִן הַמַּעֲשֶׂה, נֶאֱמַר (שְׁמוֹת כא, טו): ״וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת״, וְנֶאֱמַר (שְׁמוֹת כא, יז): ״וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת״, זֶה בִּסְקִילָה וְזֶה בַּחֲנִיקָה, הֶחְמִירָה תּוֹרָה דְּבָרִים מִן הַמַּעֲשֶׂה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן פַּרְטָא אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יד, לז): ״וַיְמוּתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳. עַל מָה הוֹצִיאוּ שֵׁם רָע עַל עֵצִים וְעַל אֲבָנִים? וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם אֵלּוּ שֶׁלֹּא הוֹצִיאוּ שֵׁם רַע אֶלָּא עַל עֵצִים וְעַל אֲבָנִים נֶעֱנָשׁוּ, וְלֹא עָנַשׁ מוּעָט אֶלָּא עָנַשׁ מְרֻבֶּה, וְלֹא עָנַשׁ לְשָׁעָה אֶלָּא עָנַשׁ לְדוֹרוֹת, הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

ז. עָנִי וְעָשִׁיר שֶׁהֶעֱרִיכוּ אֶת עָנִי וְעָשִׁיר - זֶה נוֹתֵן לְפִי מַשָּׂאוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְפִי מַשָּׂאוֹ. ׳הֲרֵי עָלַי עֶרֶךְ סְתָם׳ - זֶה מֵבִיא אֶת הַמָּעָט שֶׁבָּעֲרָכִין. וְכַמָּה הוּא מָעָט שֶׁבָּעֲרָכִין? חֲמִשָּׁה סְלָעִים. הָאוֹמֵר עֶרְכִּי שֶׁל עֲשָׂרָה עָלַי, אִם הָיָה עָנִי - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי. עָשִׁיר - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָשִׁיר, עָנִי וְהֶעֱשִׁיר - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן, עֶרֶךְ עָשִׁיר עָשִׁיר וְהֶעֱנִי - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרֶךְ עָנִי עַל יְדֵי כֻלָּן עֶרֶךְ עָנִי.

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הָאוֹמֵר: ׳הֲרֵי עָלַי שַׁרְבִּיט מְלֹא קוֹמָתוֹ׳ - מֵבִיא מְלֹא קוֹמָתוֹ שַׁרְבִּיט שֶׁאֵינוֹ נִכְפָּף. מַעֲשֶׂה בְּאִמָּה שֶׁל רֵימַטְיָא, שֶׁהָיְתָה בְּתָהּ חוֹלָה, וְאָמְרָה: אִם תַּעֲמֹד בִּתִּי מֵחֳלְיָהּ, עָלְתָה לִירוּשָׁלַיִם וּשְׁקָלַתָּהּ זָהָב.

תּוֹסֶפְתָּא

ב. ׳מִשְׁקַל יָדִי עָלַי׳ - נוֹתֵן עַד הָאָצִיל. ׳מִשְׁקַל רַגְלִי עָלַי׳ - נוֹתֵן עַד הָאַרְכֻּבָּה, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא חָבִית מְלֵאָה מַיִם, מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ עַד הָאָצִיל - מַכְנִיס רַגְלוֹ לְתוֹכוֹ, וּמֵבִיא בְּשַׂר חֲמוֹר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, שׁוֹקֵל וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ, בָּשָׂר כְּנֶגֶד בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת כְּנֶגֶד עֲצָמוֹת, וְאַף שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זָכָר לַדָּבָר (יְחֶזְקֵאל כג, כ): ״אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם״; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְכֵן בָּשָׂר כְּנֶגֶד בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת כְּנֶגֶד עֲצָמוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אוֹמְדִין אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: עַד שֶׁאוֹמְדִין אוֹתוֹ - יֶאֱמַד אֶת הַיָּד, כַּמָּה הִיא שׁוֹקֶלֶת? וְאֶת הָרֶגֶל כַּמָּה הִיא שׁוֹקֶלֶת?

ג. ׳חֲצִי עֶרְכִּי עָלַי׳ - נוֹתֵן חֲצִי עֶרְכּוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹתֵן עֶרֶךְ כֻּלּוֹ. ׳חֲצִי דָּמִי עָלַי׳ - נוֹתֵן חֲצִי דָּמוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹתֵן דְּמֵי כֻּלּוֹ.

ד. הָאוֹמֵר עֶרְכּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנֶּעֱרָךְ - הַמַּעֲרִיךְ חַיָּב.

ה. חֹמֶר בַּדָּמִים שֶׁאֵין בַּעֲרָכִין, וּבַעֲרָכִין שֶׁאֵין בַּדָּמִים. שֶׁהַדָּמִים נוֹהֲגִין בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בַּחַיִּים, וּבִשְׁחוּטִין בַּשְּׁלֵמִים וּבָאֻבָּרִים, וּבְאֵין שָׁלֹא מִן הֶשֵּׂג יָד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲרָכִין. חֹמֶר בַּעֲרָכִין, שֶׁעֲרָכִין יֵשׁ לָהֶן קְצָבָה מִן הַתּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּמִים. ׳הָאוֹמֵר עֶרֶךְ פְּלוֹנִי עָלַי׳ וָמֵת - חַיָּב, ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי וָמֵת׳ - חַיָּב. ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי׳ - וְמֵתָה בְּהֵמָה - הַנּוֹדֵר חַיָּב.

ו. חֹמֶר בָּאָדָם שֶׁאֵין בַּבְּהֵמָה, וּבַבְּהֵמָה שֶׁאֵין בָּאָדָם. שֶׁהָאוֹמֵר: ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי׳ - מֵתָה חַיָּב. ׳דְּמֵי פְּלוֹנִי זֶה עָלַי וָמֵת׳ - פָּטוּר. חֹמֶר בַּעֲרָכִין שֶׁנּוֹהֲגִים בָּאָדָם וְאֵין נוֹהֲגִים בַּבְּהֵמָה.

ז. הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ - הֲרֵי זֶה מַעֲלָה לָהּ פַּרְנָסָה מִתּוֹכָן, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּישׁ. הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי עַבְדּוֹ - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה לוֹ פַּרְנָסָה מִתּוֹכָן, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּישׁ. הַמַּקְדִּישׁ אֶת עַצְמוֹ

הַשָּׁלֵם

- הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, לֹא הֶקְדֵּישׁ אֶלָּא דָּמְיוֹ. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל עֶבֶד זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הוּא וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁתָּפִין בּוֹ. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲמוֹר זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הוּא וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁתָּפִין בּוֹ. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל עֶבֶד מָכוּר לְךָ׳ - מַשְׁלִימִין בֵּינֵיהֶן. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲמוֹר זֶה מָכוּר לְךָ׳ - מַשְׁלִימִין בֵּינֵיהֶן. ׳רֹאשָׁהּ שֶׁל פָּרָה זוֹ מָכוּר לְךָ׳ - לֹא מָכַר אֶלָּא רֹאשָׁהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ אָמַר: ׳רֹאשָׁהּ שֶׁל פָּרָה זוֹ הִקְדִּישׁ׳ - לֹא הֶקְדִּישׁ אֶלָּא רֹאשָׁהּ. ׳שׁוֹר זֶה עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר עוֹלָה וּמוֹעֲלִין בּוֹ, וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר עוֹלָה וּמוֹעֲלִין בּוֹ, וְחַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי שׁוֹר זֶה עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר חֻלִּין, וְאֵין מוֹעֲלִין וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר חֻלִּין וְאֵין מוֹעֲלִין בּוֹ. ׳בַּיִת זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת הֶקְדֵּשׁ וּמוֹעֲלִין בּוֹ וְאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳בַּיִת זֶה עָלַי הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת הֶקְדֵּשׁ וּמוֹעֲלִין בּוֹ וְחַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי בַּיִת זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת חֻלִּין וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי בַּיִת זֶה עָלַי הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת חֻלִּין וְאֵין מוֹעֲלִין בּוֹ, אֲבָל חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ.

ח. חַיָּבֵי נְדָרִים וּנְדָבוֹת, וְהָעֲרָכִין, וְהַדָּמִים, וְהַקְּדָשׁוֹת - בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן. וְאִם מֵתוּ - הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִים לְהָבִיא. חַיָּבֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וְהַדָּמִים - אֵין בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן, וְאִם מֵתוּ - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא, וְהַדָּמִים שֶׁנִּישׁוֹמוּ - הֲרֵי הֵן כַּעֲרָכִין, עוֹלוֹת הַבָּאוֹת עִם חַטָּאוֹת, בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן, וְאִם מֵתוּ - הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא. הֵבִיא חַטָּאתוֹ וְלֹא הֵבִיא עוֹלָתוֹ - בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין עָלֶיהָ, וְאִם מֵתוּ - עַל הַיּוֹרְשִׁין לְהָבִיא רְאָיָה. הֵבִיא עוֹלָתוֹ וְלֹא הֵבִיא חַטָּאתוֹ - אֵין בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין עָלֶיהָ, וְאִם מֵתוּ - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא.

ט. חַיָּבֵי עוֹלוֹת, וְהַדָּמִין, וּשְׁלָמִין, וַעֲרָכִין, וַחֲרָמִין, וְהֶקְדְּשׁוֹת, נְדָרִים וּנְדָבוֹת, וְחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, וּצְדָקוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, וְלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, וּבְכוֹר, וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, וְהַפֶּסַח - כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶן שְׁלֹשָׁה רְגָלִים עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם ״בַּל תְּאַחֵר״. רַבִּי שִׁמְעוֹן

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה רְגָלִים כְּסִדְרָן וְחַג הַמַּצּוֹת רִאשׁוֹן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁעָבַר עָלָיו חַג הַסֻּכּוֹת - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם ׳בַּל תְּאַחֵר׳. וְאֶחָד הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְאֶחָד כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁהִקְדִּישָׁן שָׁנָה שֶׁל רְגָלִים, וּרְגָלִים שֶׁל שָׁנָה - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם ׳בַּל תְּאַחֵר׳.

שמואל א פרק כב

א וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמָּלֵט אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם
וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה:
ב וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ מָצוֹק וְכָל־אִישׁ
אֲשֶׁר־לוֹ נֹשֶׁא וְכָל־אִישׁ מַר־נָפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם
לְשָׂר וַיִּהְיוּ עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ: ג וַיֵּלֶךְ
דָּוִד מִשָּׁם מִצְפֵּה מוֹאָב וַיֹּאמֶר | אֶל־מֶלֶךְ
מוֹאָב יֵצֵא־נָא אָבִי וְאִמִּי אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֵדַע
מַה־יַּעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים: ד וַיַּנְחֵם אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ
מוֹאָב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־יְמֵי הֱיוֹת־דָּוִד בַּמְּצוּדָה:
{ס} ה וַיֹּאמֶר גָּד הַנָּבִיא אֶל־דָּוִד לֹא תֵשֵׁב
בַּמְּצוּדָה לֵךְ וּבָאתָ־לְךָ אֶרֶץ יְהוּדָה וַיֵּלֶךְ דָּוִד
וַיָּבֹא יַעַר חָרֶת: {ס} ו וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל כִּי נוֹדַע
דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בַּגִּבְעָה
תַּחַת־הָאֶשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְכָל־עֲבָדָיו
נִצָּבִים עָלָיו: ז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו הַנִּצָּבִים
עָלָיו שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי יְמִינִי גַּם־לְכֻלְּכֶם יִתֵּן בֶּן־
יִשַׁי שָׂדוֹת וּכְרָמִים לְכֻלְּכֶם יָשִׂים שָׂרֵי אֲלָפִים
וְשָׂרֵי מֵאוֹת: ח כִּי קְשַׁרְתֶּם כֻּלְּכֶם עָלַי וְאֵין־
גֹּלֶה אֶת־אָזְנִי בִּכְרֹת־בְּנִי עִם־בֶּן־יִשַׁי וְאֵין־
חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וְגֹלֶה אֶת־אָזְנִי כִּי הֵקִים בְּנִי
אֶת־עַבְדִּי עָלַי לְאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה: {ס} ט וַיַּעַן
דֹּאֵג הָאֲדֹמִי וְהוּא נִצָּב עַל־עַבְדֵי־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
רָאִיתִי אֶת־בֶּן־יִשַׁי בָּא נֹבָה אֶל־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־
אֲחִיטוּב: י וַיִּשְׁאַל־לוֹ בַּיהוָה וְצֵידָה נָתַן לוֹ וְאֶת
חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ: יא וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ
לִקְרֹא אֶת־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב הַכֹּהֵן וְאֶת
כָּל־בֵּית אָבִיו הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּנֹב וַיָּבֹאוּ כֻלָּם
אֶל־הַמֶּלֶךְ: {ס} יב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל שְׁמַע־נָא בֶּן־
אֲחִיטוּב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי אֲדֹנָי: יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו
שָׁאוּל לָמָּה קְשַׁרְתֶּם עָלַי אַתָּה וּבֶן־יִשַׁי בְּתִתְּךָ
לוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב וְשָׁאַל לוֹ בֵּאלֹהִים לָקוּם אֵלַי
לָאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה: {ס} יד וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן
וְחָתַן הַמֶּלֶךְ וְסָר אֶל־מִשְׁמַעְתֶּךָ וְנִכְבָּד
בְּבֵיתֶךָ: טו הַיּוֹם הַחִלֹּתִי לִשְׁאוֹל־ (לִשְׁאָל־) לוֹ
בֵּאלֹהִים חָלִילָה לִּי אַל־יָשֵׂם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ
דָּבָר בְּכָל־בֵּית אָבִי כִּי לֹא־יָדַע עַבְדְּךָ בְּכָל־
זֹאת דָּבָר קָטֹן אוֹ גָדוֹל: טז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מוֹת
תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ אַתָּה וְכָל־בֵּית אָבִיךָ: יז
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּצָּבִים עָלָיו סֹבּוּ
וְהָמִיתוּ | כֹּהֲנֵי יְהוָה כִּי גַם־יָדָם עִם־דָּוִד וְכִי
יָדְעוּ כִּי־בֹרֵחַ הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת־אָזְנִי (אָזְנָי)
וְלֹא־אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלַח אֶת־יָדָם לִפְגֹּעַ
בְּכֹהֲנֵי יְהוָה: {ס} יח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לדואג
(לְדוֹאֵג) סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דואג
(דוֹאֵג) הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע־הוּא בַּכֹּהֲנִים וַיָּמָת |
בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד
בָּד: יט וְאֶת נֹב עִיר־הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי־חָרֶב
מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר
וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־חָרֶב: כ וַיִּמָּלֵט בֵּן־אֶחָד
לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח
אַחֲרֵי דָּוִד: כא וַיַּגֶּד אֶבְיָתָר לְדָוִד כִּי הָרַג
שָׁאוּל אֶת כֹּהֲנֵי יְהוָה: כב וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֶבְיָתָר
יָדַעְתִּי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דואג (דוֹאֵג) הָאֲדֹמִי
כִּי־הַגֵּד יַגִּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי סַבֹּתִי בְּכָל־נֶפֶשׁ
בֵּית אָבִיךָ: כג שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי אֲשֶׁר־

יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־
מִשְׁמֶרֶת אַתָּה עִמָּדִי: {ס}

שמואל א פרק כג

א וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים
בִּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־הַגָּרָנוֹת: ב וַיִּשְׁאַל
דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכֵּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים
הָאֵלֶּה {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ
בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה: ג וַיֹּאמְרוּ
אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה בִּיהוּדָה יְרֵאִים
וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִלָה אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים:
{ס} ד וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לִשְׁאַל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ
יְהוָה וַיֹּאמֶר קוּם רֵד קְעִילָה כִּי־אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־
פְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ: ה וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה
וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיְנַהַג אֶת־מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם
מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֶת יֹשְׁבֵי קְעִילָה: {ס}
ו וַיְהִי בְּבִרַח אֶבְיָתָר בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ אֶל־דָּוִד
קְעִילָה אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ: ז וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָא
דָּוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נִבַּר אֹתוֹ אֱלֹהִים
בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְּעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ: ח
וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־כָּל־הָעָם לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת
קְעִילָה לָצוּר אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו: ט וַיֵּדַע דָּוִד
כִּי עָלָיו שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה וַיֹּאמֶר אֶל־
אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד: {ס} י וַיֹּאמֶר
דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמַעַ שָׁמַע עַבְדְּךָ כִּי־
מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לָבוֹא אֶל־קְעִילָה לְשַׁחֵת לָעִיר
בַּעֲבוּרִי: יא הֲיסְגִּרֻנִי בַעֲלֵי קְעִילָה בְּיָדוֹ הֲיֵרֵד
שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הַגֶּד־נָא לְעַבְדֶּךָ {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד: {ס} יב
וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲיַסְגִּרוּ בַּעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־
אַנָשַׁי בְּיַד־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה יַסְגִּירוּ: {ס} יג
וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּצְאוּ
מִקְעִלָה וַיִּתְהַלְּכוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלָּכוּ וּלְשָׁאוּל
הֻגַּד כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְּעִילָה וַיֶּחְדַּל לָצֵאת: יד
וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר בַּמְּצָדוֹת וַיֵּשֶׁב בָּהָר
בְּמִדְבַּר־זִיף וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־הַיָּמִים וְלֹא־
נְתָנוֹ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ: טו וַיַּרְא דָּוִד כִּי־יָצָא שָׁאוּל
לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־זִיף בַּחֹרְשָׁה:
{ס} טז וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּוִד
חֹרְשָׁה וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ בֵּאלֹהִים: יז וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אַל־תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד שָׁאוּל אָבִי וְאַתָּה
תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ לְמִשְׁנֶה
וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַ כֵּן: יח וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם
בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֹרְשָׁה וִיהוֹנָתָן
הָלַךְ לְבֵיתוֹ: {ס} יט וַיַּעֲלוּ זִפִים אֶל־שָׁאוּל
הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ
בַּמְּצָדוֹת בַּחֹרְשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר
מִימִין הַיְשִׁימוֹן: כ וְעַתָּה לְכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ
הַמֶּלֶךְ לָרֶדֶת רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ: כא
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה כִּי חֲמַלְתֶּם
עָלָי: כב לְכוּ־נָא הָכִינוּ עוֹד וּדְעוּ וּרְאוּ אֶת־
מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר
אֵלַי עָרוֹם יַעְרֵם הוּא: כג וּרְאוּ וּדְעוּ מִכָּל
הַמַּחֲבְאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׁם וְשׁוּבוּ אֵלַי
אֶל־נָכוֹן וְהָלַכְתִּי אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־יֶשְׁנוֹ בָּאָרֶץ
וְחִפַּשְׂתִּי אֹתוֹ בְּכֹל אַלְפֵי יְהוּדָה: כד וַיָּקוּמוּ
וַיֵּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו בְּמִדְבַּר
מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁימוֹן: כה וַיֵּלֶךְ

שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיֵּרֶד הַסֶּלַע
וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מָעוֹן וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וַיִּרְדֹּף
אַחֲרֵי־דָוִד מִדְבַּר מָעוֹן: כו וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל מִצַּד
הָהָר מִזֶּה וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד הָהָר מִזֶּה וַיְהִי
דָוִד נָחְפָּז לָלֶכֶת מִפְּנֵי שָׁאוּל וְשָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו
עֹטְרִים אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו לְתָפְשָׂם: כז
וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר מַהֲרָה וְלֵכָה כִּי־
פָשְׁטוּ פְלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ: כח וַיָּשָׁב שָׁאוּל
מֵרְדֹף אַחֲרֵי דָוִד וַיֵּלֶךְ לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים עַל־
כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא סֶלַע הַמַּחְלְקוֹת: כט
וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בְּמְצָדוֹת עֵין־גֶּדִי: {ס}

שמואל א פרק כד

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים
וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּמִדְבַּר עֵין גֶּדִי: {ס}
ב וַיִּקַּח שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אַלְפִים אִישׁ בָּחוּר
מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַאֲנָשָׁיו עַל־
פְּנֵי צוּרֵי הַיְעֵלִים: ג וַיָּבֹא אֶל־גִּדְרוֹת הַצֹּאן
עַל־הַדָּרֶךְ וְשָׁם מְעָרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת־
רַגְלָיו וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו בִּירַכְתֵי הַמְּעָרָה יֹשְׁבִים: ד
וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר
יְהוָה אֵלֶיךָ הִנֵּה אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־אויבך (אֹיְבְךָ)
בְּיָדֶךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר יִטַב בְּעֵינֶיךָ וַיָּקָם דָּוִד
וַיִּכְרֹת אֶת־כְּנַף־הַמְּעִיל אֲשֶׁר־לְשָׁאוּל בַּלָּט: ה
וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת
אֶת־כָּנָף אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ו וַיֹּאמֶר לַאֲנָשָׁיו
חָלִילָה לִי מֵיְהוָה אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
לַאדֹנִי לִמְשִׁיחַ יְהוָה לִשְׁלֹחַ יָדִי בּוֹ כִּי־מְשִׁיחַ
יְהוָה הוּא: ז וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים
וְלֹא נְתָנָם לָקוּם אֶל־שָׁאוּל וְשָׁאוּל קָם
מֵהַמְּעָרָה וַיֵּלֶךְ בַּדָּרֶךְ: {ס} ח וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵי־
כֵן וַיֵּצֵא מן המערה (מֵהַמְּעָרָה) וַיִּקְרָא אַחֲרֵי־
שָׁאוּל לֵאמֹר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַיַּבֵּט שָׁאוּל אַחֲרָיו
וַיִּקֹּד דָּוִד אַפַּיִם אָרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ: {ס} ט וַיֹּאמֶר
דָּוִד לְשָׁאוּל לָמָּה תִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי אָדָם
לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד מְבַקֵּשׁ רָעָתֶךָ: י הִנֵּה הַיּוֹם
הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ אֵת אֲשֶׁר־נְתָנְךָ יְהוָה | הַיּוֹם |
בְּיָדִי בַּמְּעָרָה וְאָמַר לַהֲרָגְךָ וַתָּחָס עָלֶיךָ וָאֹמַר
לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי בַּאדֹנִי כִּי־מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא: יא
וְאָבִי רְאֵה גַּם רְאֵה אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי כִּי
בְּכָרְתִי אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ וְלֹא הֲרַגְתִּיךָ דַּע
וּרְאֵה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וָפֶשַׁע וְלֹא־חָטָאתִי לָךְ
וְאַתָּה צֹדֶה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: יב יִשְׁפֹּט יְהוָה
בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּנְקָמַנִי יְהוָה מִמֶּךָּ וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־
בָּךְ: יג כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי מֵרְשָׁעִים
יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ: יד אַחֲרֵי מִי יָצָא
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף אַחֲרֵי כֶּלֶב
מֵת אַחֲרֵי פַּרְעֹשׁ אֶחָד: טו וְהָיָה יְהוָה לְדַיָּן
וְשָׁפַט בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְיֵרֶא וְיָרֶב אֶת־רִיבִי
וְיִשְׁפְּטֵנִי מִיָּדֶךָ: {פ}

טז וַיְהִי | כְּכַלּוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הֲקֹלְךָ זֶה בְּנִי
דָוִד וַיִּשָּׂא שָׁאוּל קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: יז וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד
צַדִּיק אַתָּה מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה גְּמַלְתַּנִי הַטּוֹבָה
וַאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ הָרָעָה: יח ואת (וְאַתָּה) הִגַּדְתָּ
הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָה אִתִּי טוֹבָה אֵת אֲשֶׁר
סִגְּרַנִי יְהוָה בְּיָדֶךָ וְלֹא הֲרַגְתָּנִי: יט וְכִי־יִמְצָא
אִישׁ אֶת־אֹיְבוֹ וְשִׁלְּחוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וַיהוָה

יְשַׁלֶּמְךָ טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה
לִי: כ וְעַתָּה הִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי מָלֹךְ תִּמְלֹךְ וְקָמָה
בְיָדְךָ מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל: כא וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִי
בַּיהוָה אִם־תַּכְרִית אֶת־זַרְעִי אַחֲרָי וְאִם־
תַּשְׁמִיד אֶת־שְׁמִי מִבֵּית אָבִי: כב וַיִּשָּׁבַע דָּוִד
לְשָׁאוּל וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל אֶל־בֵּיתוֹ וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו עָלוּ
עַל־הַמְצוּדָה: {ס}

שמואל א פרק כה

א וַיָּמָת שְׁמוּאֵל וַיִּקָּבְצוּ כָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ
וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּבֵיתוֹ בָּרָמָה וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל־
מִדְבַּר פָּארָן: {פ}

ב וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַכַּרְמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל
מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים וְאֶלֶף עִזִּים וַיְהִי
בִּגְזֹז אֶת־צֹאנוֹ בַּכַּרְמֶל: ג וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל
וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִגָיִל וְהָאִשָּׁה טוֹבַת־שֶׂכֶל וְיִפַת
תֹּאַר וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעַלָלִים וְהוּא כלבו
(כָלְבִי): ד וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי־גֹזֵז נָבָל
אֶת־צֹאנוֹ: ה וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים וַיֹּאמֶר
דָּוִד לַנְּעָרִים עֲלוּ כַרְמֶלָה וּבָאתֶם אֶל־נָבָל
וּשְׁאֲלְתֶּם־לוֹ בִשְׁמִי לְשָׁלוֹם: ו וַאֲמַרְתֶּם כֹּה
לֶחָי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ
שָׁלוֹם: ז וְעַתָּה שָׁמַעְתִּי כִּי גֹזְזִים לָךְ עַתָּה
הָרֹעִים אֲשֶׁר־לְךָ הָיוּ עִמָּנוּ לֹא הֲכְלַמְנוּם וְלֹא־
נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הֱיוֹתָם בַּכַּרְמֶל: ח
שְׁאַל אֶת־נְעָרֶיךָ וְיַגִּידוּ לָךְ וְיִמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן
בְּעֵינֶיךָ כִּי־עַל־יוֹם טוֹב בָּנוּ תִּנָּה־נָּא אֵת אֲשֶׁר
תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ וּלְבִנְךָ לְדָוִד: ט וַיָּבֹאוּ
נַעֲרֵי דָוִד וַיְדַבְּרוּ אֶל־נָבָל כְּכָל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד וַיָּנוּחוּ: י וַיַּעַן נָבָל אֶת־עַבְדֵי
דָוִד וַיֹּאמֶר מִי דָוִד וּמִי בֶן־יִשַׁי הַיּוֹם רַבּוּ
עַבָדִים הַמִּתְפָּרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו: יא
וְלָקַחְתִּי אֶת־לַחְמִי וְאֶת־מֵימַי וְאֶת טִבְחִתִּי
אֲשֶׁר טָבַחְתִּי לְגֹזְזַי וְנָתַתִּי לַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא
יָדַעְתִּי אֵי מִזֶּה הֵמָּה: יב וַיֵּהָפְכוּ נַעֲרֵי־דָוִד
לְדַרְכָּם וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּדוּ לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה: יג וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ | אִישׁ
אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְגֹּר גַּם־
דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ | אַחֲרֵי דָוִד כְּאַרְבַּע
מֵאוֹת אִישׁ וּמָאתַיִם יָשְׁבוּ עַל־הַכֵּלִים: יד
וְלַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הִגִּיד נַעַר־אֶחָד
מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים |
מֵהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ וַיָּעַט בָּהֶם: טו
וְהָאֲנָשִׁים טֹבִים לָנוּ מְאֹד וְלֹא הָכְלַמְנוּ וְלֹא־
פֻקַּדְנוּ מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הִתְהַלָּכֵנוּ אִתָּם
בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה: טז חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ גַּם־לַיְלָה
גַּם־יוֹמָם כָּל־יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עִמָּם רֹעִים הַצֹּאן: יז
וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־כָלְתָה הָרָעָה
אֶל־אֲדֹנֵינוּ וְעַל כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶּן־בְּלִיַּעַל
מִדַּבֵּר אֵלָיו: יח וַתְּמַהֵר אבוגיל (אֲבִיגַיִל)
וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵי נִבְלֵי־יַיִן וְחָמֵשׁ
צֹאן עשוות (עֲשׂוּיוֹת) וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה
צִמֻקִים וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים:
יט וַתֹּאמֶר לִנְעָרֶיהָ עִבְרוּ לְפָנַי הִנֵּנִי אַחֲרֵיכֶם
בָּאָה וּלְאִישָׁהּ נָבָל לֹא הִגִּידָה: כ וְהָיָה | |
רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמוֹר וְיֹרֶדֶת בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה
דָוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם:

כא וְדָוִד אָמַר אַךְ לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר לָזֶה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נִפְקַד מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ
מְאוּמָה וַיָּשֶׁב־לִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה: כב כֹּה־
יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד וְכֹה יֹסִיף אִם־
אַשְׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין
בְּקִיר: כג וַתֵּרֶא אֲבִיגַיִל אֶת־דָּוִד וַתְּמַהֵר
וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמוֹר וַתִּפֹּל לְאַפֵּי דָוִד עַל־פָּנֶיהָ
וַתִּשְׁתַּחוּ אָרֶץ: כד וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר
בִּי־אֲנִי אֲדֹנִי הֶעָוֹן וּתְדַבֶּר־נָא אֲמָתְךָ בְּאָזְנֶיךָ
וּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ: כה אַל־נָא יָשֵׁית
אֲדֹנִי | אֶת־לִבּוֹ אֶל־אִישׁ הַבְּלִיַּעַל הַזֶּה עַל־
נָבָל כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן־הוּא נָבָל שְׁמוֹ וּנְבָלָה עִמּוֹ
וַאֲנִי אֲמָתְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנִי אֲשֶׁר
שָׁלָחְתָּ: כו וְעַתָּה אֲדֹנִי חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ
אֲשֶׁר מְנָעֲךָ יְהוָה מִבּוֹא בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדְךָ
לָךְ וְעַתָּה יִהְיוּ כְנָבָל אֹיְבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־
אֲדֹנִי רָעָה: כז וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־
הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ לַאדֹנִי וְנִתְּנָה לַנְּעָרִים
הַמִּתְהַלְּכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי: כח שָׂא נָא לְפֶשַׁע
אֲמָתֶךָ כִּי עָשֹׂה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי בַּיִת נֶאֱמָן
כִּי־מִלְחֲמוֹת יְהוָה אֲדֹנִי נִלְחָם וְרָעָה לֹא־
תִמָּצֵא בְךָ מִיָּמֶיךָ: כט וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ
וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה |
בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ
אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע: ל וְהָיָה כִּי־
יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי כְּכֹל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶת־
הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצִוְּךָ לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל: לא וְלֹא
תִהְיֶה זֹאת | לְךָ לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי
וְלִשְׁפְּךָ־דָם חִנָּם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטִב
יְהוָה לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת־אֲמָתֶךָ: {ס} לב וַיֹּאמֶר
דָּוִד לַאֲבִיגַיִל בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה לִקְרָאתִי: לג וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ
וּבָרוּכָה אָתְּ אֲשֶׁר כְּלִתַנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא
בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדִי לִי: לד וְאוּלָם חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְנָעַנִי מֵהָרַע אֹתָךְ כִּי | לוּלֵי
מִהַרְתְּ ותבאתי (וַתָּבאת) לִקְרָאתִי כִּי אִם־
נוֹתַר לְנָבָל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר: לה
וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיאָה לוֹ וְלָהּ
אָמַר עֲלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתֵךְ רְאִי שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ
וָאֶשָּׂא פָּנָיִךְ: לו וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל | אֶל־נָבָל
וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֶב
נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שִׁכֹּר עַד־מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה
לוֹ דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר: לז וַיְהִי
בַּבֹּקֶר בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל וַתַּגֶּד־לוֹ אִשְׁתּוֹ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהוּא הָיָה
לְאָבֶן: לח וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־
נָבָל וַיָּמֹת: לט וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל וַיֹּאמֶר
בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר רָב אֶת־רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד נָבָל
וְאֶת־עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה וְאֵת רָעַת נָבָל הֵשִׁיב
יְהוָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל
לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה: מ וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־
אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלָה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד
שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ לְקַחְתֵּךְ לוֹ לְאִשָּׁה: מא וַתָּקָם
וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתְךָ
לִשְׁפְחָה לְרַחֵץ רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנִי: מב וַתְּמַהֵר
וַתָּקָם אֲבִיגַיִל וַתִּרְכַּב עַל־הַחֲמוֹר וְחָמֵשׁ
נַעֲרֹתֶיהָ הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי
דָוִד וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה: מג וְאֶת־אֲחִינֹעַם לָקַח

דָּוִד מִיִּזְרְעֶאל וַתִּהְיֶיןָ גַּם־שְׁתֵּיהֶן לוֹ לְנָשִׁים:
{ס} מד וְשָׁאוּל נָתַן אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד
לְפַלְטִי בֶן־לַיִשׁ אֲשֶׁר מִגַּלִּים:

שמואל א פרק כו

א וַיָּבֹאוּ הַזִּפִים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר
הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה עַל פְּנֵי
הַיְשִׁימֹן: ב וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּרֶד אֶל־מִדְבַּר־זִיף
וְאִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים אִישׁ בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל
לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד בְּמִדְבַּר־זִיף: ג וַיִּחַן שָׁאוּל
בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן עַל־
הַדָּרֶךְ וְדָוִד יֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר וַיַּרְא כִּי בָא שָׁאוּל
אַחֲרָיו הַמִּדְבָּרָה: ד וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְרַגְּלִים וַיֵּדַע
כִּי־בָא שָׁאוּל אֶל־נָכוֹן: ה וַיָּקָם דָּוִד וַיָּבֹא אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר חָנָה־שָׁם שָׁאוּל וַיַּרְא דָּוִד אֶת־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁכַב־שָׁם שָׁאוּל וַאבְנֵר בֶּן־נֵר
שַׂר־צְבָאוֹ וְשָׁאוּל שֹׁכֵב בַּמַּעְגָּל וְהָעָם חֹנִים
סְבִיבֹתָו: ו וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר | אֶל־אֲחִימֶלֶךְ
הַחִתִּי וְאֶל־אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב לֵאמֹר
מִי־יֵרֵד אִתִּי אֶל־שָׁאוּל אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר
אֲבִישַׁי אֲנִי אֵרֵד עִמָּךְ: ז וַיָּבֹא דָוִד וָאֲבִישַׁי |
אֶל־הָעָם לַיְלָה וְהִנֵּה שָׁאוּל שֹׁכֵב יָשֵׁן בַּמַּעְגָּל
וַחֲנִיתוֹ מְעוּכָה־בָאָרֶץ מְרַאֲשֹׁתָו וַאבְנֵר וְהָעָם
שֹׁכְבִים סְבִיבֹתָו: {ס} ח וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֶל־
דָּוִד סִגַּר אֱלֹהִים הַיּוֹם אֶת־אוֹיִבְךָ בְּיָדֶךָ וְעַתָּה
אַכֶּנּוּ נָא בַּחֲנִית וּבָאָרֶץ פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנֶה
לוֹ: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישַׁי אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי
מִי שָׁלַח יָדוֹ בִּמְשִׁיחַ יְהוָה וְנִקָּה: {פ}

י וַיֹּאמֶר דָּוִד חַי־יְהוָה כִּי אִם־יְהוָה יִגָּפֶנּוּ אוֹ־
יוֹמוֹ יָבוֹא וָמֵת אוֹ בַּמִּלְחָמָה יֵרֵד וְנִסְפֶּה: יא
חָלִילָה לִי מֵיְהוָה מִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה
וְעַתָּה קַח־נָא אֶת־הַחֲנִית אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָו
וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם וְנֵלְכָה־לָּנוּ: יב וַיִּקַּח דָּוִד
אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם מְרַאֲשֹׁתֵי
שָׁאוּל וַיֵּלְכוּ לָהֶם וְאֵין רֹאֶה וְאֵין יוֹדֵעַ וְאֵין
מֵקִיץ כִּי כֻלָּם יְשֵׁנִים כִּי תַרְדֵּמַת יְהוָה נָפְלָה
עֲלֵיהֶם: יג וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר וַיַּעֲמֹד עַל־רֹאשׁ־
הָהָר מֵרָחֹק רַב הַמָּקוֹם בֵּינֵיהֶם: יד וַיִּקְרָא
דָּוִד אֶל־הָעָם וְאֶל־אַבְנֵר בֶּן־נֵר לֵאמֹר הֲלוֹא
תַעֲנֶה אַבְנֵר וַיַּעַן אַבְנֵר וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה קָרָאתָ
אֶל־הַמֶּלֶךְ: {פ}

טו וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אַבְנֵר הֲלוֹא־אִישׁ אַתָּה וּמִי
כָמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלָמָּה לֹא שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אַחַד הָעָם לְהַשְׁחִית אֶת־הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנֶיךָ: טז לֹא־טוֹב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
חַי־יְהוָה כִּי בְנֵי־מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא־שְׁמַרְתֶּם
עַל־אֲדֹנֵיכֶם עַל־מְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה | רְאֵה אַי־
חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר
מְרַאֲשֹׁתָו: יז וַיַּכֵּר שָׁאוּל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר
הֲקוֹלְךָ זֶה בְּנִי דָוִד וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ: יח וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֲדֹנִי רֹדֵף אַחֲרֵי
עַבְדּוֹ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־בְּיָדִי רָעָה: יט וְעַתָּה
יִשְׁמַע־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי עַבְדּוֹ אִם־
יְהוָה הֱסִיתְךָ בִּי יָרַח מִנְחָה וְאִם | בְּנֵי הָאָדָם
אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי יְהוָה כִּי־גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם
מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְהוָה לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד
אֱלֹהִים אֲחֵרִים: כ וְעַתָּה אַל־יִפֹּל דָּמִי אַרְצָה

מִנֶּגֶד פְּנֵי יְהוָה כִּי־יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־פַּרְעֹשׁ אֶחָד כַּאֲשֶׁר יִרְדֹּף הַקֹּרֵא בֶּהָרִים: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל חָטָאתִי שׁוּב בְּנִי־דָוִד כִּי לֹא־אָרַע לְךָ עוֹד תַּחַת אֲשֶׁר יָקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה הִסְכַּלְתִּי וָאֶשְׁגֶּה הַרְבֵּה מְאֹד: כב וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה החנית (חֲנִית) הַמֶּלֶךְ וְיַעֲבֹר אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְיִקָּחֶהָ: כג וַיהוָה יָשִׁיב לָאִישׁ אֶת־צִדְקָתוֹ וְאֶת־אֱמֻנָתוֹ אֲשֶׁר נְתָנְךָ יְהוָה | הַיּוֹם בְּיָד וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה: כד וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גָּדְלָה נַפְשְׁךָ הַיּוֹם הַזֶּה בְּעֵינָי כֵּן תִּגְדַּל נַפְשִׁי בְּעֵינֵי יְהוָה וְיַצִּלֵנִי מִכָּל־צָרָה: {פ}

כה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַּעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תּוּכָל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ וְשָׁאוּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ: {פ}

שמואל א פרק כז

א וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה יוֹם־אֶחָד בְּיַד־שָׁאוּל אֵין־לִי טוֹב כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט | אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי שָׁאוּל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ: ב וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת: ג וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם־אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִת וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת־נָבָל הַכַּרְמְלִית: ד וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָרַח דָּוִד גַּת וְלֹא־יוסף (יָסַף) עוֹד לְבַקְשׁוֹ: {ס} ה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה יֵשֶׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ: ו וַיִּתֶּן־לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלַג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

ז וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: ח וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגְּשׁוּרִי והגרזי (וְהַגִּזְרִי) וְהָעֲמָלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם: ט וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַחְ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ: י וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אַל־פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל־נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל־נֶגֶב הַיְרַחְמְאֵלִי וְאֶל־נֶגֶב הַקֵּינִי: יא וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יְחַיֶּה דָּוִד לְהָבִיא גַּת לֵאמֹר פֶּן־יַגִּדוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר כֹּה־עָשָׂה דָּוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים: יב וַיַּאֲמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם: {פ}

שמואל א פרק כח

א וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵּצֵא בַּמַּחֲנֶה אַתָּה וַאֲנָשֶׁיךָ: ב וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן שֹׂמֶר לְרֹאשִׁי אָשִׁימְךָ כָּל־הַיָּמִים: {פ}

ג וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ
בָּרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֹבוֹת וְאֶת־
הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ: ד וַיֵּקָבְצוּ פְלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ
וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיִּקְבֹּץ שָׁאוּל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל
וַיִּחֲנוּ בַּגִּלְבֹּעַ: ה וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה
פְלִשְׁתִּים וַיִּרָּא וַיֶּחֱרַד לִבּוֹ מְאֹד: ו וַיִּשְׁאַל
שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם
בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם: ז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו
בַּקְּשׁוּ־לִי אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ
וְאֶדְרְשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אֵשֶׁת
בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דּוֹר: ח וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל
וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים
עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־הָאִשָּׁה לָיְלָה וַיֹּאמֶר קסומי־
(קָסֶם־) נָא לִי בָּאוֹב וְהַעֲלִי לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר
אֵלָיְךְ: ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה יָדַעְתָּ
אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית אֶת־
הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה אַתָּה
מִתְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי לַהֲמִיתֵנִי: י וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל
בַּיהוָה לֵאמֹר חַי־יְהוָה אִם־יִקָּרֶךְ עָוֹן בַּדָּבָר
הַזֶּה: יא וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי אַעֲלֶה־לָּךְ
וַיֹּאמֶר אֶת־שְׁמוּאֵל הַעֲלִי־לִי: יב וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה
אֶת־שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֶל־שָׁאוּל | לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל:
יג וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אַל־תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל אֱלֹהִים רָאִיתִי
עֹלִים מִן־הָאָרֶץ: יד וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאָרָה
וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלֶה וְהוּא עָטֶה מְעִיל וַיֵּדַע
שָׁאוּל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד אַפַּיִם אַרְצָה
וַיִּשְׁתָּחוּ: {ס} טו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל
לָמָּה הִרְגַּזְתַּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר־
לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים | נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים סָר
מֵעָלַי וְלֹא־עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד־הַנְּבִיאִים גַּם־
בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֶה לְךָ לְהוֹדִיעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה:
{ס} טז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאָלֵנִי וַיהוָה
סָר מֵעָלֶיךָ וַיְהִי עָרֶךָ: יז וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדֶךָ
וַיִּתְּנָהּ לְרֵעֲךָ לְדָוִד: יח כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ
בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אַפּוֹ בַּעֲמָלֵק עַל־
כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה: יט
וְיִתֵּן יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמְּךְ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים
וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל
יִתֵּן יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: כ וַיְמַהֵר שָׁאוּל וַיִּפֹּל
מְלֹא־קוֹמָתוֹ אַרְצָה וַיִּרָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל
גַּם־כֹּחַ לֹא־הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־הַיּוֹם
וְכָל־הַלָּיְלָה: כא וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל
וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהַל מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה
שָׁמְעָה שִׁפְחָתְךָ בְקוֹלֶךָ וָאָשִׂים נַפְשִׁי בְכַפִּי
וָאֶשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי: כב
וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ
וְאָשִׂמָה לְפָנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וֶאֱכוֹל וִיהִי בְךָ כֹּחַ כִּי
תֵלֵךְ בַּדָּרֶךְ: כג וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל וַיִּפְרְצוּ־
בּוֹ עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיָּקָם
מֵהָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב אֶל־הַמִּטָּה: כד וְלָאִשָּׁה עֶגֶל־
מַרְבֵּק בַּבַּיִת וַתְּמַהֵר וַתִּזְבְּחֵהוּ וַתִּקַּח־קֶמַח
וַתָּלָשׁ וַתֹּפֶהוּ מַצּוֹת: כה וַתַּגֶּשׁ לִפְנֵי־שָׁאוּל
וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה
הַהוּא: {פ}

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בהעלותך

לימוד יומי: **בבלי:** גיטין יב **ירושלמי:** שביעית יג **תוספתא:** בכורות ד **נ"ך:** שמואל א כב	**ח** **28**	יום **ראשון**	עלות השחר (72 דק') .. 4:24 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:37 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:49
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין יג **ירושלמי:** שביעית יד **תוספתא:** בכורות ה **נ"ך:** שמואל א כג	**ט** **29**	יום **שני**	עלות השחר (72 דק') .. 4:23 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:38 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:50
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין יד **ירושלמי:** שביעית טו **תוספתא:** בכורות ו **נ"ך:** שמואל א כד	**י** **30**	יום **שלישי**	עלות השחר (72 דק') .. 4:23 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:39 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:51
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין טו **ירושלמי:** שביעית טז **תוספתא:** בכורות ז **נ"ך:** שמואל א כה	**יא** **31**	יום **רביעי**	עלות השחר (72 דק') .. 4:22 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:39 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:51
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין טז **ירושלמי:** שביעית יז **תוספתא:** ערכין א **נ"ך:** שמואל א כו	**יב** **1**	יום **חמישי**	עלות השחר (72 דק') .. 4:22 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:40 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:52
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין יז **ירושלמי:** שביעית יח **תוספתא:** ערכין ב **נ"ך:** שמואל א כז	**יג** **2** הדלקת נרות (40 דק'): 7:00	יום **שישי**	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:40 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:52
לימוד יומי: **בבלי:** גיטין יח **ירושלמי:** שביעית יט **תוספתא:** ערכין ג **נ"ך:** שמואל א כח	**יד** **3** מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:53	יום **שב"ק**	**שבת קודש פרשת בהעלותך** עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:41 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:53

יְסוֹד בְּחִנּוּךְ - הֵן תַּלְמִידִים בְּגַנִּים, הֵן תַּלְמִידִים בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְהֵן תַּלְמִידִים שֶׁל יְשִׁיבָה - שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד גִּישָׁה חִיּוּבִית: "אַתָּה כֵּן יָכוֹל! אַתָּה כֵּן מַצְלִיחַ!" וּלְהַשְׁמֵר מְאֹד מִגִּישָׁה שְׁלִילִית, כִּי בָּזֶה הוֹרְסִים אֶת הַיֶּלֶד! יֵשׁ לְךָ גִּישָׁה חִיּוּבִית? בָּנִיתָ אֶת הַיֶּלֶד! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)